T.C.MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTÜTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRKİYEDE ADLİ KOLLUK BİRİMLERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET AYDINLIOĞLU 101124202

Danışman Öğretim Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Bahadır APAYDIN

İstanbul, Şubat 2013

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

28.03.2013 tarihinde tezinin savunmasını yapan Mehmet AYDINLIOĞLU'na ait "Türkiye'de Adli Kolluk Birimlerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oybirliği/~~Oyçokluğu~~** ile Kabul Edilmiştir.

.....

Yrd. Doç. Dr. Selcen ATAÇ
(Başkan)

.....

Yrd. Doç. Dr. Bahadır APAYDIN
(Üye)
(Danışman)

.....

Yrd. Doç. Dr. Zeynep KARAER GÜÇLÜ
(Üye)

ÖZET

Ülkemizde kolluk kuvvetleri toplum genelinde asayişin temininde ve huzurun sağlanmasında vazgeçilmez bir unsurdur. Huzuru sağlamakla beraber, bir suç işlendikten sonrada suçluların yakalanması ve bu suçlarla ilgili her türlü maddi delillerin kurallarına uygun bir şekilde toplanıp incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda bu suçların aydınlatılması sağlanmaktadır. Bu konuda özellikle adli kolluğa çok önemli görevler düşmektedir. Özellikle suç işlenmesi sonrasında başlayacak olan adli süreç de zaman büyük önem arz etmektedir. Suçlarla alakalı her türlü delili uygun şartlarda toplayarak gerekli adli mercilere sağlıklı bir şekilde ulaştırılması gerekmektedir. Bunun için de deneyimli ve konusunda uzmanlaşmış bir personele ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde uzun yıllardan beri bu konularla ilgili olarak ihtiyacı hissedilen adli kolluğun kurulması ile görev ve yetkilerinin çizilmesi yönünde birçok fikirler ortaya konulmuştur.

Son olarak ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunun' da adli kolluğun kurulmasına yönelik olarak kanuni düzenlemeler yapılmıştır. 2005 yılından sonra adli kolluk kurularak genel kolluk içerisinde yapılandırılmıştır. Adli kolluk, hizmet ifası aşamasında gerek mevzuatlardan ve gerekse uygulamalardan kaynaklanan birçok sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu sorunlar, idari görevler ile birlikte adli kolluk personeli üzerindeki iş yükünü artırmaktadır. Bu durum personeli bir takım sıkıntı ve stres içerisine sokarak iş verimini büyük oranda etkilemektedir. Bu tür sıkıntılar soruşturma evresinde adli kolluğun bir takım hatalar yapmasına sebebiyet verebilmektedir.

Araştırmamızın amacı; Adli görevlerde kolluk, Cumhuriyet Savcılığına bağlı olarak görev yapmaktadır. Adli kolluğun görevi esnasında gerek mevzuatlardan ve gerekse uygulamalardan kaynaklanan sıkıntı ve sorunların oluştuğu görülmektedir. Oluşan sorunları tespit ederek bunlara ne gibi çözümlerin üretilebileceği üzerinde durulmaya çalışılacaktır. Adli kolluğun sıkıntı ve sorunlarının giderilmesi, kolluğun soruşturma evresinde daha dikkatli ve titiz çalışmasını sağlayacaktır. Bu durum soruşturma aşamasının daha sağlıklı, eksiksiz irdelenmesini sağlayacak ve tahkikat evraklarının daha iyi ve titiz hazırlanarak adli mercilere sunulmasını sağlayacaktır. Adli sürecin daha kısa sürede ve sağlıklı bir şekilde sonuçlandıracaktır.

Sonuç olarak; Adli kolluk personellerinin gerek mevzuatlardan ve gerekse de uygulamalardan kaynaklanan birçok sorunlarının olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu sorunların çözümsüz olmayıp, yapılacak bazı düzenlemelerle ortadan kaldırılabileceği kanaati hâsıl olmaktadır. Adli kolluğun kendi üst amirleri, Cumhuriyet Savcıları ve mülki idare amirleriyle olan ilişkilerinin sonucunda oluşan sorunların görevin ifasını etkileyecek derecede olmadığı bazı mevzuat düzenlemeleri ve karşılıklı iletişimlerle çözülebileceği görülmüştür. Adli kolluğun genel kolluktan ayrılarak bağımsız bir kolluk olarak Cumhuriyet Savcılığına bağlanmasının da yeterince fayda sağlamayacağı, aksine bir takım sıkıntıları da beraberinde getireceği anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Adli Kolluk**,** Cumhuriyet Savcısı, Genel Kolluk, Mülki Amir,

ABSTRACT

Law-enforcement officers in our country is an indispensible factor in terms of providing the public security and common peace. They bring not only peace and security, but also they collect, combine and evaluate all the concrete evidence in order toland a criminal and deciphert hecase. In this respect, law-enforcement officers play an important role.

Especially, in terms of the legal process which starts witht he incidence of the crime, time plays a crucial role. It is an essentiality to collect the evidence in proper way sand take it totheju dicialaut horities safe and sound. Forthis, qualified and professional personel sare supposed to take part in. Many idea sand opinions have been stated to form and authorize then ecessary legal forces for a long time. Lastly, in the criminal procedure law which inured in 2005, many legal regulations were made in order to form the legal forces. Since then, legal force has been restructured into the common policeforce. Legal force can confront many problems arising from legistations and applications during the service process. These problems may put the personel into somekind of trouble sand make them nervous. As a result of this, the job efficiency of the sepersonnels declines. More over, the set roubles can cause the authorized legal forces to make mistakes or take wrong decisions during the process of investigation.

The aim of this study is to identify the concept of force in terms of jurisdiction of Public Prosecution Office. It is clearly seen that legal forces have some troubles stemming not only from legislations but also applications during the service process. We aim at first detecting and identifying these problems and then finding out solutions for them. Eliminating and solving the problems of legal forces will enable the force to work more carefully and meticulously during the interrogation. There sults we got from thein terrrogations will make the legal process end thoroughly and in a short time.

As a conclusion, It is understood that the personels of the legal forces have problems related with both regulations and applications. However. These problems are not insoluable. In contrast, they can be eliminated with some adjustments or precautions. It is clearly revealed that the problems which legal forces have with their chiefs can also be eliminated with mutual communications or regulations. The fact that the legal forces will unite the Public Prosecution Office is not going to give an advantage at all but a disadvantage.

Key word: judicial Force, Law-enforcement officers, Legal force, head of a department,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	**I**
ABTRACT	**II**
İÇİNDEKİLER	**III**
KISALTMALAR	**VII**
EKLER	**VIII**
TABLOLAR	**IX**
GİRİŞ	**1**

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KOLLUĞUN TANIMLANMASI VE TARİHSEL SÜRECİ

1- KOLLUK KAVRAMI	**8**
A) GÖREV YERLERİ AÇISINDAN KOLLUK	**10**
1. Genel Kolluk	**11**
1. 1. Polis Teşkilatı	**11**
1.2. Jandarma Teşkilatı	**15**
1. 3. Sahil Güvenlik	**17**
2. Özel Kolluk	**19**
B) GÖREVLERİ AÇISINDAN KOLLUK	**22**
1. İdari Kolluk	**25**
2. Adli Kolluk	**29**
2. TARİHSEL SÜREÇ	**32**

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYEDE ADLİ KOLLUK YAPILANMASI ile CUMHURİYET SAVCILARI ve MÜLKİ AMİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ

A –TÜRKİYEDE ADLİ KOLLUK YAPILANMASI 34

1. Mevzuat ve Hukuki Düzenlemeler 39

2. Örgütlenme, Personel ve Teknik Açısından Yapılanma 40

3. Adli Kolluk Hakkında Düşünce ve Kanaatler 42

3.1. Adli Kolluğun Genel Kolluktan Ayrılması Yönünde Görüşler 42

3.2. Adli Kolluğun Genel Kolluktan Ayrılmaması Yönünde Görüşler 46

4. Demokratik Ülkelerdeki Adli Kolluk Yapılanması 53

4.1- Almanya 56

4.2- Fransa 58

4.3- Belçika 61

4.4- İtalya 64

4.5- Amerika 65

B - ADLİ KOLLUĞUN GÖREVLERİ İLE CUMHURİYET SAVCILIGI ve MÜLKİ AMİRLERLE OLAN İLİŞKİLERİ

1– ADLİ KOLLUĞUN GÖREVLERİ 67

1.1. Soruşturmasına Aşamasındaki Görevleri 69

1.1.1.Yakalama 70

1.1.2. Gözaltına Alma 73

1.1.3. Arama ve El Koyma 74

1.1.4. İfade Alma 78

1.2. Kovuşturma Aşamasındaki Adli Görevleri 79

1.2.1. Zorla Getirme 80

1.2.2. Adli Kontrol 81

1.3. Yasaların Öngördüğü Durumlarda Yargı Organlarına Yardım Görevi 83

2 - CUMHURİYET SAVCILIĞI ve MÜLKİ AMİRLERLE OLAN İLİŞKİLERİ

2.1. Savcılık Makamı ve Tanımı 84

2.1.1. Dünyada ve Türkiye'de Savcılık Makamının Tarihsel Gelişimi 87

2.2. Türkiye'de Adli Kolluk ile Cumhuriyet Savcılığı Arasındaki İlişki 89

2.3. Adli Kolluğun Hiyerarşik Üstleri ve Mülki Amirler ile Olan İlişkileri 92
2.3.1. Adli Kolluğun Hiyerarşik Üstleriyle Olan İlişkileri 92
2.3.2. Adli Kolluğun Mülki Amirleriyle olan İlişkileri 93
2.3.2.1. İl İdaresi Kanununa Göre Mülki Amir-Kolluk İlişkileri 94
2.3.2.2. Diğer İdari Düzenleyici İşlemlere Göre Mülki Amir – Kolluk İlişkiler 95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADLİ KOLLUK SORUNLARININ TESPİTİ ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Yöntem 98
1.1. Örneklem 101
1.2. Veri Toplama Araçları 103
1.3. İşlem 105

2. Bulgular 107

2.1. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri 109
2.1.1. Adli Kolluk görevlileri kadrolarında yer aldıkları birimlere mevzuatla verilmiş ve adli görev kapsamı dışında kalan diğer görev ve hizmetleri de yerine getirmeleri hususunda problem yaşayıp yaşamaması bakımından yaşanan sorunlar 110
2.1.2. Cumhuriyet savcılarının yardımcısı sayılan adli kolluk görevlileri, görevlerinin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşıyarak görev yapması bakımından problem yaşayıp yaşamaması bakımından yaşanan sorunlar 114
2.1.3. Adli kolluğun, Cumhuriyet Savcılığına bağlı olarak kurulması sorunların çözümüne katkı sağlayıp sağlamayacağı bakımından yaşanan sorunlar 118
2.2. Mülki Amirleri ve Cumhuriyet Savcılarıyla olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunlar ve çözüm yolları 120
2.2.1. Sizce adli kolluk görevlileri, adli görevi bulunmayan üstleri tarafından kendilerine soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilip, verilmemesi hususunda yaşanan sorunlar 121

2.2.2. Sizce adli kolluk görevlileri, adli görevleri haricindeki Görevlerde üstlerinin emrinde olmasında yaşanan sorunlar 123
2.2.3. Sizce adli kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini gecikmeksizin yerine getirmesinde yaşanan sorunlar 126
2.3. Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Yolları 127
2.3.1. Sizce adli kolluk görevlileri bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olup öncelikle, karşılaştığı suçların işlenmesini önleyerek görev yapması bakımından yaşanan sorunlar 129
2.3.2. Adli kolluk görevlileri, adli görevlerde uzmanlaşması durumunda farklı görev yerlerinde aynı veya benzer kolluk birimlerinde çalıştırılması konusunda yaşanan sorunlar 131
2.3.3. Sizce adli kolluk görevlileri kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar ve şikâyetleri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirerek, emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerine başlamasında yaşanan sorunlar 133

SONUÇ 135
KAYNAKÇA 145
EKLER 151

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

AKY : Adli Kolluk Yönetmeliği

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

CMUK : Ceza Muhakemeleri Usul kanunu

EGM : Emniyet Genel Müdürlüğü

ETK : Emniyet Teşkilatı Kanunu

İHAS : İnsan hakları Avrupa Sözleşmesi

JGK : Jandarma Genel Komutanlığı

JTGYK : Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetki Kanunu

PVSK : Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu

SGK : Sahil Güvenlik Komutanlığı

TBB : Türkiye barolar Birliği

YGİY : Yakalama, Gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliği

v.b. : Ve Benzeri

EKLER

Sayfa

EK-1 Emniyet Genel Müdürlüğünden alınan Mülakat İzin Onayı **151**

EK-2 İstanbul Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğünden Alınan İzin onayı **152**

EK-3 Mülakat Soruları **153**

EK- 4 İçişleri Bakanlığının 2005 Yılında Yayınlamış Olduğu 2005/115 nolu Genelge **155**

EK - 5 Adalet Bakanlığı 5 Ocak 2006 tarihinde 44 sayılı Adli Kolluğun Görev Yetki ve Sorumlulukları ile Soruşturmanın Gizliliği Hakkında Hazırladığı 98 nolu Genelge **177**

TABLOLAR

Sayfa

Tablo 1: Mülakata katılan personellerin eğitim durum analiz tablosu 103

Tablo 2:Mülakata katılan personellerin yaş durum analiz tablosu 103

Tablo 3: Mülakata katılan personellerin çalışma süre analiz tablosu 103

Tablo 4:Mülakata Katılan Personellerin Kişisel Durumları ve Sorulara Verilen Cevapların Analizi 108

Tablo 5: Soruların Analiz Tablosu 109

Tablo 6: Adli Kolluk görevlileri kadrolarında yer aldıkları birimlere mevzuatla verilmiş ve adli görev kapsamı dışında kalan diğer görev ve hizmetleri de yerine getirmeleri hususunda problem yaşayıp yaşamaması sorusuna verilen cevapların analizi 111

Tablo 7: Cumhuriyet savcılarının yardımcısı sayılan adli kolluk görevlileri, görevlerinin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşıyarak görev yapması bakımından sorun yaşayıp yaşamamasına etki eden faktörlerin analizi 114

Tablo 8: Adli Genel Kolluktan ayrılarak Cumhuriyet Savcılığına bağlanması sorunların çözümüne ne derecede katkı sağlayıp sağlamayacağına etki eden faktörlerin analizi 118

Tablo 9: Adli kolluğun adli görevi bulunmayan üstleri tarafından kendilerine soruşturmayla ilgili emir ve talimat verilmemesine" etki eden faktörlerin analizi 121

Tablo 10: Adli kolluğun adli görevi haricinde üstlerinin emrinde olarak görev yapmasına etki eden faktörlerin analizi 124

Tablo 11: Adli kolluğun Cumhuriyet Savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini gecikmeksizin yerine getirmesine etki eden faktörlerin Analizi 126

Tablo 12: Adli kolluk görevlileri bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olarak öncelikle, karşılaştığı suçların işlenmesini önleyerek görev yapması bakımından sorun yaşayıp yaşamamsına etki eden faktörlerin analizi 129

Tablo 13: Adli kolluğun konusunda uzmanlaşması ve mümkün olduğunca aynı ya da benzer görevlerde çalışması için kendi teşkilâtlarınca gerekli tedbirlerin alınmasına etki eden faktörlerin analizi 131

Tablo 14: Adli kolluk görevlileri kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar ve şikâyetleri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirerek, emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerine başlamasında sorun yaşayıp yaşamamasına etki eden faktörlerin analizi 133

GİRİŞ

Devletlerin en önemli görevlerinden birisi de insanlarının toplum içerisinde huzurlu, güvenli ve refah içinde yaşamalarını sağlamaktır. Müreffeh bir hayat sürme insanların en doğal haklarındandır. Genel kamu düzeninin sağlanarak bozulmadan korunması, bozulması durumunda her türlü tedbiri alarak düzeni sağlaması yine devletin görevlerindendir. Bu durumu sağlamak içinde devletler, güvenliği sağlamak ve korumak amacıyla bir takım güvenlik birimleri oluşturma yoluna gitmişlerdir. Bu yapılanmalar vasıtasıyla, zaman içerisinde oluşturdukları hukuk kuralları dâhilinde bu toplumların güvenliklerinden sorumlu oldukları bireylerin korunmasını hedefleyerek güvenli ortamlarda yaşamalarını sağlamaya çalışmışlardır.

Hukuk devleti, kanun devletinden tabii ki çok farklı bir kavramdır, sadece yasaları uygulamak hukuk devleti olmak için yeterli olmamaktadır. Çünkü İnsan hak ve hürriyetlerinin korunmasıyla beraber özgürlüklerin kullanılmasına olanak sağlanması devletlerin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Devletler bu görevlerini adaleti sağlayarak gerçekleştirmektedirler. Adli sistemin etkin ve sağlıklı biçimde işleyebilmesi, suçların aydınlatılarak ortaya çıkarılması, uygulamaların hukuk devleti ilkelerine uygun kurallar çerçevesinde, insan haklarına ve yasalara uygun şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu da adalet sisteminin ve unsurlarının çok iyi işlemesi neticesinde vukuu bulacaktır.

Toplum genelinde oluşan suç tipleri ve çeşitliklerindeki artışlar, gelişen teknolojinin bu alanlarda da kullanılması ve hukukumuzdaki son değişikliklerle birlikte, düzeni sağlamakla görevli kolluk kuvvetlerinin görevlerini yerine getirirken mücadelede etkinliği arttırmak amacıyla hem suç araştırma hem de hukuk kuralları

konusunda birtakım uzmanlaşmaya ve branşlaşmaya yöneltmiştir. Ancak kolluk kuvvetleri kanuni yetkileriyle görevlerini ifa ederlerken hem devlet hem de insan hak ve hürriyetleriyle de karşı karşıya kalmaktadır. Bir yandan karmaşık ve çeşitliliği artan suçlarla mücadele eden kolluk kuvvetleri aynı zamanda da kişi hak ve hürriyetlerinin, insan haklarının güvencesini sağlamakla da sorumludur.

Bütün bunları aynı anda sağlamak bilgi ve becerinin yanında oldukça zor ve dikkat gerektiren bir çalışmayı gerektirmektedir. Suç ve suçlularla etkili ve hızlı mücadele edebilmek, ceza adaleti sisteminin işleyişine hız kazandırmak, hem hukuk kuralları konusunda hem de suç araştırmaları konusunda uzmanlaşmayı sağlamak ve insan hakları ihlalleri yapmadan suçları aydınlatabilmek için bu konularda uzmanlaşmış "**adli kolluk**" yapılanmasını gündeme getirmiş ve her geçen gün önemini arttırmıştır.

Adli kolluk yapılanması, ülkemiz hukuk sistemine 2005 yılından sonra girmiş bir kavramdır. 2005 yılından günümüze kadar adli kolluğun üstlenmiş olduğu görev ve sorumluluklar yönüyle sürekli olarak hassasiyetle gündem de yer almıştır. 2005 yılından günümüze kadar adli kolluk gerek Cumhuriyet Savcılarının ve gerekse de mahkemelerin adli olayların çözümünde vazgeçilmeyecek bir unsur olduğunu göstermiştir. Ancak kuruluşundan bu yana adli kolluğun birçok sıkıntı ve problemlerle karşılaştığı bu problemlerin görevin ifasını etkilediği bilinmektedir. Adli kolluk personelleri gerek mevzuatlardan gerekse uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ile kendi üstleri ve Cumhuriyet Savcılıkları ile olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu gibi sorunlarla adli kolluk üzerinde bir takım baskılar oluşturularak görevin ifasını olumsuz yönde etkilemeye çalışılmaktadır. Adli kolluk personelleri bu nedenlerden dolayı da bazen suç araştırmalarında bazı detayların gözden kaçmasına, soruşturma dosyalarının eksik yapılmasına veya adli olaylarla ilgili

işlemlerin uzun sürmesine sebebiyet verebilmektedir. Tabi bu eksiklikler de davaların uzamasına, iş yükünün artmasına, insanların adli davalardaki zaman kayıplarından dolayı hak kayıplarına uğramasına veya davarların düşmesine kadar giden nedenlerle mağduriyetliklerine sebebiyet olabilmektedir. Bütün bu sebepler ülkemizi uluslararası alanda da zor duruma sokmakta uluslararası yargı mercileri önünde ceza almasına sebep olabilmektedir.

Bu güne kadar bu konularla ilgili ortaya konulan çalışmalarda; adli kollukla ilgili sürekli yeniden bir yapılanma bir oluşum düşünülerek hareket edilmiştir. Adli kolluğun Cumhuriyet Savcılarıyla birlikte Mülki İdare Amirleriyle olan ilişkileri bağlamında sorunların ortadan kaldırılması ve çözümler bulunması konularında yeterince değerlendirmeler ve analizler yapılmamıştır. Adli kolluk görevlilerinin bu yoğun sıkıntı ve stresli iş ortamında sorunlarını tespit ederek ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm ve öneriler getirerek adli kolluk personellerine daha rahat ve sorunsuz iş ortamları oluşturmaktır.

1- Araştırmanın Amacı

Ülkemizde 2005 yılı öncesine kadar ayrı bir adli kolluk kurulması hep tartışma konusu olmuştur. Bu durum Avrupa Birliği ülkelerince de eleştiri konusu yapılarak ayrı bir adli kolluk kurulmaması ülkemiz için bir eksiklik olarak görülerek sürekli gündemde tutulmuştur. 2005 yılında çıkarılan 5271 sayılı CMK ile adli kolluğun kurulması kararlaştırılmış ve ilgili kanunda da yer alarak genel kolluk kuvvetleri (Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrük Muhafaza Müdürlüğü) bünyesinde adli kolluk kurulması sağlanmıştır. 2005 yılından günümüze kadar adli kolluk gerek Cumhuriyet Savcılarının ve gerekse de Mahkemelerin adli olayların çözümünde vazgeçilmeyecek bir unsur olduğunu göstermiştir.

Adli kolluk personelleri her türlü şartlarda özveri ile çalışarak adli olayları Cumhuriyet Savcıları ile beraber en ince detaylarına kadar aydınlatmaya çalışmaktadırlar. Ancak kuruluşundan bu yana adli kolluğun birçok sıkıntı ve problemlerle karşılaştığı bu problemlerin görevin ifasını etkilediği bilinmektedir. Adli kolluk personelleri gerek mevzuatlardan gerekse uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ile kendi üstleri ve Cumhuriyet Savcılıkları ile olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu gibi sorunlarla adli kolluk üzerinde psikolojik baskılar oluşturularak görevin ifasında bir takım sıkıntılara sebebiyet verebilmektedir.

Bütün bu sebepler adli işlemlerle ilgili olarak meydana gelen hatalı işlemlerden dolayı ülkemizi uluslararası alanda zor duruma sokmakta uluslararası yargı mercileri önünde ceza alabilmelerine sebep olabilmektedir. Tabi bu durum kendi personelimiz açısından de değerlendirmek gerekmektedir. Bir bütünlük içerisinde değerlendirdiğimizde yeni kurulmuş olan adli kolluğun ne derecede görevlerin ifasında yarar sağlayarak ihtiyaçlara cevap verdiği, adli kolluk personelin görevlerini daha iyi yapabilmek amacıyla görevleri esnasında karşılaşmış oldukları gerek yasa ve mevzuatlardan kaynaklanan sıkıntı ve sorunların tespiti gerekse uygulamaya yönelik düzenleme eksikliklerinden dolayı oluşabilecek sorunların tespiti ile kendi üstleri ve Cumhuriyet Savcılıkları ile olan ilişkilerinde oluşabilecek problemlerin ortaya çıkarılması ve bu problemlerin çözümlerine yönelik olarak ne tür çalışmaların yapılabileceği ve bu çalışmalar sonucunda ne gibi çözümlerin bulunabileceğinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Araştırmamızda sorun olarak görülüp değerlendirmeye alınacak olan hususlar şunlardır.

1.- Adli kolluğun, adli kolluk yönetmeliğinde bahsedilen görev ve yetkilerinden hangilerinde problemler yaşadığının tespiti ve bu problemlere ne gibi çözüm önerilerinin getirilebileceğidir. Adli kolluğun genel kolluktan ayrı bir teşkilatlanma olarak tamamen Cumhuriyet Savcılığına bağlanmasının sorunların çözümüne ne derecede katkı sağlayıp sağlamayacağının incelenmesi

2.- Uygulamaya dönük olarak adli kolluk doğrudan ve dolaylı olarak bağlı bulunduğu Cumhuriyet Savcılıkları, Mülki İdare amirleri ve adli kolluğun adli amiri olmayan diğer idari üstleri ile olan ilişkilerinden kaynaklanan problemler ile adli kolluk personelinin kişisel hatalardan kaynaklanan sorunların tespit edilmesi ve bunlara yönelik çözüm yollarının ortaya konularak bu durumun görevin ifasını ne derecede etkilediği,

3.- Adli kolluk biriminde çalışan personelin teknik donanımları, personel durumları ve hukuksal yapı, eğitim durumları, mevcut personelin kendi çalışma alanında ne derecede eğitilip yetiştirildiği incelenerek uygulama aşamasında oluşan aksaklıkların ortaya çıkarılarak bu sorunların giderilmesine yönelik çözümler ortaya koymak adli kolluk personellerine daha sağlıklı bir işlerlik kazandırılmasının sağlanmasıdır.

4.- Çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, idari iş yüklerinin hafifletilmesine yönelik ne gibi düzenlemeler yapılabileceğinin ortaya konulmasının sağlanmasıdır.

Bu problemlere karşı ne gibi çözümlerin bulunabileceği veya öneriler getirilebileceğinin tespit edilmesi, adli kolluğun idari konulardan kaynaklanan iş yükünün ne derecede azaltılabileceği, çalışma koşullarının nasıl iyileştirilebileceğine yönelik öneri ve çözümler getirilerek uygulamaya konulması ve adli kolluğun bedenen ve fikren rahatlatılmasının sağlanmasıdır. Bu sıkıntıların giderilmesi adli kolluk personelleri kendilerini daha sağlıklı bir şekilde işine adapte etmesine

sağlayacak ve iş verimini arttırarak, adli kolluğun görevlerini daha iyi ifa etmelerinin, soruşturma dosyalarını daha sağlıklı bir şekilde daha kısa bir sürede tamamlayarak adaletin zamanında tecelli etmesine yardımcı olmaktır. İnsanlarımız bu sayede adli konulardaki sıkıntıları kısa sürede çözüme kavuşturularak hak kayıplarına uğramayacak ve aynı zamanda da ülkemiz uluslararası alanda prestij sağlayacaktır. Bu sorunların çözümlerinin yapılması adli sistemi hızlandıracağı gibi aynı zamanda da genel kolluk ile adli organlar arasındaki iletişimi artırarak kurumlar arası iletişimi de sağlıklı hale getirecektir.

2.- Araştırmanın Önemi

Cumhuriyet Savcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalarda, adli kolluğun, görev ve yetkileri ile savcılara bağlı olarak yapacakları çalışmalar çok önem ifa etmektedir. Çünkü Cumhuriyet Savcıları adli kolluğun yapmış olduğu suç araştırma ve bulgularını değerlendirerek soruşturmaya yön vermektedirler. Ancak adli kolluk görevlileri görevleri esnasında gerek mevzuatlardan gerekse de uygulamalardan kaynaklanan birçok sıkıntı ve problemlerle karşılaşabilmektedirler. Bütün bu sıkıntı ve problemler adli kolluğun yaptığı çalışmalarda gerekli hassasiyeti gösterememesi veya soruşturma esnasında yapılacak zaman kayıpları soruşturmanın boyutunun ve seyrinin değişmesine sebebiyet verecektir. Bu gibi sorunların oluşmaması veya en aza indirgenmesi gerekmektedir.

Adli kollukta çalışan personelin yaşayabilecekleri bu sıkıntı ve problemlerinin tespit edilerek bunlara çözüm yollarının bulunması veya çözüm önerilerinin getirilmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, personelin kendi konusunda uzmanlaşmasının sağlanması onların daha sağlıklı ve verimli görev ifa etmelerini sağlayacaktır. Bu durumda hazırlık soruşturmalarının daha iyi yapılması, suçla ilgili

araştırmaların ve delillerin daha iyi toplanarak analiz edilmesini sağlayacaktır. Böylelikle adaletin daha kısa sürede ve adil bir şekilde sonuçlanmasına katkı sağlayacaktır.

Adli kolluk personellerinin karşılaşmış oldukları sorunları en aza indirerek soruşturma evresinin en iyi şekilde yürütülmesinin sağlanması ve en kısa zamanda delillere ulaşılması ile zaman kaybının önlenmesi, konunun en kısa sürede yargı mercilerine intikallerinin sağlanmasıdır. Adli olaylar ilgili adli mercilerce zamanında ve eksiksiz tam bir soruşturma dosyasının teslimi ile kısa sürede adaletin tecelli etmesinin sağlanmasıdır. İnsanların birtakım hak kayıplarının engellenmesi, insan hakkı ihlallerinin önlenmesi ve adaletin zamanında sonuçlanmasını sağlanmasıdır. Böylece adli kolluk adalet sisteminin daha iyi işlemesine yardımcı olacak ve hatta ülkemizin Uluslar arası mahkemeler önünde ceza almasının önüne geçmesini de sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KOLLUĞUN TANIMLANMASI VE TARİHSEL SÜRECİ

1. KOLLUK KAVRAMI

Kolluk kavramı, devlet olgusunun kavramsallaşıp ortaya çıkmasıyla birlikte doğmuş bir kavramdır. Kolluk terimi, genel kapsamda düzen, asayiş ve güvenlik anlamlarını çağrıştırmaktadır. Çünkü kolluk, koruyucu ve düzenleyici görev ifa eden tüm kurum ve kuruluşları kapsamaktadır. Dolayısıyla devletler kendi bütünlüklerini dış tehditlere karşı korumak ve kendi hâkimiyetleri altındaki insan topluluklarının huzurlu ve güvenli bir yaşam sürdürmelerini sağlamak, ülke içerisindeki asayişi ve toplum düzenini korumak, suç ve suçluları yakalayıp bunlarla mücadele etmek amacıyla kolluk kuvveti olarak tabir edebileceğimiz, silahlı ve özel birimlerden oluşan bir kuvvet yapılanmasına gitmişler ve bu yapılanmayı bünyelerinde bulundurmuşlardır (Yenisey ve ar. 2004: 45).

İlk devirlerden beri insanlar başta güvenlik endişeleri nedeniyle bir arada toplu olarak yaşama ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu sebeple toplumlar, huzur ve güvenin sağlanmasını vazgeçilmez bir olgu olarak kabul etmişler, günümüzde de toplumun düzeninin, refahının, huzurun ve güvenliğin sağlanması görev ve ödevi devletin en öncelikli görevleri arasında olduğu kabul görmektedir. Devletler güvenlik ve huzurun temin edilmesi, kamu düzeninin korunması ve var olan düzenin sürekliliğinin sağlanması görevlerini kendi sorumluluğu altında kolluk kuvvetlerine yüklemiştir (Özdemir, 2009: 5).

Tarihi süreç içerisinde oluşturulan bu birimler zaman ve mekân açısından farklı isim ve adlar altında anılmış, ifa edecekleri görev ve yüklendikleri sorumluluklar açısından da farklı şekillerde yapılandırılmışlardır. "Kolluk, zabıta, zaptiye, inzibat kelimeleriyle aynı kökenden gelmektedir" (Şafak, 1991: 98). Günümüzde kolluk tabiri genel kapsamda polis ve jandarma için kullanılmaktadır. Ancak Sahil Güvenlik komutanlığının da görev alanlarının genişliği ve ifa ettikleri adli ve idari görevleri açısından değerlendirildiğinde, genel kolluk kapsamına dahil edilmesi uygun olacaktır.

Kolluk; kamu düzenini ve güvenliğini koruma, kollama, suç ve suçluları bulma ile görevi icabı gerektiğinde zor kullanma yetkisine sahip olan ve kanunlarla kendisine verilen yetkiler çerçevesinde görev yapan bir devlet kuruluşu (Yenisey, 2009: 89) olarak tanımlamaktadır.

Kolluk başka bir tanımında, kamu düzenini, genel ahlakı, genel sağlık ve asayişi, topluma gelebilecek olan uzak tehlikelerden koruyan, tehlike oluştuğu ve yakın bir tehdit haline geldiği vakit de bu tehlikenin zararlı sonuçlar doğurmasını önleyen, olay vukuunda da olayları bastıran ve suç işlendiğinde C. Savcısının emri ile suç iz ve eserleri ile failini araştıran silahlı bir devlet gücüdür (Kunter, Yenisey, 2005: 128).

Gözübüyük (1991) göre; kolluk geniş kapsamlı bir kavramdır. Kolluk kamu düzenini sağlayan, koruyan ya da bozulduğunda eski durumuna getiren yönetsel etkinlikler ile diğer yandan da bu tür etkinlikleri yürüten görevliler olduğunu ifade etmektedir.

Yapılan tanımlamalara bakıldığında genel kapsamda kolluk unsurları zamanın her evresinde düzeninin sağlanmasında ve korunmasında her türlü suç ve suç unsurlarıyla mücadelede ve bunların gerekli merciler önüne çıkarılmasında en etkili

ve vazgeçilmez bir unsur olarak yerleştiği kabul edilmelidir. Kolluk kuvvetleri iç ve dış tehditlere karşı toplumu ve devleti korumakla görevlidir. Dolayısıyla zamanın her evresinde suç ve suçlularla mücadele edebilmek için kendisini gerek yapısal olarak gerekse yüklendiği görev misyonu açısından yenilemek ve teknolojik gelişimlere açık olmak zorundadır.

Kolluk kuvvetleri farklı açılardan incelenerek bir sınıflandırma yapılabilir. Çalışmamızda kolluk kuvvetleri genel kapsamda görev yerleri açısından ve ifa ettikleri görevler açısından bir ayrıma tabi tutularak ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

A) GÖREV YERLERİ AÇISINDAN KOLLUK

Ülkemizdeki kolluk kuvvetleri, ifa edecekleri görev yerleri açısından yasal olarak bir ayrıma tabi tutulmuştur. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK) madde 3' e göre kolluk teşkilatı Umumi Zabıta (Genel Kolluk) ve Hususi Zabıta (Özel Kolluk) olarak iki kısma ayrılır. Bu durumda kolluk kuvvetlerini; "Genel Kolluk" ve "Özel Kolluk" olarak iki farklı şekilde incelemek mümkündür.

Genel kolluk olarak nitelendirdiğimiz kolluk kuvvetleri, ülke genelinde kolluk hizmeti ifa etmektedirler. Genel kolluk kuvvetleri her ne kadar polis teşkilatı ve jandarma teşkilatı olarak görülse de buna sahil güvenlik komutanlığının da dahil edilmesi uygundur. Bu konuda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Sahil Güvenlik Komutanlığının görev, yetki ve sorumluluk alanlarına bakıldığında genel kollukla iç içe olduğu anlaşılmaktadır (Kartal, 2010: 6). Bu konudaki görüşler Sahil Güvenlik Komutanlığı başlığı altına incelenecektir.

Genel kolluk kuvvetleri de kendi aralarında görev ifa ettikleri yerler açısından ayrılmaktadırlar.

Özel Kolluk ise, Genel Kolluk Kuvvetleri haricinde özel kanunlarla kurulmuş olan ve belli görevleri yerine getirecek olan kolluk kuvvetleridir. Bu kolluk kuvvetleri sadece kendilerine tahsis edilen kurum dahilinde yada kanunlarla belirlenmiş olan özel bir alandan sorumlu olan kolluktur. Yetkileri ve sorumlulukları sadece bu alanlarla sınırlıdır. Bu alanlar haricinde yetki ve sorumlulukları bulunmamaktadır.

1. Genel Kolluk

Ülke genelinde genel güvenlik ve asayişin sağlanması, huzur ve güven ortamının oluşturulması amacıyla kurulmuş, yasal olarak silah kullanma yetkileri olan ve kendilerine misyonları gereği yüklenen görev ve yetkileri çerçevesinde kanunların vermiş olduğu görevleri ifa eden kolluk (zabıta) kuvvetleridir.

Genel kolluk kuvvetleri kendi sorumluluk alanlarındaki görevlerini, kendi kuvvetleriyle yerine getirmek zorundadırlar. Kolluk kuvveti büyük çaplı toplumsal bir olay karşısında kendi sorumluluk bölgelerinde yetersiz kaldığı takdirde veya gelişmekte olan olaylar karşısında yetersiz kalacakları değerlendirildiğinde, bir kolluk kuvveti diğer kolluk kuvvetinin sorumlu olduğu bölgede geçici süre için görevlendirilebileceklerdir. Ancak bu görevler hiçbir zaman için süreklilik taşımaz. İstenen sonuç alındığında yardıma gelen kuvvet kendi görev bölgesine döner. Genel kolluk, kendi içerisinde ifa ettikleri görev yerlerine göre ayrışım göstermektedir.

1.1. Polis Teşkilatı

Polis kelime anlamı itibari ile Yunanca bir kelimedir. Bu terim Yunancada politika anlamında kullanılmıştır. Yine Yunanca'da devleti anlatmak için de kullanılmıştır. Site ve şehirlerin, kendi bünyelerindeki devlet ve hükümet faaliyetlerini ve yönetimini ifade etmektedir (Özay, 2004: 721).

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu' nda ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanundaki polisin görev ve tanımlamasına baktığımızda toplumun dirlik ve düzenini sağlayan, insanların temel haklarının kullanmasındaki güvencesi olan, konut dokunulmazlığını, halkın ırz, can ve malını korur, toplumun huzur ve güven içerisinde yaşamasını sağlar. Yardım isteyenlere, yardıma ihtiyacı olan çocuk, sakat ve düşkünlere yardım eder, yasa ve diğer mevzuatın verdiği görevleri yapar (3201 S.ETK. md.4, 2559 S.PVSK. md.1) denilmektedir.

Başka bir tanımlamada kolluk, kamu güvenliğini sağlayan ve konut dokunulmazlığını koruyan, halkın ırz, can ve mal güvenliğini ve kamunun dinlenme hakkını sağlayan ve bunlarla ilgili her türlü saldırı ve sarkıntılığı önlemek ve saldırganları yakalamak ve haklarında soruşturma yapmakla yükümlü olan teşkilat mensubu olan personel (Karataş ve Sevindik, 2008: 465) olarak tanımlanmaktadır.

Polis teşkilatı 10 Nisan 1845 yılında yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra kurulmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra ülke genelinde yapılan reformlara polis teşkilatı da dahil edilerek hizmet kalitesini arttırmak amacıyla polisin görev ve yetkileri yeniden düzenlenerek ve günümüzde halen bazı değişikliklerle kullanılmakta olan 2559 sayılı polis vazife ve salahiyet (PVSK) kanunu, 4 temmuz 1934 tarihinde kabul edilmiştir. 4 Haziran 1937 yılında Avrupa polis standartlarına çıkarmak amacıyla teşkilat yapısında da değişiklikler yapılarak 3201 sayılı Emniyet teşkilatı kanunu yürürlüğe konulmuştur. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile polisin görev ve yetkileri düzenlenmiş, Emniyet Teşkilatı Kanunu ile de emniyet teşkilatının kuruluş yapılanması ile alt kadroları oluşturulmuştur (Yaşar, 2005: 5-17).

Polisin görev alanı, belediye teşkilatı olarak yapılanmasını tamamlamış bulunan yerleşim birimleri sınırları dâhilindedir. Belediye sınırları dışında kalan

kırsal kesimlerde ve belediye olarak tam teşkilatlanamamış beldeler polisin görev alanı dışındadır.

Merkezde Emniyet Genel Müdürlüğü olarak İçişleri Bakanlığı çatısı altında olan polis teşkilatı, taşrada il ve ilçe yönetimi şeklinde yapılanmıştır. İl merkezlerinde vali, ilçe merkezlerinde kaymakamlara bağlı olarak hizmet vermektedir. İl ve ilçelerin güvenlik ve esenliğinden birinci derece sorumlu olanlar, kolluk kuvvetleri olmayıp, mülki idare amirleridir. Yürürlükteki mevzuat ve uygulamaya göre polis teşkilatının merkezi ve yerel yapılanması, mülki idare sisteminin bir parçası olarak ve sivil otoritenin emri ve denetiminde görev yapan bir kolluk kurumudur (Engin, 2008: 5-26).

Emniyet Genel Müdürlüğü İçişleri Bakanlığına bağlıdır ve genel müdürün görevlendirilmesi üçlü kararname ile yapılmaktadır. İçişleri Bakanı istemi durumunda Emniyet Genel Müdürünü sivil kökenli valilerden de görevlendirebileceği gibi polis kökenli Emniyet Müdürlerinden de görevlendirilmesinin yapılmasını isteyebilir. Emniyet Genel Müdürlüğünün merkez yapılanmasındaki hizmetler, daire başkanlıkları bünyesinde yürütülür. Taşradaki emniyet hizmetleri ise il ve ilçe Emniyet Müdürlükleri veya Amirlikleri vasıtasıyla yürütülür.

Emniyet Teşkilatı Kanunu' nun 4. maddesine göre polis üniformalı (resmi) ve sivil olmak üzere ikiye ayrılır. Üniformalı polis ile ilgili düzenleme ETK. 5. maddesinde düzenlenmiştir. Kendi içerisinde de vasıtalı ve vasıtasız olarak ikiye ayrılır. Üniformalı polis uygulamasındaki amaç suç işleme eğilimindeki şahısların bu durumdan rahatsızlık duyarak korkması ve bu eğiliminden vazgeçmesidir. Bu durum suç işlenmesindeki caydırıcılığı oldukça etkilemektedir. Ayrıca insanlar çevrelerinde

resmi kıyafetli polisleri görmeleri kendilerini daha huzur ve güven içinde hissetmelerine sağlamaktadır.

Üniformasız sivil polis ETK. 6. maddesinde düzenlenmiştir. Emniyet teşkilatında bazı görevlerin gizlilik içerisinde yapılması gerekmektedir. Sivil konumunda personel tanınmadığı için görevini daha iyi ifa edip, halkın içinde daha rahat hareket edebilmekte suçlulara daha rahat yaklaşarak takiplerini ve izlemelerini daha iyi yapabilmektedirler.

Polis teşkilatı ifa edeceği hizmete göre idari (önleyici) ve adli (bastırıcı veya suç kolluğu) olmak üzere ikiye ayrılır. Burada yapısal anlamda bir ayrım söz konusu değildir, ancak hizmet alanı bakımından bir ayrım vardır (Centel, Hamide, 2003: 94)

İdari görevler aynı zamanda önleyici hizmet görevlerini de kapsar. Polis sorumlu olduğu görev yeri dahilinde bir suç işlenmesini önlemekle görevlidir. Gerekli önlemlerinin alınmasına rağmen bir suç oluşması durumunda polisin o anda aynı zamanda adli görevi başlar (Göksu, Çevik, Filiz ve Gül, 2010: 94). Adli ve İdari kolluk hakkında kolluğun görevleri açısından ayrımı bölümünde detaylı incelenecektir.

Emniyet Teşkilatı personelinin idari görevleri olan önleyici, düzenleyici ve koruyucu kolluk hizmetlerinin ifası sırasında işlemiş oldukları suçlardan dolayı veya bu suçların önlenmesi aşamasında silah kullanmak zorunda kalan personel hakkında uygulanacak cezai sorumlulukta polis amirleri ile memurları arasında bir fark bulunmamaktadır. Hepsi hakkında 4483 sayılı Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Hükümleri uygulanır (Yenisey ve ark. 2005: 382).

1.2. Jandarma Teşkilatı

Jandarma teşkilatı genel kolluk içerisinde polis teşkilatından sonra ikinci en önemli kolluk kuvvetini teşkil etmektedir. Genel kolluğun bir parçasıdır. Jandarma, emniyet, asayiş ve kamu düzeninin korunmasını sağlayan, diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir (JTGYK. md. 3). denilmek suretiyle tanımlaması yapılmaktadır.

Jandarma Teşkilatı Tanzimat'ın ilanından sonra yayınlanan "Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi" nin kabul tarihi olan 14 Haziran 1839 günü aynı zamanda Jandarma Teşkilatının kuruluş tarihi olarak anılır (Bulut, 1995: 90).

Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olup, Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri eğitim, öğrenim ve lojistik açısından Genel Kurmay Başkanlığına, emniyet ve asayişe yönelik işleriyle diğer görev ve hizmetlerin ifası yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır (JTGYK. md. 4). Jandarma teşkilatı görev yeri açısından polisin görev alanları dışında kalan yerler ve kırsal alanlardır. Dolayısıyla görev yeri açısından polis teşkilatına nazaran daha geniş bir alandan sorumlu bulunmaktadır. Adli ve idari görevleri açısından polis ile aynı görevleri ifa etmektedirler.

12 Eylül askeri müdahalesinden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından 3 Ekim 1982 yılında kabul edilen 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile birlikte jandarmaya yaklaşık 270 civarında kanun, görev vermektedir. Jandarmanın bu görevleri mülki, askeri, adli ve diğer görevler olmak üzere dört ana başlıkta toplanabilir. JGK' nın ana görevleri arasında emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığın men, takip ve tahkik etmek ve suç işlenmesini önleyici tedbirleri almak, suçların işlenmesini

müteakiben suç ve suçluları ortaya çıkarmak, yakalamak ve suç delilleri ile birlikte adli makamlara intikal ettirmek olarak belirlenmiştir (Engin, 2008: 28).

Jandarmaya, 2803 sayılı JTGYK' nun 7 maddesinin (b) bendinde adli kollukla ilgili olarak işlenmiş suçlarda ilgili kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak veya bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek şeklinde görev verilmiştir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere Jandarma kendi sorumluluk bölgesinde meydana gelen her türlü suç ve suç unsurlarıyla her türlü takibatı ve tahkikatı ilgili savcılıkla koordineli olarak yapmakla görevlidir.

1983 tarihli ve 7362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkartılan JTGY Yönetmeliğinin 148. maddesinin (a), (b), (d) bentlerinde "Her ilçede asliye mahkemesi teşkilatının yanında bulunan, ilçe jandarma bölük komutanları; o ilçe bakımından Jandarmanın adli kolluk amiridir." olarak nitelendirilmektedir. Bu sıfatla görev ifa eden jandarma bölük komutanları ile bu hizmetleri vekaleten yürütenlerin, adli hizmetlerden doğan suçlarda hâkim ve savcıların tabi oldukları yargılama usulüne göre yargılanırlar (Hak. ve Sav. Yük. Kur.18.10.2012 Tarihli Genelgesi).

İl jandarma komutanlıkları ve ast kademeleri (ilçe jandarma ve karakol komutanlıkları) idari görevlerin yapılması yönünden mahalli mülki idare amirine karşı sorumludur (JTGYK. md. 12). Mülki idare amirleri olan il merkezlerinde vali, ilçe merkezlerinde kaymakamlar idari açıdan Jandarma Komutanlıklarını denetleme yetkisine sahiptirler.

Jandarma teşkilatının personel yapısının yüzde 80'i zorunlu askerlik hizmeti yapan askerlerden (personel) oluşmaktadır. Jandarma teşkilatındaki personelin çoğunluğu, dolayısıyla geçici personelden oluşmaktadır. Bu durum görevin gereği gibi yerine getirilmemesine sebebiyet verebilmektedir. Personelin geçici olması gerek idari gerekse adli ve askeri hizmetlerde uzmanlaşmayı etkileyerek verimi ve

kaliteyi düşürmektedir. Personel belli bir süre bir hizmetin ifasında bulunduktan sonra o işle ilgili gerekli bilgileri alarak öğrenmeye başladığı sırada görev süresi sona ermekte ve yerine gelecek olan yine aynı geçici personel olacağından sürekli bu kısır döngü devam edip duracaktır. Bu durum görevi konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olamayan bu personeller gerek idari, adli ve askeri işlemlerde eksik işlem yaptıkları durumunda adli veya idari yönden sorumlu olacaklarından bu konu ile ilgili cezai bir müeyyide ile karşı karşıya kalabileceklerdir (Engin, 2008: 27).

1.3. Sahil Güvenlik

Türkiye coğrafi açıdan üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir. Dolayısıyla kıyı kesimlerinden de her türlü tehlikeye ve suç olgusuna açık bir konundadır. Deniz alanlarından da gelebilecek genel güvenliğin, huzur ve asayişin bozulmasına sebebiyet verebilecek her türlü tehditlere karşı gerekli olan genel kolluk kapsamında her türlü tedbiri almak amacıyla 09.07.1982 tarih ve 2692 sayılı sahil güvenlik komutanlığı kanun ile sahil güvenlik komutanlığı kurulmuştur.

Sahil Güvenlik Komutanlığının, Genel Kolluğa dahil edilip edilmeme yönünde farklı yaklaşımlar mevcuttur. Hukuk doktrinde genel kabul gören genel ve özel kolluk ayrımındaki kriterler de dikkate alındığında Sahil Güvenlik Komutanlığını özel kolluğa dahil edilmesi yönündeki görüşlere baktığımızda;

1- Sahil Güvenlik Komutanlığının görev alanlarının sınırlı olması fikri; Genel kolluk yurt genelinde hizmet ifa etmesine rağmen, sahil güvenlik komutanlığı sadece karasularımız ve denize bağlantılı iç sularımızda, körfez ve limanlar ve ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimimiz altındaki sularda hizmet etmektedirler. Bu görev alanların, genel kolluk sorumluluk alanlarından daha az olduğu düşüncesi

2- Sahil Güvenlik Komutanlığı görevleri açısından düzenleyen yasal mevzuatın yetersiz olması fikri; Komutanlığın adli ve idari görevler yönünden sadece düzenlemenin 2692 sayılı kanunla sınırlı düzenlendiği,

3- Genel kolluk kapsamında yer alan polis ve jandarmanın görevleri dahilinde yer alan kapatma, men etme ve izin verme gibi görevlerin sahil güvenlikte olmadığı gibi nedenlere dayandırılarak bu kolluğun özel kolluğa dahil edilmesi gerektiği fikri öne sürülmektedir (Yenisey, Nuhoğlu ve Güzel. 2005: 61).

Sahil Güvenlik Komutanlığının, Genel kolluğa dâhil edilmesi yönündeki görüşlere baktığımızda ise;

1- Sahil Güvenlik Komutanlığının görev ve yetkilerini düzenleyen SGK. Kanunu'nun 5. maddesi bu komutanlık mensubu personelinin silah kullanma yetkisi de dahil genel kolluğun bütün hak ve yetkilerine sahip olduğu yetki,

2- Denizde başlayan bir suç kapsamında suçluların karaya çıkmaları durumunda bunların sıcak takibinin yapılarak yakalanması iz ve delillerin kaybolmaması amacıyla karada da takip yapabileceği, yakalaması durumunda yakalama ve gözaltına alma yapabileceği,

3- Denizde meydana gelen her türlü suç ve suçlularla ve bunlara yönelik önleme ve adli görevlerinin olduğu, adli görevlerle alakalı olarak ilgili Cumhuriyet savcılıklarıyla irtibata geçerek gerekli adli tahkikatı yapmaları ve takip etmeleri gibi gerekçelerle genel kolluğa dahil edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Kartal, 2010: 22). Benim kanaatim de bu yönde olup sahil güvenlik komutanlığının bir kolluk kuvveti olarak genel kolluğa dahil edilmesi gerekir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı barış zamanında görev ve hizmet (adli ve idari) yönünden İçişleri bakanlığına bağlıdır savaş halinde ise tümü ile doğrudan Deniz kuvvetleri emrine girer (SGKK. Md. 2). 1985 tarihli ve 9709 sayılı Sahil Güvenlik

Komutanlığının adli ve idari görevlerine ilişkin tüzüğün 4. ve 5. maddeleri kolluğun adli görevlerini düzenlemektedir (Gündoğan, Koç, Özbudak, 2007: 20-21). Personel yapısı, insan kaynakları yönünden aynı jandarma komutanlığında olduğu gibidir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşu içinde yer alır ancak kuruluş ve kadroları, Genel Kurmay Başkanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca düzenlenir (SGKK. Md. 2-5). Kadrolu personel haricinde zorunlu askerlik ifa eden geçici personelden oluşmaktadır.

Sahil Güvenlik Komutanlığına 2692 sayılı SGKK' nun 4. ve 5. maddesinde verilen görev ve yetkiler belirtilmiştir. Buna göre sahil ve karasularımızı korumak ve güvenliğini sağlamak, deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemlerine mani olmak, eski eserler kanuna aykırılık suçlarını kovuşturmak, 2565 sayılı askeri yasak bölgelerdeki kanuna aykırı eylemleri önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç vasıtalarını yetkili makamlara teslim etmek, deniz kıyılarında görülecek başıboş şüpheli cisimler için gerekli tedbirleri alarak, ilgili makamlara iletmek ve diğer kanunların kendilerine verdiği görevleri ifa etmekle birlikte gerektiğinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde ülke savunmasına katkıda bulunmak gibi görevleri mevcuttur (Kartal, 2010: 23).

Sahil Güvenlik Komutanlığı, Ankara'daki merkez karargahına ilaveten taşrada 4 bölge komutanlığı, Sahil Güvenlik Hava Komutanlığı, Sahil Güvenlik Eğitim ve Öğretim Komutanlığı ve Sahil Güvenlik İkmal Merkez Komutanlığı olmak üzere yedi komutanlık olarak örgütlenmiştir. Bu bölgelere bağlı grup ve bot komutanlıkları daha alt birim olarak hizmet vermektedir (Göksu ve ark. 2012: 32).

2. ÖZEL KOLLUK

3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu' nun 3. Maddesinde kolluk birimlerini "Genel Kolluk" ve "Özel Kolluk" olarak iki kısma ayrılmıştır. Genel Kolluk

birimlerinin haricinde, özel kanunlar çerçevesinde düzenleme yapılarak kurulan ve kendi sorumlu olduğu sınırlar dahilinde görev ifa eden devlet ve yetkili diğer kamu kişilerince kurulup teşkilatlandırılan, kendi kanunlarına göre silah kullanma ve taşıma yetkisine sahip olan kolluk kuvvetleri özel kolluk olarak tanımlanmaktadırlar (Yaşar, 2005: 27).

Özel kolluğun görevi özel kanunlarında belirlenmiş olan hizmet alanlarıyla sınırlıdır. Bazı özel kolluk birimlerinin silah taşıma ve kullanma yetkileri ile adli görevleri vardır. Özel kolluk görevlileri genel kapsamda önleme yetkisi ile donatılmıştır. Kendi bölgelerinde bir zanlı bulunması durumunda, şahısları yakalamaya, suç aletlerini ve araçlarını zapt etme (el koyma) yetkilidirler. Genel Kolluk ile aralarında görev alanı, yetki ve bağlı oldukları makam gibi farklılıklar mevcuttur. Görev yeri açısından özel kolluk sadece kendi sorumlu olduğu alandan sorumludur. Örneğin gümrük kolluğu liman sahaları ile gümrük bölgelerindeki kaçakçılık olaylarının takibi ile görevlidir. Bu alan dışında görev ifa edemezler. Yetki itibari ile genel kolluğun yetki alanı çok geniştir. Silah kullanma, men etme, yakalama, ifade alma, kapatma gibi, ancak özel kolluğa bu kadar yetki verilmemiştir.

Bağlı bulunduğu makam itibari ile genel kolluk birimleri İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Özel kolluk ise bir kısmı farklı bakanlıklara, belediyelere, köy gibi mahalli idarelere bağlıdır. Banka ve fabrika gibi özel kuruluşlara ait özel güvenlik birimleri de mevcuttur (Akbulut, 1995: 98-99).

Özel kolluk alanında hizmet veren birimler, Gümrük Muhafaza Görevlileri, Orman Muhafaza Görevlileri, Belediye Zabıtası, Çarşı ve Mahalle Bekçileri, Cezaevi Görevlileri, Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu, Hayvan Sağlığı Kolluğu, Kır Bekçileri, Limanlar Kolluğu, Köy Koruyucuları ve Geçici Köy Koruyucuları, Askeri İnzibat Kolluğu, Özel Güvenlik gibi yapılanmalar bulunmaktadır.

Çalışmamızın konusu olan adli kolluğun işlevi açısından özel kolluğa bakacak olursak özel kolluk birimlerinden Gümrük Muhafaza Memurlarının da adli görevlerinin olduğunu görmekteyiz.

1 Haziran 2005 tarihinden itibaren suçları kovuşturmak, suçluları ve kanıtlarını saptayıp yargı mercilerine sunmak üzere adli kolluk uygulamasına geçilmiş ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Adli Kolluk ve Görevleri Başlıklı 164 maddesi ile 485 sayılı Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8.maddesine atıfla, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü ilgili adli kolluk personeli de soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlileri arasına dahil edilmiştir (www.gumrukkontrolor.org.tr.erişim, 17.02.2012).

Dolayısıyla Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan adli kolluk personeli kendi sorumlu bölgeleri olan sınır kapıları ve limanlarında kaçakçılıkla ve izinsiz geçişlerle ilgili bir suç ve suç unsuruna rastlamaları durumunda konuyla ilgili adli tahkikatı savcılık kanalıyla kendi adli kolluk personeli tarafından yürüterek işlem tahsis etmektedir.

Orman Koruma ve Muhafaza Memurlarına da adli kolluk görevleri ile alakalı bazı yetkiler verilmiştir. Orman Muhafaza Memurlarının da 5271 sayılı Kanunun 165. maddesi uyarınca "diğer kolluk birimleri" olarak adli kolluk görevlisi kapsamında değerlendirilmesi, bu kapsamda orman muhafaza memurlarının amiri konumunda olan görevlinin 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 79. maddesi gereğince kendi görevlerini ilgilendiren suçlarla ilgili olarak Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı takdirde suçta kullanılan nakil vasıtalarına ve sair eşya hakkında el koymaya yetkili olduğu, ilgili maddeye atıfla orman işletme şefinin adli kolluk sorumlusu olduğu kabul edilmektedir (Hak. ve Sav. Yük. Kur.18.10.2011 Tarihli Genelgesi).

Diğer özel kolluk birimlerinin kendi sorumluluk alanlarında bir suç unsuruna rastlamaları durumunda sadece yakalama, el koyma, men etme gibi bazı genel kolluk görevleri haricinde bir görevleri bulunmayıp, adli işlem tahsis etme gibi bir yetkileri yoktur. Kendi sorumluluk alanlarında bir suç oluşması durumunda şüpheliyi yakalayarak suç delilleri ile birlikte muhafaza altına alıp gerekli adli işlemlerin yapılması için kendi bölgelerindeki genel kolluk birimlerine bilgi vererek suç ve suç unsurlarını bu yetkililere teslim etmekle mükelleftirler. Özel kolluk görevlilerinden görev sırasında kullanmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından verilen ve ruhsata bağlanmış olan silahların ancak görev alanları içerisinde taşıyıp, kullanmakla sorumludurlar. Görev dışında ve yetkili oldukları alan sınırları dışında da kullanamazlar ve taşıyamazlar.

Özel kolluğun dışında yasal açıdan bazı genel kolluk yetkilerini kendi sorumlu olduğu noktalarda kullanma yetkisi bulunan görevli personelde bulunmaktadır. Bunlar Gemi Kaptanları, Kaptan Pilotlar, Devlet Demiryolları Personeli, Bucak Müdürleri, Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Yetkilileri gibi görevliler de kendi sorumluluk alanlarında kolluk yetkilerini kullanabilirler. Bu kişilerin adli kolluk görevleri bulunmamaktadır (Kartal, 2010: 34).

B) GÖREVLERİ AÇISINDAN KOLLUK

Genel Kolluk Görevlileri kendi yapılanmaları içerisinde yüklendikleri misyon gereği farklı hizmetleri ifa etmekle görevlendirilmişlerdir.

3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu 8. Maddesi hizmet sınıfına göre Polisi adli, idari ve siyasi olarak kısımlara ayırmıştır. Bu ayrım tamamen ifa edilecek göreve ilişkindir. Dolayısıyla idari kolluk ile siyasi kolluk görevin içeriği ve ifası açısından birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Çalışmamızda kolaylık olması yönüyle

idari kolluk ile siyasi kolluğu, idari kolluk başlığı adı altında birleştirerek incelemenin daha uygun olacağı kanaatindeyim. Ayrıca 2559 sayılı PVSK' nun 1. maddesine baktığımızda polisin görevleri açısından genel asayişi ve emniyeti sağlayacağı, yardım isteyenlere yardım edeceği ve kanunların kendisine verdiği görevleri yapacağı belirtilmektedir. Aynı Kanunun 2. maddesinin (a) bendinde de ise polisin genel emniyetle ilgili görevleri yer almaktadır. Bu görevlere baktığımızda, kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri çerçevesinde gerekli tedbirleri almaktır. Aynı maddenin (b) bendinde meydana gelmiş bir suçla ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlarda belirtilen görevleri ifa etmek şeklinde belirlenmiştir.

Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. Maddesine baktığımızda teşkilatın mülki (İdari), adli, askeri ve diğer görevleri olarak dört farklı görevleri olduğu anlaşılmaktadır.

Sahil Güvenlik Komutanlığının da görev ve yetkileri konusunda Jandarma Teşkilatı ile aynı benzer pozisyonda bulunmaktadır.

Genel Kolluk Kuvvetlerinin görev ve yetkileri değerlendirildiğinde ifa ettikleri görevler açısından İdari Kolluk ve Adli Kolluk olarak değerlendirilebilir (Sabah, 2008: 8).

Bütün kolluk kuvvetlerinde olduğu gibi emniyet teşkilatında da görevsel açıdan bir ayrım var olduğu görülse de bu durum esasında yapısal açıdan değil sadece hizmetin ifası açısından değerlendirilmektedir. Genel kolluk içerisinde ayrı bir adli kolluk kurulması ve tamamen Cumhuriyet savcısının denetim, kontrol ve gözetiminde olması, adli hizmetler haricinde başka hizmetlerde kullanılamaması Cumhuriyet savcısının görüşü alınmadan nakil ve tayin işlemlerinin yapılmaması

konuları uygulamada birçok sorunu gündeme getirmiştir (Özdemir, 2009). Bu konu ikinci bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

Adli kolluk ile idari kolluğun görev ve yetkileri arasındaki çizginin ince olduğu görülebilir. Her iki kolluk arasındaki farklılıklara bakıldığında söz konusu ayrımının yapılmasında temel alınan hususun kolluğun görevleri kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılıklara değinecek olursak;

1- İdari kolluğun temel görevi kamu düzeninin bozulmasının önlenmesidir. Önleyici kolluk olarak da anılan idari kolluk işlenmiş herhangi bir suç olmadan, doğrudan herhangi bir olay özelinde olmaksızın, genel kamu düzeninin sağlanması ile ilgilidir. Adli kolluğun amacı ise suç işlenmesi halinde suçlunun ortaya çıkarılması, suçluların ve suç delillerinin bulunarak adli makamlara teslim edilmesidir (www.cagınpolisi.com,erişim, 20.03.2013).

2- Kolluğun adli ve idari olarak ayrılması bazı hukuki farklılıkları da ortaya çıkmaktadır. Dile getirilen bu ikili ayrım hukuki rejim ve yargı düzeni bakımından önemlidir. Çünkü idari kolluğa idare hukuku uygulanmakta ve çıkan uyuşmazlıklar idari yargıya tabi olmaktadır. Adli kolluğa ise ceza usul hukuku uygulanmaktadır ve bundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda adli yargı yetkili olmaktadır (Gözler, 2008: 563).

Buradaki ikili ayrımı hukuksal ve yargı düzeni bakımından değerlendirecek olursak idari kolluk kapsamında görev ifa eden personel idari yönlü olarak bir ceza işlem gerektiren bir fiili işlemesi durumunda hakkında idari disiplin soruşturması açılmaktadır. Soruşturma sonucunda ilgili personel bir disiplin cezası alması durumunda bu cezayı haksızlık gerekçesiyle idari yargıya taşıyarak hakkını arayabilir. Ancak disiplin cezasını adli yargıya taşıyamaz. Adli kolluğun görev kusurundan dolayı soruşturma aşamasında yine cezayı gerektiren bir fiili işlemesi

durumunda Cumhuriyet savcısı ilgili personel hakkında adli soruşturma açabilir. Personel bu soruşturma sonucunda bir adli ceza alması durumunda ise haksız ceza gerekçesiyle bir üst adli mahkemeye başvurabilir. Adli kolluk personeli görevleriyle alakalı olarak suç işlemeleri durumunda hâkimler ve savcıların tabi olduğu yargılama usulüne göre yargılanırlar.

3- İdari kolluk sadece devlet adına değil, mahalli idarelere de yardımcı olarak da görev ifa edilebilir. Oysa adli kolluk sadece devlet adına görev ifa edilebilir ve adli kolluktan doğan zararlardan doğrudan merkezi idare sorumludur (Cin, 2008: 57).

4- Bir diğer nokta da idari kolluğun hem düzenleyici hem de bireysel işlemler yapma imkânı varken adli kolluğun sadece bireysel işlemler yetkisinin olmasıdır.

5- İdari kolluk, kabahatler kanununa göre, suç teşkil eden bir durumla karşılaşmaları durumunda ilgili şahıslara gerekli idari cezai işlemi uygulama yetkisine sahip olup kabahat nevininden suç işleyen şahıslara idari para cezası uygulayabilmektedir. Ancak adli kolluk birimlerinin bu tür işlem tesis etme yetkileri bulunmamaktadır. Kanunlarda suç olarak nitelendirilmiş ve karşılığında bir cezai müeyyide olan fiilleri işleyen şüpheli şahısları ceza verme yetkisi olan ilgili adli makamlar önüne çıkarmakla görevlidirler (www.çagdaşpolis.com,20.01.2013).

1. İdari Kolluk

İdari Kolluk kavramı 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunun 9. maddesinin (a) bendinde "*idari polis, içtimai ve umumi intizamı temin etmekle mükellef olan kolluktur*" şeklinde tanımlamıştır. İdari kolluğa önleyici kolluk da denilmektedir. Nitekim 2559 sayılı PVSK' nun Ek 9. Maddenin (a) bendinde önleyici, caydırıcı, düzenleyici ve koruyucu kolluk hizmetlerine dair görevlerin ifası denilmek suretiyle genel olarak idari kolluğun veya önleyici kolluğun görev sınırlarını çizmektedir.

2559 sayılı PVSK' nun 1. maddesinde polisin tanımında "*Polis, asayiş, amme, şahıs tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder*" demek suretiyle, idari (önleyici) kolluğun asli görevleri kamu düzenini koruyup, kollamak ve genel düzeni sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.

İdarenin başta gelen görevi, kamu düzenin sağlanması, korunması ve bozulduğunda tekrar yerine gelmesini kısa zamanda sağlanmasıdır. Polis ülkede kamu düzenini sağlar ve korur. Kamu düzeni bozulduktan sonra tekrar eski haline dönebilmesi için gerekli önlemleri alma da görevli personeldir (Akbulut, 1995: 43).

Temel hakların ve demokratik hukuk devletinin tehlikelere karşı korunup kollanması ve "demokratik hukuk devletinin" yaşayabilmesi ve düzenin sağlanması için, hukuk etkin kılınması ve iç güvenliğin düzenlenerek sağlanması şarttır. Bu ihtiyaç, polis tedbirlerinin yasal açıdan haklı olduğunu ortaya koyar. Devlet kurumlarının engellenmeden çalışabilmesi gerekmektedir. İnsanlar temel haklarına müdahale olmadan kullanabilmeleri için, Devletin mevcut kolluk kuvvetleriyle her türlü tehlikenin oluşmasını önleyici tedbirleri alarak, bireyleri tehlikelere karşı korumasını sağlaması gerekmektedir (Yenisey, 2009: 5).

İdari (önleyici) kolluk kuvvetlerinin görev ve yetkileri çok geniş olup çeşitlilik arz etmektedir. En önemli görevi kamu düzenini sağlanmasıdır. Bunun yanında umumi ve umuma açık yerlerin kontrolü ve denetlenmesi, her türlü yardım görevleri, genel ahlakı koruyucu önlemler, sosyal etkinliklerde ve toplumsal olaylarda gerekli tedbirleri alma, her türlü suç ve suçlularla mücadele etme gerekli tedbirleri alma görevleri arasındadır.

Önleyici kolluğun en önemli yanı yaptırım uygulama yetkisine sahip olmasıdır. Türk Ceza Kanununda tanımlanan cezaların verilmesinde kural olarak

yargılama sonrasında mahkemeler yetkili iken, kabahat oluşturan eylemlerin karşılığı olan yaptırımları doğrudan kolluk yetkisini kullanan makam ve memurlar uygulamaktadırlar. Bu durum, anayasa ilkesi olan "suçta ve cezada kanunilik" ilkesini ihlal etmediği gibi, ceza kanunlarında yer alan bazı suçların idari yaptırıma dönüştürülmesi bundan dolayı da 765 sayılı TCK'daki kabahatlere 5237 sayılı TCK'da yer verilmeyerek kabahatler kanunu kapsamına alınması, önleyici kolluk fonksiyonuna atfedilen önemin de bir diğer göstergesini oluşturmaktadır (Gündoğan ve vd. 2007: 2).

Duran (2001) idari kolluk faaliyetlerinin üç tür kamu görevlisi eliyle yürütüldüğünü belirtmektedir. Birincisi, kollukla ilgili konularda düzenleyici işlemler yapmaya yetkili olanlardır. Bunlar Bakanlar Kurulu, İçişleri Bakanı ve Valilerdir. Bu makamlar Anayasanın (115, 124, 126.) maddelerinde, ETK' nun (4/3) maddesinde ve İl İdaresi Kanununun (9/ç, 11/c) maddelerinde, kolluk konusunda tüzük yönetmelik ve genel emirler çıkartmaya yetkilidirler. İkincisi kolluk üstleridir. Görevli oldukları bölgede kolluğa ilişkin bütün olay ve durumlarda işlem yapma konusunda genel yetkiye sahiptirler. Genel önleyici kolluk için İçişleri Bakanı, Valiler, Kaymakamlar ve Bucak Müdürleri, ülke, il, ilçe ve bucak çevresinde kolluk üstleridirler. Üçüncüsü ise kolluk personelidir. Gerekli işlemleri uygulama, görevleri yerine getirme ve kamu düzenini gerçekleştirme hizmeti ifası ile görevlidirler (Aktaran Sabah, 2001: 37)

Kamu düzeni, bozulduğunda kamu yararını olumsuz yönde etkiler. Kamu düzeninin bozulmasının önlenmesiyle de kamu yararı gerçekleşir. Bireysel ve şahsi çıkarlara dayalı bulunan bir düzenin kamu düzeni ile bir ilgisi olamaz. Bu yönüyle kamu düzenine bakacak olursak toplumdaki insanların ortak paydada buluştukları ve kullandıkları ortak alanlar olan yollar, parklar, meydanlar gibi umumi yerlerde ve

gazino, kahvehane, tiyatro, sinema, han, hamam, lokanta gibi açık yerlerde geçerli bulunan düzeni ifade etmektedir. Umuma açık yerlerde toplumun güvenlik, dirlik, esenlik ve sağlık içinde yaşamalarının sağlanması anlamı taşımaktadır (Engin, 2008: 22).

Kolluk kuvvetlerinin suçun önlenmesinde tek başına başarılı olması zordur. Suç önlemede başta bölge halkının ve diğer unsurların hep birlikte çalışmaları ve gayretleri neticesinde başarılı olunabileceği aşikardır. Emniyet teşkilatı, toplum polisliği yapılanması ve "polis halk el ele" organizasyonlarıyla halkın da suçla mücadeleye dahil edilerek başarı sağlanılmaya çalışılmaktadır.

Suçla mücadelede temel ilke suç oluşmadan yani tehlike doğmadan önlenmeye çalışılmasıdır. Önleme görevi suç işleninceye kadar olan evrelerden oluşur. Önleme görevlerinin bir kısmı doğrudan doğruya konusu suç teşkil eden fiil ve hareketlere karşı tedbirlerden oluşurken, diğer bir kısmı ise, konusu suç teşkil etmediği halde, kamu düzenini ve asayişi temine yönelik tedbirlerdir. Polis kendi bölgesindeki vatandaşları suçların meydana geliş biçimleri konusunda bilgilendirmeli suç ve suçlularla mücadele konusunda vatandaşlarında kendi çaplarında önlem almalarını sağlamalıdır (Yenisey, 2009: 7). Örneğin, her mahallede veya sitede belli noktalarda kameraların konulması, vatandaşın kendi ikamet ettiği sokağı kontrol etmesi gibi tedbirler ilerde işlenecek olası suçların delillerini önceden tespit etmek açısından başvurulan tehlikenin doğmasını önleyici tedbirler arasında yer alabilir.

Önleme görevi kapsamında kolluk kuvvetleri suç işleninceye kadar kendi bölgesinde kamu düzeninin korunması ve asayişin sağlanmasına yönelik olarak belli aralıklarla motorize ve yaya devriye görevi koyabilir. Belli noktalarda kontrol noktaları ve polis merkezleri olmalı suç oluşumuna daha etkin ve kısa sürede müdahale etme imkanı oluşturabilir (www. bursa.pol.tr. erişim 18.05.2012).

2. Adli Kolluk

Genel kolluk kuvvetlerinin çeşitli hizmetlerin ifasına yönelik görev ve yetkilerinden birisi de adli kolluk hizmetlerinin ifasıdır. Kolluk kuvvetleri kamu düzenini sağlama ile ilgili görev esnasında önleyici kolluk hizmeti verirken aynı anda oluşacak olan bir suç karşısında da ilgili bölgede oluşturulmuş adli kolluk kuvveti bulunmaması durumunda aynı personel adli kolluk görevini yüklenerek adli kolluk sıfatıyla görev ifa edebilmektedirler.

Adli kolluğun görevleri, suç işlenildiğinin öğrenilmesi ile başlar. Suçun işlenmesiyle re'sen (kendiliğinden) veya adli mercilerin emri ile olaya el koyarak şüpheli veya sanığın yakalanması, suçla ilgili delillerin toplanması ve sanığın suçla ilgili tanzim edilen evraklarla beraber Cumhuriyet Savcılığına teslimi ile sona erer. Cumhuriyet Savcısı şüphelinin veya sanığın tutuklanmasını talep eder ve ilgili Mahkemece şüpheli tutuklanırsa, sanığın ceza infaz kurumu veya tutukevine teslim edilmesi görevi de adli görev olarak değerlendirilmelidir (Yenisey, 2009: 8).

Adli kolluk görev gereği suç oluşması durumunda, suçluları yakalama ve suçluların adli makamlar tarafından cezalandırılmasını sağlama amacını gütmektedir. Bu nedenle yürütülen adli kolluk faaliyetleri idare hukukuna değil, ceza hukukuna tabidir. Soruşturma işlemleri Cumhuriyet Savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılmaktadır. Adli kolluk görevlileri Cumhuriyet Savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirmektedir. Burada hazırlık soruşturması konusunda asıl görev savcıların olup, tüm kolluk makam ve memurları adliyeye ilişkin işlerde Cumhuriyet Savcılarının emirlerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Ülkemizde adli kollukla ilgili ilk yasal düzenlemeler görev dağılımı yönüyle Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun da yer almaktadır. ETK. 8 maddesinde 1. bendinde polisin, idari, siyasi ve adli kısımlara ayrıldığı belirtilmiştir.

Aynı kanunun 9. maddenin (c) bendinde adli kolluğun tanımında, "asgari tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde, adli işlerle uğraşmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğünce kadrodan ayrılan bir kısımdır" şeklinde tanımlanmıştır. Aynı kanunun 10. maddesinde adli-idari polis ilişkilerini düzenleyen hükümlerine bakıldığında; adli polis, toplu olarak veya belli görev alanlarına ihtiyaç oranında dağıtılmış halde bulundurulur. Adli polis, adli soruşturma görevleri haricindeki hizmetlerinde, kendi amirlerinin emrindedir (Yenisey ve ar. 2005: 398).

2559 sayılı PVSK' nın 2. maddenin (b) bendinde polisin adli görevi "işlenmiş bir suç hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak" olarak belirtilmiştir. 2803 sayılı JTGYK' nın 7 maddesinde jandarmanın adli görevlerinden bahsederek işlenmiş bir suç hakkında CMK ile diğer kanunlarda yazılı görevleri ifa eder demek suretiyle ilgili personelin adli görevlerine vurgu yapılmıştır. 2692 sayılı SGK Kanunun 4. maddesinde ve 1985 tarih ve 9709 karar sayılı SGK idari ve adli görevlerine ilişkin tüzüğün 5. maddesinde adli kolluk ile ilgili komutanlığın görevlerinden bahsedilmektedir. Kolluk kuvvetlerine, adli kollukla ilgili sanıkların aranmasında, yakalanmasında, delillerin ele geçirilmesinde kolluğun nasıl hareket edeceği, görev ve yetkilerinin neler olduğunu bildiren ve bu konuda yetki veren en önemli kanunun Ceza Muhakemesi Kanunudur (Sönmez, 2009: 195).

Adli kolluk tanımlamalarına bakacak olursak; kamu düzenini bozan ve suç sayılan eylemlerin işlenmesi halinde harekete geçerek suç faillerini ve delilleri tespit ederek yargı mercilerine intikal ettiren bir müessedir. Adli kolluk bastırıcı niteliktedir; sanıkların cezalandırılmalarını sağlama ve sanıkları yakalama amacı güder (www.gumrukkontrolor.org.tr, erişim, 17.02.2012).

Adli polise ilişkin tanımlamalardan biri de şöyledir; "Suç işlenmesi üzerine olaya el koyan ve suçun olay yerindeki iz ve delillerini teknik metotlar uygulayarak tespit eden, soruşturmayı yürüterek, geniş anlamda sanık ile suç delillerini adli mercilere gönderen polis" (Yenisey, 2009: 13).

Batı ülkelerindeki hukuk doktrinlerinde adli kollukla ilgili yapılan tanımlamalarda **Bourdoux** ve **De Valkeneree**'e göre adli kolluk; kendisine yapılan şikayet ve ihbarları değerlendirerek suçları araştıran, suçluların cezalandırılmasını sağlamak amacıyla gereken her türlü çalışmayı yaparak, suç delillerini toplayan, suç niteliğindeki olayları çözmek için özel teknik ve metotlardan yararlanan ve suç faillerini tespit ederek onları ceza mahkemelerine teslim eden birimler olarak tanımlamışlardır (Aktaran Öncü, 1997: 10).

Adli kolluk görevlileri, 5271 sayılı CMK'ya göre 3201 sayılı ETK' nun 8, 9 ve 12. maddeleri, 2803 sayılı JTGYK' nun 7. maddesi, 2692 sayılı SGKK' nun 4. maddesi, 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 8. maddesi ve 1983 tarihli ve 7362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan JTGY Yönetmeliğinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapmak üzere, tabi oldukları atama usulüne göre görevlendirilen memur ve diğer görevliler olarak belirlenmektedir.

Adli kolluk sorumluları ise AKY. 3. maddesinde belirtilen Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Gümrük Müsteşarlığı tarafından atamalarındaki usule göre görevli adli kolluğun komutanını veya amirini ifade eder. demek suretiyle kolluk kuvvetlerinde adli kolluk amirlerinin kimler olduğu belirlenmiştir. Burada emniyet teşkilatı açısından bakıldığında il veya ilçe emniyet müdürlerini, jandarma ve sahil güvenlik komutanlığınca da il ve ilçelerdeki karakollardaki subay ve astsubayları kast etmektedir.

2. TARİHSEL SÜREÇ

İnsanların toplum olarak bir arada yaşamaya başlamalarından itibaren güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır. İnsanlar güvenliklerini en ön planda tutmuşlar bunun yanında genel toplum düzeninin korunması ve güvenliklerini sağlayacak bir yapılanma ortaya koymaya çalışmışlardır.

Tarih boyunca Türkler, kamu düzen ve güvenliğini ulusal savunma ile birlikte yürütmüşlerdir. Genel kolluk hizmetleri, ilk zamanlarda (polisde dahil) askeri örgüt içinde oluşmuş tümüyle askeri özellikler göstermiştir. Türk tarihi kaynaklarında bu konuda en eski metinlere VIII. yüzyılda Orhon Abidelerinde rastlanılmaktadır. Eski Türklerde kamunun düzen ve güvenliğini Subaşı adı verilen görevli kişiler tarafından karşılanmıştır. Subaşı anlam itibari ile ordu, asker anlamlarında kullanılan su kelimesinden türetilmiştir. Subaşıların belli bir bölgenin asayiş ve güvenliğini sağlayan en üst görevli olduğu bilinmektedir (Sönmez, 2009: 46).

İslamiyet öncesi Türk devletlerinde kamu düzenini bozan veya suç işleyen kimselerin yakalanmaları durumunda bu sorunun çözümü ve adaletin sağlanması işlerini Türklerin hükümdarı olan Hakan veya Kağan yapmaktaydı. Türklerde kolluk yapılanması İslamiyet'in kabulüne kadar askeri sisteme dayalı devam etmiştir. Türkler İslamiyet'e girdikten sonra kadılık unvan ve makamı Arap devletlerinden Türklere geçmiştir. Kadılık makamının bugünkü ifadeyle Hakim, Savcı, Belediye Başkanı gibi görevleri bünyesinde topladığı görülmektedir. Kadılar aynı zamanda da zabıta amirliğini de yapmaktaydı (Yaşar, 2005: 3).

Kadılık makamı ile bir noktada adli sistem padişah veya hükümdardan yetki devri yönüyle kadılık görevini ifa eden görevlilere geçmiştir. Bu yönüyle bakıldığında kolluk savcılık ilişkisi doğmuş görülmektedir. Kolluk kuvvetleri kadı (Hakim, Savcı) emrine girmiştir.

Osmanlılarda da İstanbul'un fethine kadar olan dönemde güvenliğin temininde başta sadrazam olmak üzere yeniçeri ağası, bostancıbaşı, kollukçu ve kadı, başkent dışında da asayişten sorumlu Subaşılar vasıtasıyla genel düzen ve asayiş hizmetleri sağlanmaya çalışılmıştır. Kolluk hizmetleri yine askeri bir yapıdadır. İstanbul'un fethinden sonra Subaşıların yerini yeniçeri ocağının da gelişmesi ve büyümesi ile yeniçeri ağası almıştır. İstanbul'un fethinden sonra bölge ve görev açısından bir yapılanmaya gidilmiştir.

Yeniçeri Ocağının kaldırılmasından sonra İstanbul'da Asakir-i Mansure-i Muhammediye adlı bir kolluk teşkilat kurulmuştur. İstanbul'da ve taşra teşkilatlarında polis hizmetleri farklı örgütler tarafından yürütülüyordu. Bu durum bir çok sıkıntıları da beraberinde getiriyordu. Ülke genelinde güvenlik farklılığının çözülmesi ve emir komutanın tek elden yürütülmesi amacıyla 1845 yılında İstanbul'da ilk polis teşkilatı kurulmuştur (Sönmez, 2005: 5).

Osmanlı döneminde ilk kez 1907 tarihinde 167 maddeden oluşan ilk Polis Nizamnamesi yayınlanmıştır. Söz konusu nizamname, en önemli yanı polisin idari, adli, siyasi görev ayrımının yapılmasıdır (www.ankara.pol.tr, erişim, 10.03.2012). 1922 tarihinde İstanbul'daki Emniyet Müdürlüğünün kaldırılmasından sonra yerine Ankara'da Emniyet Umumiye Müdürlüğü kurulmuştur. Jandarma teşkilatı da her ne kadar 1839 tarihinde kurulmuş olsa da 1930 tarihinde 1706 sayılı Kanun çıkarılmış ve Jandarma Teşkilatı bu günkü hukuki statüsünü kazanarak Emniyet ve Jandarma birer ayrı kolluk olarak birbirinden ayrılmıştır. Günümüze kadar zaman içerisinde diğer kolluk kuvvetleri de ülke genelinde asayiş ve güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak hem yapısal hem de yasal açılardan düzenlemelerle hizmetlerine devam etmektedirler (www.jandarma.gov.tr, erişim, 20.03.2013).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYEDEADLİ KOLLUK YAPILANMASI ile CUMHURİYET SAVCILARI ve MÜLKİ AMİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ

A – TÜRKİYE'DE ADLİ KOLLUK YAPILANMASI

Hukuk devleti, kanun devletinden çok farklı bir kavramdır, sadece yasaları uygulamak hukuk devleti olmak için yeterli değildir. Çünkü hukukun genel kabul görmüş evrensel kurallarının uygulanması halinde ancak hukuk devleti olunabilinecektir. Devletin insanların temel haklarını kısıtlayabilmesi anayasal sebeplerle ve ölçülülük ilkesi gözetilerek mümkün olmalıdır. Ancak özgürce yaşayabilmek, güvenlik içerisinde yaşamla eş anlamlıdır, güvenlik gerekçesiyle de özgürlükler ve temel haklar ortadan kaldırılmamalıdır. Sınırlamalar anayasal sebeplere dayandırılarak mümkün olmalıdır (Yenisey, 2009: 4-8).

İnsan hak ve hürriyetlerinin korunmasıyla beraber özgürlüklerin kullanılmasına olanak sağlanması devletlerin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Devletler bu görevlerini adaleti sağlayarak gerçekleştirmektedirler. Adli sistemin etkin ve sağlıklı biçimde işleyebilmesi, suçların aydınlatılarak ortaya çıkarılması ve hazırlık soruşturmalarının hukuk devleti ilkelerine uygun kurallar çerçevesinde, insan haklarına ve yasalara uygun şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu da adalet sistemin ve unsurlarının çok iyi işlemesi neticesinde vukuu bulacaktır.

Osmanlı Devleti'nde, ülke içerisinde her türlü güvenlik tedbirlerinin alınarak asayişin sağlanması askeri kuvvetlerle ve askeri yöntemlerle sağlanmaktaydı.

Günümüz Türkiye Devleti'nde de işlevselliğine devam eden genel kolluk kuvvetleri askeri sistemden ayrıştırılıp ülke genelinde yeknesaklığı sağlamak amacıyla XIX. yüzyılda Osmanlı Devletinin son dönemlerinde II. Abdülhamit zamanında Fransız kolluk yapılanması örnek alınarak polis ve jandarma teşkilatları olarak iki farklı kolluk birimi şeklinde oluşturulmuştur. Ancak kolluk kuvvetleri içerisinde uzmanlaşmaya dayalı ayrı bir görev dağılımı yapılmamıştır. İlk olarak adli kollukla ilgili çalışmalar yine Osmanlı Devletinin son dönemlerinde XX. yüzyılın başlarında 1907 yılında 167 maddeden oluşan ilk Polis Nizamnamesinin yayınlanmasıyla ortaya konulmuştur. Söz konusu nizamnamenin en önemli yanı polisin idari, adli, siyasi görev ayrımının yapılmasıdır (Kandemir, 2000: X-XI).

Bu nizamname ile polis teşkilatının kendi yapısı içerisinde görev dağılımına ilişkin ayrım söz konusu olmuş bu yönüyle polis teşkilatının personeli kendi görev birimleri içerisinde kendi konusu ile ilgili uzmanlaşması amaçlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra polis teşkilatında yapılan yeni düzenlemelere istinaden oluşturulan 1934 sayılı PVSK' da bu görev dağılımı aynen korunarak devam etmiştir.

Türkiye'de adli kollukla ilgili çalışmalar 1970'li yıllara dayanmaktadır. Devam eden yıllarda 1992, 1997, 2001 ve 2005 yıllarında bu konularda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak Adalet ve İçişleri Bakanlıkları arasındaki görüş farklılıkları nedeni ile 2005 yılına kadar konu bütünlüğü üzerinde bir mutabakata varılamamıştır (Özdemir, 2009: 10).

Türkiye Avrupa Birliği'ne girmeye çalışan aday konumunda olan bir ülkedir. Dolayısıyla birliğin istediği kriterlere uymakla mükelleftir. Adli kollukla ilgili yapılması istenen değişikliklere Avrupa Birliği müzakerelerinde iki yerde değinilmiştir. 2004 yılı İlerleme Raporu ile birlikte yayınlanan AB Parlamentosu ve

Konseyi tavsiye raporunda adli kollukla ilgili aynı ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerde;Helsinki Nihai Sözleşmesi sonrası meydana gelen gelişmeler başlığı altında 16. sayfada "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, adli kolluğun oluşturulmasına ilişkin mevzuat ve cezanın ve tedbirlerin uygulanmasına dair kanunun hala kabul edilmesi gerekiyor" (www.usak.org.tr) şeklinde geçmektedir.

Adli kolluğun kurulmak istenmesindeki amaç; Avrupa Birliği uyum ilkelerinden önce demokratik, bir hukuk devletinin gereği olarak adli süreçte soruşturma aşamasında olayın aydınlatılmasına yönelik olarak her türlü bulguların elde edilerek delilden sanığa ulaşılmasının sağlanmasıdır. Tüm adli nitelikli soruşturmaların Cumhuriyet savcısının denetim ve kontrolü altında yürütülmesinin sağlanarak Cumhuriyet savcısının, soruşturma evresinin gerçek anlamda idarecisi konumuna getirilerek en kısa zamanda olayın hiçbir şüpheye yer vermeyecek nitelikte aydınlatılmasını sağlamaktır. Ancak bu aşamaların geçilmesi adli işlemlerde, kanun ve mevzuat konusunda iyi yetişip uzmanlaşmış personel vasıtasıyla olacaktır. Bu suretle soruşturmaların daha kapsamlı yapılması amaçlanmış özellikle hukuki yanlışlıklar ve noksanlıklara yer verilmemesi suretiyle kovuşturma aşamasında yaşanan sorunların önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

İyi hazırlanmış eksiksiz bir soruşturma dosyası ile duruşmaya başlanması, duruşmanın mümkün olduğunca kesilmeksizin devam etmesi dolayısıyla adaletin daha erken yerini bulmasını sağlayacaktır. Böylece adalet zamanında yerini bulacak ve zaman aşımı gibi nedenlerle davalar düşmeyecek ve insanlar hak kayıplarına uğramayacaklardır. Bu durumu sağlamanın yolu iyi organize olmuş donanımlı savcılılık ve kolluk ilişkisinden geçmektedir.

Adli kolluk yapılanması ülkemizde olduğu gibi dünyanın birçok ülkesinde genel kolluk içerisinde yer almaktadır. Genel itibari ile demokratik ülkelerde ayrı bir

adli kolluk teşkilatı bulunmamaktadır. Çünkü genel kolluktan ayrı bir adli kolluk oluşturulması birçok sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Bunların başında çok başlı bir kolluk yapılanması ile kolluk arasındaki rekabetin oluşması gelmektedir. Ayrıca çok fazla maddi kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de de adli kolluk birçok tartışmalardan sonra genel kolluk yapılanması içerisinde oluşturulmuştur.

Türkiye genel kolluk yapılanmasında olduğu gibi adli kolluk konusunda da Fransa'dan esinlenmiştir. 2005 yılı öncesi 1412 sayılı kanun olan CMUK da adli kolluğa yer verilmemiştir. 2005 yılı öncesi yürürlükte olan CMUK'ta genel kolluk içerisinde görevsel ayrım yönünden sadece emniyet teşkilatında görevsel ayrım mevcut idi. Diğer genel kolluk kuvvetleri içerisinde adli kollukla ilgili bir görev ayrımı yer almayıp sadece adli görevlerden bahsedilmiştir. Ancak hukuk doktrininde adli kolluk yapılandırılması çok fazla gündeme geldiğinden dolayı 2005 yılında CMUK değiştirilerek yerine kabul edilen yeni CMK' da bu konuya yer verilmiştir.

Yapılan bu değişiklikten sonra yeni CMK'nın 164. maddesinde hangi kolluk kuvvetleri içerisinde adli kolluk yapılanmasının bulunması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Aynı yıl içerisinde yeni CMK'ya göre çıkarılan Adli Kolluk Yönetmeliği 4. maddesinde de bu kolluk kuvvetleri içerisinde hangi birimler düzeyinde adli kolluğun teşkilatlanması yönünde düzenleme yapılacağı belirlenmiştir. Buna göre Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde tam teşekküllü polis merkezlerinde, jandarma için "asgari tam teşekküllü bir jandarma karakolu", sahil güvenlik için "Sahil Güvenlik Bot Komutanlıkları", Gümrük Muhafaza Müdürlüğü için müstakil bölge ve kısım amirlikleri" bulunan yerlerde, mevcut imkanlar ölçüsünde adli kolluk personeli bulundurulmasına yönelik hükümler yer alarak adli kolluk oluşturulmuştur.

Adli kolluk oluşturulmasında daha geniş bir hizmet alanı oluşturmak amacıyla genel kolluk kuvvetleri içerisindeki en alt birimler olan polis merkezleri, karakollar ve kısım amirlikleri içerisinde adli kolluk birimleri oluşturulmuştur. Bu yönüyle adli kolluk en küçük ilçede dahi oluşturulmuş olmaktadır.

Ülkemizde adli kolluk CMK'nın 164. maddesinin 2. fıkrasında ve AKY'nin 4. maddesinde belirtildiği üzere adli konularda doğrudan Cumhuriyet savcısına bağlıdır. Bu maddeler dikkate alındığında adli kolluk adli görevlere ilişkin emir ve talimatlarını CMK'nın 164. maddesinin 2. bendine ve AKY'nin 6. maddesine göre öncelikli olarak adli görevler, adli kolluk amirlerine veya adli kolluk görevi ifa eden sorumlu personele yaptırılacağı belirtilmiştir. Adli konularda kolluk personeli Cumhuriyet savcısının emir ve talimatlarını gecikmeksizin yerine getirilmek durumundadır. Savcı emirlerini yazılı olarak acele hallerde ise sözlü olarak verir. Akabinde bu emri yazılı hale getirilir.

Adli kolluk görevlilerine AKY'nin 6. maddesine göre adli konularla ilgili Cumhuriyet savcısı ve adli kolluk amiri haricinde diğer birim amirlerince emir ve talimat verilemez. Buradaki amaç soruşturmanın tek elden yürütülmesidir. Birden fazla yetkilinin soruşturmayı yönlendirmesi soruşturmanın sağlıklı yürümemesine ve soruşturmanın farklı yönlere çekilmesine sebep olacaktır. Ayrıca soruşturma aşamasının gizliliği ihlal edilebilme olasılığı yüksek olmakla birlikte olaya birden çok amirin müdahale etmesi ideolojik bir yaklaşıma sebebiyet verecektir. Adli olaylarda Cumhuriyet savcısı ihtiyaç durumunda diğer idari kolluk kuvvetlerini de adli kolluk personeli olarak görevlendirebilecektir.

Ülkemizde, sisteme uyarlanmış bazı aksaklıkların olduğu düşüncesiyle birlikte işleyen bir adli kolluk yapılanması mevcuttur. Bu yapılanma alt başlıklar halinde detaylı olarak incelenecektir.

1- Mevzuat ve Hukuki Düzenlemeler

Ülkemizde Avrupa Birliğine uyum süreci içerisinde geçmiş yıllarda adli kollukla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ancak 2005 yılında CMK'da yapılan değişiklikle beraber adli kolluk kavramı daha bir önem kazanarak ön plana çıkmıştır. 1 Haziran 2005 yılından itibaren suçları kovuşturmak, suçluları ve kanıtlarını saptayıp yargı mercilerine sunmak üzere adli kolluk uygulamasına geçilmiştir.

İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığının ortak çalışmaları neticesinde müştereken yapılması planlanan adli kolluk kurulmasına yönelik çalışmalar ilk olarak 1973 yılında başlayarak ortak bir kanun tasarısı düzenlenmeye çalışılmıştır. Sonraki yıllarda bu tasarı üzerinde farklı birtakım değişiklikler yapılmasına rağmen teknik seviyede bir mutabakat sağlanamadığı için tasarı yasalaşamamıştır. Devam eden yıllarda 1992, 1997, 2001 ve 2005 yıllarında yine konuyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. 2005 yılında yapılan CMK değişikliğinden sonra aynı yıl adli kolluğun görev ve yetkilerini, personel durumunu, teşkilatlanmasını düzenleyen AKY çıkarılmıştır. (Özdemir, 2009: 7- 15).

Adalet Bakanlığının çalışmalarının haricinde İçişleri Bakanlığının, Emniyet Genel Müdürlüğünün ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun da adli kolluk uygulamalarının düzenlenmesine ve işleyişine yönelik çalışmaları bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığının 2005 yılında yayınlamış olduğu 2005/115 sayılı "Adli kolluk hizmetlerinin uygulanmasına" yönelik genelgesi, Adalet Bakanlığının 2006 yılında yayınladığı "Adli kolluğun görev, yetki ve sorumlulukları ile soruşturmanın gizliliği" başlıklı genelgeleri, EGM' nin 2005 yılında yayınladığı "Emniyet teşkilatında adli kolluk görevlileri ve sorumluları konulu emirleri" ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 2011 yılında yayınlamış olduğu "Adli kolluğun görev ve yetkileri ve sorumlulukları" başlıklı genelgeleri bulunmaktadır. Bunlar adli kolluk hizmetlerinin

ifasında düzenleyici olması, oluşacak olan aksaklıkların ortadan kaldırılmasına, uygulamaya daha iyi bir işlerlik kazandırmaya yönelik hukuki düzenlemeler olarak görülmektedir.

2 - Örgütlenme, Personel ve Teknik Açıdan Yapılanma

Ülkemizde adli kolluk yapılanması birçok demokratik ülkelerde olduğu gibi genel kolluk içerisinde yapılandırılmıştır. Daha geniş bir alanda hizmet ifa edebilmesi amacıyla, adli kolluk bağlı, bulunduğu kolluk kuvvetinin en küçük birimleri içerisin de kurulmuştur.

Adli Kolluk Yönetmeliğinin 4. maddesinde Emniyet teşkilatı bünyesinde tam teşekküllü polis merkezlerinde, jandarma teşkilatı için "asgari tam teşekküllü bir jandarma karakolu" sahil güvenlik için "Sahil Güvenlik bot komutanlıkları", Gümrük Muhafaza Müdürlüğü için müstakil bölge ve kısım amirlikleri" bulunan yerlerde adli kolluk oluşturulmasına yönelik hüküm konulmuştur. Bu suretle adli kolluğun daha geniş bir alana yayılma ve örgütlenmesi hedeflenmiştir.

Adli kolluk ayrı bir kolluk şeklinde oluşturulmak istenmesi durumunda teşkilatlanma ve yapılanma konusunda büyük sorunlar oluşacaktır. Adliyeler bünyesinde adli kolluk oluşturması veya ayrı bir kurum oluşturulması durumunda da olsa örgütlenme ve yer temini, personel temini, teknik donanım ve mali kaynak gibi birçok sorunu ortaya çıkacaktır. Ancak şu anki uygulama ile adli kolluğun genel kolluk içerisinde yer alması bu sorunlardan birçoğunu gidermektedir.

5271 sayılı CMK ve ilgili diğer mevzuatlarda adli kolluk görevlilerinin hangi personel tarafından ifa edileceği konusunda net bir ayrım yapılmamıştır. Ancak adli personel bakımından adli kolluk birimlerinde yeterli sayıda adli kolluk personeli bulundurulmaktadır. CMK'nın 164. maddesinin 1. fıkrasında suç soruşturmasını

yapan görevliler olarak adlandırılan adli kolluk görevlileri; emniyet, jandarma, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza kurumları içerisindeki personelden oluşmaktadır. Aynı kanunun 165. maddesinde; gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimlerinin de adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Buna göre, idari kolluk görevlilerinin de adli görevlerde istihdam edilebileceği, bu görevlilere de adli görevler verilebileceği açıkça belirtilmektedir. Bu durum, aynı teşkilat içerisinde görev yapan farklı iki birimin de adli görevlerde çalıştırılabileceği sonucunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu durumda adli ve idari görev yapan bu kolluk birimleri bir olay sonrasında rahatlıkla birbirlerinin yerlerine geçebileceklerdir. Böylelikle bütün kolluk personeli adli konularda müdahale şekilleri ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olması demek olup bu durum aynı zamanda önleyici ve adli olayların analizini iyi yapabilen bir kolluk personelinin öngörülmesi demektir. Ayrı bir adli kolluk teşkilatı kurulması durumunda bu kadar sayıda personel tahsis edilmesi, böyle düzgün teşkilatlanmış ve organize çalışan bir yapı oluşturulması çok zor görünmektedir. Ayrıca iki farklı kolluk oluşacağından bu kolluklar arasında bir rekabetin oluşması muhtemel olacak ve aralarındaki bilgi paylaşımı azalacaktır.

Adli Kolluğun başarılı olması için gerekli teknik donanıma sahip olması son derece önemlidir. Adli kolluk birimlerine özellikle yeni suç ve tipleri ile mücadele edebilecek imkanlar sağlanmalıdır. Polis ve Jandarma teşkilatları bünyesinde adli birimlere bağlı suç analiz laboratuarları ile suç delillerini inceleme ve tasnif edebilecek laboratuarların sayısının arttırılması gerekmektedir. Adli kolluk veri tabanı oluşturulması, bölgelerdeki işlenen suçlarla ilgili olarak suç haritalarının çıkarılması adli kolluğa mücadele konusunda büyük kolaylık sağlayacaktır.

Ülkemizde son zamanlarda kolluk güçlerimize teknik acıdan birçok imkanlar sunulmaktadır. Kolluk güçlerimizin tamamı bilimsel, teknik ve teknolojik sahada çağdaş ülkeler seviyesine yakın bir yerdedir. Günümüzde suçların aydınlatılmasında ve şüphelilerin yakalanmalarında teknik ve teknolojik imkânların önemi çok büyüktür.

3- Adli Kolluk Hakkında Düşünce ve Kanaatler

Suç soruşturması ve ceza yargılaması içerisindeki bütün işlemlerin doğru bir şekilde düzenlenerek çözümlenmesi, hukuk kuralları çerçevesinde işlemleri gerçekleştirmek, yargılamayı bağımsız bir şekilde yapabilmek ve suçlulara gereken cezayı verebilmek o ülkenin uluslararasındaki prestijini olumlu yönde etkilemesi muhtemeldir. Dolayısıyla adli kolluğun daha iyi düzenlenerek işlevselliğinin arttırılması olayların hukuk çerçevesinde çözümlenmesi ülkemiz açısından uluslar arası alanda itibarını artıracaktır. Ülkemizde iç güvenlik hizmetinin iki temel fonksiyonu, suç önleyici hizmetler ve adli kolluk hizmetleri olarak belirlenmiştir.

Ülkemizde 2005 yılında CMK'da yapılan değişiklikten sonra adli kolluğun genel kolluktan ayrılması ve ayrılmaması yönünde farklı fikirler ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, doktrinde genel olarak iki görüş bulunmaktadır. Bu görüşler sırasıyla adli kolluk teşkilatının idari kolluktan ayrılarak ayrı bir teşkilatlanma ve yapılanma şeklinde kurulmasını ve Cumhuriyet Savcılarına bağlanmasını isteyen görüşler ile adli kolluk teşkilatının genel kolluktan ayrılmaması gerektiğini savunan görüşlerdir.

3.1. Adli Kolluğun - Genel Kolluktan Ayrılması Yönündeki Görüşler

Ülkemizde uzun yıllardan beri genel kolluktan ayrı, suçlarla mücadelede uzman bir yapılanmanın olmasının adli olayların çözümlenmesi sürecinde daha etkili olacağı düşünülmektedir. Suçları önlemekle, işlenmiş suçları araştırmak birbirinden

farklılık içermektedir. Adli kolluğun oluşturulmasına ve kurulmasına yönelik çalışmalar bazı zamanlarda hükümetlerin uygulama programlarında yer almış ve devletin kalkınma stratejisinde bu konuya yer verilmiştir.

Cumhuriyet savcılığına bağlı bir adli kolluk teşkilatının kurulması yönünde düşünceler hep gündemde tutulduğu görülmektedir. Genel kolluktan ayrı olarak bağımsız suç soruşturma ve araştırmasında uzman bir adli kolluk teşkilatının kurulması Devlet Planlama Teşkilatının hazırladığı 1979- 1983 tarihleri arasındaki 4. beş yıllık kalkınma planında da yer almıştır (http://ekutup.dtp.gov.tr /4. kalkınma planı metni).

Adli kolluğun genel kolluk içerisinden ayrılmasını savunanların genel olarak savundukları görüşlerde; adli görevlerin nitelikleri gereği ayrı bir eğitimin ve uzmanlaşmanın gerekliliğidir. Adli kolluğun ayrı olarak yapılanması beraberinde uzmanlaşmayı da gerektirmektedir. Adli kolluk bir noktada teknik bir hizmet sunmayı da gerektirdiği için adli personel görevlileri teknik ve teknolojik imkanlardan azami derecede faydalanmasına olanak sağlayacaktır. Bu sayede genel kolluktan ayrılmış bir adli kolluk suçlarla mücadelede daha etkin ve teknik bir çalışma ile görev yapabilecektir.

Bağımsız bir adli kolluğun oluşturulmasıyla, ceza adaleti sisteminin işleyişinin hızlanacağına, insan haklarının ve hürriyetlerinin ihlalleriyle, işkence ve kötü muamelenin engelleneceğine, soruşturmanın yürütülmesinde hukuk kurallarına eksiksiz bir biçimde uyulacağı düşüncesi hâkimdir.

Genel kolluk kuvvetleri içerisinde oluşturulan adli kolluk birimleri de genel kolluk kuvvetlerine dahil olarak genel güvenlik ve asayişin sağlanması görevinin yanında birçok idari ve adli görevlerin ifasında hizmet vermektedir. Bu görevlerin yoğunluğu sebebiyle çok teknik ve titiz bir çalışma isteyen adli görevlerin ifasına da

adli kolluk personeli kendi asli görevi olan adli işlemlerin ifası ve takibi aşamasında gerekli özeni ve dikkati gösteremeyeceği düşüncesi mevcuttur.

Anayasamızda güvence altına alınan kuvvetler ayrılığı ilkesinin özümsenmesi ve benimsenmesi, yargı erkinin tam ve bağımsız bir şekilde yürütülebilmesi için yürütme gücünden ayrılmış genel kolluktan farklı bir adli kolluk teşkilatlanmasına ihtiyaç vardır. Bu yapılanma yargının bağımsız işleyebilmesi için bir zorunluluktur. Suç işlenmesinde görevli olan önleyici (idari) kolluğa suç işlendikten sonra failleri ele geçirmek için araştırma görevinin verilmesi yargılamaya ve Anayasanın güçler ayrılığı ilkesine aykırı olduğu belirtilmektedir (www.sosyalistarşiv.com).

Erem'e göre; Adli kolluğun Cumhuriyet Savcılığına bağlanarak adli kolluk teşkilatı kurulması vatandaşlar için bir güvence oluşturacağı" şeklinde belirtmiştir". Bu güvence aynı zamanda sanıkları da kapsayacaktır. Çünkü kolluk kuvvetlerinin insan hak ve hürriyetlerini sınırlandıracağı, yakalama, gözaltına alma ve el koyma, adli kontrol, teknik araçlarla izleme, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi gibi koruma tedbirleri uygulayabileceği durumlar CMK'da belirtilmiştir. Bahsedilen bu koruma tedbirlerinin savcılığa bağlı uzmanlaşmış adli kolluk tarafından yapılması durumunda şüpheli ve sanık haklarının da güvence altına alınacağı, insan hak ve hürriyetlerine daha çok özen gösterileceği ve insan hakları ihlali yapılmayacağı düşüncesi oluşmaktadır. Dolayısıyla bu işlemlerin savcılığa bağlı adli kollukça yapılması sanığın ve şüphelinin de teminatı olacaktır (Erem, 1996 :414).

Kolluk kuvvetlerinin idari görevlerinde kendi üstlerinin ve amirlerinin, adli görevlerinde ise Cumhuriyet savcısının emirlerini yerine getirmesi bir ikilem yaşamasına sebebiyet verebilmektedir. Kolluk görevlerinde yaşanılan bu ikilemlerin

beraberinde kişi hak ve hürriyetleri ihlallerini de getirdiği, bu açıdan adli kolluğun, amiri olan savcılara bağlanması gerektiği düşünülmektedir (Güven, 1998: 313).

Ülkemizde insan hakları ihlallerinin gerçekleştiği ya da suçlamaların yöneltildiği en önemli aşama hazırlık soruşturması safhasıdır. Çünkü temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması, hukuk kuralları ve insan hakları eğitimi almış ve uzmanlaşmış olan Cumhuriyet savcılığına bağlı bir adli kolluk yapılanmasının kurulmasıyla mümkün olacaktır. Cumhuriyet savcılığına bağlı bir adli kolluk yapılanmasının oluşturulmasıyla birlikte, kolluğa karşı hazırlık soruşturması evresinde yöneltilen işkence ve kötü muamele yapıldığı, adli yargılama hakkının engellendiği gibi isnatların ortadan kalkacağı düşüncesi hakimdir (Özdemir, 2009: 21).

Ancak bu gibi isnatlarda gerek adli kolluk olsun gerekse genel kolluk kuvvetleri olsun suçlamalar kolluk kuvvetleri üzerinedir. Bu aşamalarda savcılık kurumu da çok önem arz etmektedir. Bu hakların teminatı olabilmesi için savcılık teşkilatının da gözden geçirilmesi gerekmektedir. Konularında uzmanlaşmış Cumhuriyet savcılarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Suçlara göre uzmanlaşamayan ve suç soruşturmasını, araştırmasını nasıl yapacağını bilmeyen bir Cumhuriyet savcısı kolluğun yaptığı işlemleri denetleyemez ve suç soruşturmalarına yön veremez.

Adaletin eli ve kolu olan adli kolluğun Cumhuriyet savcısının yanı sıra mülki makamlarında emrine girmesiyle, görev ifası aşamasında siyasi tesirlerin altına girebileceğidir. Adli kolluk genel kolluk gibi personel, atama, nakil ve özlük işleri itibari ile İçişleri Bakanlığına bağlı olması nedeniyle iktidarın (hükümetin) istek ve dileklerine uyacak şekilde hareket edebilir. Adli soruşturmalarda adli görev yapan personelin hiçbir makam ve kişinin etkisi altında kalmaması gerekmektedir. Eğer

iktidar partisinden birisi ya da iktidar partisi üst düzey yetkililerinin tanıdıkları biri suç işlemeleri durumunda adli kolluk bu duruma karşı cesaretle gidemeyebilmekte, bu duruma karşı tereddüt içerisinde kalabilmektedir (www.yayin.adalet.gov.tr).

Adli görevleri yerine getiren adli kolluğun özlük işleri, tayin ve personel işlemleri bakımından mülki amirlerle İçişleri Bakanlığına bağlı olması sebebiyle siyasi baskı unsuru olarak kullanılabileceğine bununda görevin ifası aşamasında sıkıntılara sebebiyet vereceği düşünülmektedir. Bu sorunun çözümü ancak Cumhuriyet savcılığına bağlı bir adli kolluk oluşturulmasıyla çözülebileceği düşüncesi savunmaktadır. Adli kolluğun her türlü şüpheden uzak görev yapabilmesi bu görevlilerin idareyle bağlarının kalmayarak genel kolluktan ayrılmasına bağlıdır (www.auhf.ankara.edu.tr).

3.2. Adli Kolluğun Genel Kolluktan Ayrılmaması Yönündeki Görüşler

Adli kolluk teşkilatının kurulmasına karşı olan görüşlerin en önemli dayanakları kolluğun bir bütün halinde görev ifa etmesinin daha yararlı olacağı fikridir. Böylece kolluk elindeki bilgileri daha iyi kullanabilecektir. Bilgi paylaşımı bilgi kaybına da sebebiyet vermektedir. Diğer bir görüş ise savcıların adliyeci olduğu dolayısıyla kolluğun yaptığı araştırmalar ile adliyecilerin yaptığı soruşturmalar birbirinden farklılıklar içermesidir. Bu konudaki görüşleri değerlendirdiğimizde şu hususları öne çıktığını görüyoruz:

Kolluğun adli görevlerinin olması kolluk içinde organsal bir ayrılığı gerektirmemektedir. Ayrı olan personel değil, görevlerdir. İyi yetişmiş bir kolluk görevlisi adli ve idari hizmetleri bir arada ifa edebilir. Ayrıca bu durum önleyici kolluk makam ve memurları ile adli kolluk makam ve memurlarının aynı olması bunların birbirlerinin yerine kullanılmasını mümkün kılar. Bu durum memur

sayısında tasarrufu da sağlar, elde edilen bilgiler aynı kolluk tarafından daha kolay analiz edilip kullanılabilir.(Tosun, 1972: 9- 10). Bu sistem ülkemiz açısından da faydalı olacaktır. Çünkü başta personel olmak üzere mali açıdan da tasarruf sağlayacaktır.

Tosun'un Cumhuriyet savcılarının "kolluk amiri" olarak yetişmediklerini belirtir. Savcılar suç teorileri ve analizi konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir. Dolayısıyla kendisine bağlanan uzman kolluk birimlerini suçun araştırması yönünde sevk ve idare etmekte teknik açıdan zorlanabilirler. Cumhuriyet savcısına bağlı adli kolluğun oluşması bu birimi hareketsiz bırakacaktır. Zaten savcıların iş yoğunluklarının yanı sıra kolluk amirliğini de yapması mümkün olmayacağından, birim yeterli verimi sağlamayacaktır (Tosun, 1972: 14).

Özgenç'e göre de adli kolluğun savcılığa bağlanması bir takım sıkıntılara sebep verecektir. Öncelikli olarak kolluğun adli ve idari olarak ikiye bölünmesine ve ayrışmasına sebep verecektir. Zaten kolluğun adli ve idari olarak görev niteliklerine bakıldığında bu iki görevi birbirinden ayırmanın pek mümkün olmadığı da görülmektedir. Savcıların görevleri incelediğinde kolluğun görevlerine oranla çok farklı olduğunu anlaşılmaktadır. (Özgenç, 2005 : 98).

Erem'de, Tosun'la aynı fikri paylaşmaktadır. Kolluk kuvvetleri kendi yapısı içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Genel kolluk ve adli kolluk diye ayrım kolluk içerisindeki bilgi akışının kesilmesine veya azalmasına, yetki sorunu, bölge sorunu gibi bir takım sorunlara sebebiyet verebilir (Erem, 1996, 414 -415). Demokratik ülkelerde de kolluk teşkilatlanmaları tek çatı altında toplanmaya çalışılmaktadır. Jandarma, polis veya diğer kolluk teşkilatlarının birleştirilmesi gündemde tutulmaktadır. Amaç kolluk kuvvetleri arasındaki rekabetin ve çok

başlılığın ortadan kaldırılmasıdır. Ülkemizde çoklu kolluk yapılanması yönünden bazı sıkıntılara çözüm bulmaya çalışılırken birde adli ve idari kolluk ayrımıyla bu sıkıntılara yenisini eklemenin içinden çıkılmaz bir hal alacağı düşüncesindeyim.

Kunter ve Yenisey' e göre araştırma görevini yapan kolluk faaliyetleri ile "itham" görevini yapan savcıların yaptıkları işlemler arasında işlevsel olarak farklılıklar görülmektedir. Cumhuriyet savcıları kolluk amiri olarak yetişmedikleri için kolluğun savcılığa bağlanması doğru değildir. Kolluğun idari ve adli olarak ayrımı bir iş bölümünden ibarettir. Ayrımın suç öncesi ve suç sonrası olarak ikiye ayrılması kuruluş yönünden değil görev yönünden olmalı. Çünkü suç araştırmaları yapmak bir uzmanlık işidir. Kolluğun kendi içerisinde bu yönlü yapılanması normal olarak görülebilir. Ancak bu konularda teknik acıdan uzman olmayan savcılar kendilerine bağlanan kolluğu yönetemez ve yönlendiremez. Dolayısıyla savcılığa bağlanan adli kolluk, adli kolluk görevinden ziyade savcılığın hizmetlerini gören bir yapıya bürünür (Kunter, Yenisey, 1998: 740).

Adli kolluğun Cumhuriyet Savcılarına bağlanması, Anayasanın kuvvetler ayrılığı prensibine aykırı düşecektir. Kuvvetler ayrılığı prensibine aykırılık, hukuk devleti ilkesinin zedelenmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca bu düşünceye göre adli kolluğun savcılığa bağlanması ile kolluğun tarafsız kalacağı kesinlikle savunulamaz. Çünkü Ceza Muhakemesinde savcı, davalı durumunda olan sanığa karşı davacı durumunda olan devleti temsil etmektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet savcısı her ne kadar sanığın lehine ve aleyhine delilleri bulma görevi olsa da devletin hak ve menfaatlerini koruma durumu olduğu için taraf olarak devlet tutmaktadır. Muhakeme aşamasında tarafsız olan biri varsa o da sadece hâkimdir (www.iudergi.com.tr, Kunter, Reformlar ve Suç Kolluğu12.04.2012).

Adli kolluğu ayırıp savcıya bağlamak daha çok suçlulara yarayacaktır. Çünkü suçluların özellikle örgütlenerek suç işlemelerinin yanında, yıldırma yollarına da başvurdukları görülmektedir. Son zamanlarda bu örgütlerin belli bir yerdeki bir veya iki savcıyı yıldırmaları veya onlara tesir etmeleri, idareye ve hükümete tesir etmelerinden daha kolay olmaktadır. Çünkü suçluların veya örgütün karşısında bir veya iki savcı bulunmakta iken diğerinde ise arkasında devlet kuvveti ile bütün bir idare ve hükümet bulunmaktadır. Suç kolluğu genel kolluktan ayrılıp savcının emrine bağlanması durumunda birçok suçlu sadece cezalandırılmaktan değil, sanık olmaktan dahi kurtulma imkanı bulabilecektir (www.iudergi.com.tr,Kunter,12.04.2012).

Kunter'e göre de suç kolluğunun genel kolluktan tamamen ayrılmasının ve ayrı bir teşkilat olarak düzenlenmesinin yerinde olmayacağı bunun yerine suç kolluğunun genel kolluk içinde uzmanlaşmasının daha verimli olacağı görüşündedir. Kolluk kuvvetleri arasındaki bir ayrım olması durumunda, kolluk ikiye bölünecektir. İdari kolluk görevlileri görev sırasında karşılaştıkları adli vakalara, "bu adli kolluğun görevi dâhilindedir" düşüncesiyle müdahale etmemesine veya geç müdahale etmesine sebebiyet verecektir. Bu durumda olay yerine adli kolluk geç intikal etmesi halinde ise olay yerinin bozulmasına, iz ve delillerin kaybolmasına, olaya karışan tarafların olay yerinden uzaklaşmalarına sebep olacaktır. Adli kolluk görevlileri bu durumda olayı aydınlatmada çeşitli güçlüklerle karşılaşmaları söz konusu olacak buda soruşturmanın sağlıklı işlemesini engelleyecektir (Kunter, 1972: 90).

Adli kolluk yaklaşımları jandarma açısından değerlendirildiğinde; jandarma içerisinde de adli kolluk teşkilatının kurulması yerine mevcut sistemdeki aksaklıkların giderilerek yeniden düzenlenmesinin sağlanmalıdır. Adli kolluk faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesi, çağımızın gereksinimleri olan gerekli teknolojik araç ve gereçlerle donatılması gerekmektedir. İş bölümü ve

uzmanlaşmanın jandarma teşkilatı içerisinde sağlanması ve yeniden adli kolluğun yapılandırılması gereklidir. Jandarma içerisindeki adli kolluk personeli geçici personel olan askerlerden değil de kadrolu personel olan astsubay ve subaylardan oluşturulması daha etkili olacaktır.

Adli kolluğun, Cumhuriyet savcılarına bağlanmaları durumunda da tarafsız olacağı düşüncesi bence tartışma konusudur. Cumhuriyet savcılığına da bağlansa adli kolluk görevlilerine her kamu görevlisine olabildiği gibi değişik güç odaklarının etkisi, nüfuzu ve baskısı söz konusu olabilir. Bu durum kolluğun Cumhuriyet Savcılığına bağlanmasıyla önlenebilecek bir konu değildir. Son yıllarda ortaya çıkartılan yasa dışı yapılanmalarda Cumhuriyet savcılarına, HSYK üyelerine davaların gidişatında ve kararlar üzerinde oynanması yönünde ne denli baskılar yapıldığı, ayrıca HSYK üyelerinden savcı ve hakimlere baskılar yapıldığı ve bunda da ne kadar başarılar kazanıldığı ortadır.

Sonuç olarak ortaya konan fikirler değerlendirildiğinde yargının tam olarak bağımsızlık kazanması veya adli işlemlerin sorunsuz olarak işlemesi için sadece adli kolluğun Cumhuriyet savcılığına bağlanması çözüm olarak görülmemektedir. Hatta bazı sakıncalarının olduğu da görülmektedir. Ülkemizdeki mevcut sistem belli bir süreçten geçtiğinden bir noktada yönetim işleyişine oturmuş durumdadır. Mevcut sorunların bir takım yenilikler ve düzenlemelerle, savcılıklarla olan doğru ve etkili iletişim sayesinde daha iyi bir sonuç alınabilecektir. Ayrı bir adli kolluk yapılanmasından ziyade bünyesinde adli kolluk bulunduran teşkilatların, kendi içerisindeki bu yapılanmanın güçlendirilmesi daha sağlıklı işlemesine olanak sağlayacaktır. Ülkemizdeki adli kolluk yapılanmasında ve işleyişinde teşkilatlar içerisinde şu yönlü değişiklikler yapılması uygun olabilir.

1- Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan daire başkanlıkları gibi adli hizmetlerin ifası ve takibi konularında da hizmet verecek bir daire başkanlığı oluşturulabilir. Böylece tüm illerdeki adli kolluk personelinin bu konularda yetiştirilmesi ve takibi daha kolay yapılabilir. İl emniyet müdürlükleri bünyesinde yer alan asayiş şube müdürlüklerinde, polis merkezlerinde ve diğer adli tahkikat yürüten şubelerde görevli personeller yine bu daire başkanlığı tarafından suç araştırması ve soruşturmasına yönelik ve savcılık ile kolluk ilişkisi üzerin düzenlenmiş kurslarla personel bu alanlarda yetiştirilebilir. Bu kursları bitirenlere adli soruşturmacı unvanı veya batı ülkelerinde sıkça karşılaştığımız dedektiflik unvanları verilebilir.

2- Genel Müdürlük bünyesinde işlerin takibi ve işleyişinde Genel Müdüre yardımcı olmak amacıyla beş genel müdür yardımcısı bulunmaktadır. Adli kollukla ilgili daire başkanlığının yanında bu daire başkanlığının da bağlı olacağı bir genel müdür yardımcısı olması bu birimin etkinliğini ve işlevselliğini arttırıcı bir etkiye sahip olacaktır.

3- Adli kollukla ilgili işlerin ifa edilebileceği hizmet binaları da çok önemlidir. Bu durum şuanda çok eksik olarak görülmektedir. Polis merkezlerinde veya adli kolluğun hizmet verdiği bütün kolluk kuruluşların içerisinde nöbetçi savcı odası veya savcı yardımcısı odası, nöbetçi doktor, yetkili baro görevlisi bir avukat odası ve görevlisi bulunmamaktadır. Bütün bunlar hizmetin tam anlamıyla ifasında oldukça etkili olup birer eksikliklerdir.

4.-Kolluk kuvvetleri içerisinde, belli konularda uzmanlaşmış personelin görev yerleri bölge bakımından değişse bile yine kendi şubesinde ve bölümünde çalışabilmektedir. Bu durum adli kolluk görevi konusunda belli süre çalışıp

uzmanlaşmış personel içinde uygulanabilir. Adli personel görev yeri değiştiğinde yine aynı adli kolluk görevinde çalışması sağlanmalıdır.

5- Ülkemizdeki mevcut adli kolluk faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesi için adli kolluğun kendi içerisinde de bir işbölümü ve uzmanlaşmanın sağlanması gerekmektedir. Örneğin ağır cezayı gerektiren veya gerektirmeyen suçlar şeklinde, takibi şikayete bağlı suçlar ile takibi şikayete bağlı olamayan suçların takibinde görev ayrımı yapılabilir. Ancak uzmanlaşma kavramını sadece kolluk açısından değerlendirmemek lazım. Aynı zamanda bu durum savcılıklar içinde geçerli olmalıdır. Savcılıklarda kolluk teşkilatlarında olan ihtisaslaşmaya paralel olarak suç türlerine göre ihtisaslaşmalıdırlar. Suçla mücadelede ve soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı ile adli kolluk arasındaki ilişkileri olumlu şekilde etkileyecektir.

6- Jandarma teşkilatında geçici personel olarak yer alan askerlerinde adli görevlerinin bulunması çözülmesi gereken sorunlardan biridir. Kırsal kesimde görev yapan jandarmanın polis kadar yoğun adli görevleri bulunmasa bile, yeni yetişmiş birkaç aylık askeri bilgi almış birisinin adli görev ve yetkilerle donatılması yanlış bir uygulamadır. Hukuki bilgisi olmayan ve jandarma görevini sadece askerlik vazifesi olarak gören er ve erbaşların adli görev ve yetkilerinin gerekli yasal düzenlemelerle alınması gerekmektedir. Adli kolluk kurallarını bilen ve uygulayan bilgili ve tecrübeli personellerden subay, astsubay ve uzman erbaşlardan oluşturulmalı. Ayıca Jandarma adli kolluk da kendi içerisinde uzmanlaşma yoluna gitmelidir.

7- Adli kolluk birimleri teknik ve teknolojik açıdan çok iyi yapılandırılmalıdır. Her ilde teknik analiz yapabilen laboratuarlar kurulmalıdır. Çünkü bu durum suç analizlerinde ve tespitlerinde zaman süresini kısaltacaktır. Dolayısıyla bu durum suçlulukla mücadeleyi kolaylaştıracak dava sürelerini kısaltacaktır.

Ülkemizde uygulanan adli kolluk sistemi ülkemiz için en uygunu olarak görülmektedir. Bazı yasal düzenlemelerle adli kolluğun yer aldığı genel kolluk kuvvetleri içerisinde yapılacak yeni düzenlemelerle bu sorunun çözümü daha kolaylaşacağı görülmektedir.

4 – Demokratik Ülkelerdeki Adli Kolluk Yapılanması

Devletlerin kendi iç ve dış güvenliklerini sağlama konusundaki uygulamaları yakın tarihimize kadar hep askeri bir yapıda seyretmiştir. Ancak zaman içerisinde bu yapı değişmeye başladı. Dünyadaki mevcut sistemlerin çoğunda güvenlik kuvvetlerinin teşkilatlanmaları ve adli rejimleri, ülkelerin tarihleri, sosyal ve kültürel yapıları ile yönetim yapılarının karakteristik özelliklerinin taşımaktadır.

Günümüzde globalleşmenin de etkisiyle ülkelerin birbirlerini etkileyerek yapısal işleyişlerinde ve kurumsal yapılanmalarında yeknesaklığa gittikleri görülmektedir. Bu durumu en fazla adalet ve genel kolluk sisteminde görmekteyiz. Gelişmiş, demokratik, çağdaş ülkelerde insan hak ve hürriyetlerinin korunmasıyla beraber özgürlüklerin kullanılmasına olanak sağlanması devletlerin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Adli sistemin etkin ve sağlıklı biçimde işleyebilmesi, suçların aydınlatılarak ortaya çıkarılması ve hazırlık soruşturmalarının hukuk devleti ilkelerine uygun kurallar çerçevesinde, insan haklarına ve yasalarına uygun şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu sürecin hızlı ve belirtilen kurallara uygun olarak yapılması ülkelerin gelişmişlik ve demokratikleşme göstergesidir (Özdemir, 2009: 13).

Her ülke kendi yönetim sistemine göre polis sistemlerini oluşturulmaktadır. Avrupa tarihinde güvenlik deyince genel olarak akla polis teşkilatı gelmektedir. Günümüzde batılı ülkelerin çoğunun polis teşkilatlanmalarında merkeziyetçilik ile âdemi merkeziyetçilik ayrımı vardır. Merkeziyetçi (Üniter) devlet yapısına sahip olan Fransa, İtalya ve Türkiye gibi ülkelerde kolluk yapılanması merkezi idare olan

siyasal yapıya bağlı olarak oluşturulmuştur. Âdemi merkeziyetçilik, Anglo-Saksonülkeleri olan Amerika, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde ise kolluk yapılanması merkezi idareye bağlı değildir. Kentleşmenin ve burjuvazinin gelişimiyle modern, özerk ve sivil anlamda bir polis kurumu oluşturmaya çalışmışlardır (Kandemir, 2000: VII-VIII).

Bir ülkenin kolluk sistemlerinin yapısı ve işleyişi o ülkenin ve vatandaşlarının özgürlük düzeylerini belirleyen en önemli etkenlerden biri olarak da görülmektedir. Çünkü ülkedeki demokrasi düzeyi büyük oranda polis faaliyetlerine veya kolluk faaliyetlerine bağlıdır. Devletler kolluk güçlerini kamu düzenini sağlamada kullanabildikleri gibi bunun yanında anti-demokratik hedeflerini gerçekleştirmede de bu kuvvetleri kullanabilmektedirler (Yılmaz, 2004: 1). Polis ve diğer kolluk yapılanmaları gerçektende yapısal sürecin temel taşlarındandır.

Ancak zaman içerisinde kentleşmenin getirdiği problemlere dayalı olarak suç oranlarında ve çeşitliliğinde meydana gelen artışlara dayalı olarak ve suçluların, suçların işleniş konularında profesyonelleşmeleri, suç mahallinde iz ve delil bırakmamaları suçların aydınlatılamaması hep sorun teşkil etmiştir. Bu yönde kolluk kuvvetlerinin kendi iç yapılanmasında suç niteliğine göre nitelikli belli sayıdaki personelin suç türleri ve işleniş biçimleri ve adli süreçleri konusunda eğitilerek adli kolluk adı altında bir birim olarak oluşturma yoluna gitmişlerdir (Kandemir, 2000: 10-18).

Ülkelerin yönetim şekilleri ve idari sistemleri ne kadar farklı olsa da kolluk yapılanması içerisinde yer alan adli kolluk birimlerinin oluşumu ve görev sorumluluğu demokratik çağdaş ülkelerde aşağı yukarı aynı yapıya sahiptir. Çünkü demokrasi ile yönetilen batılı gelişmiş ülkelerde çağdaş ve uluslar arası hukuk kurallarına bağlılık tamdır. Adli kolluk birimleri bütün çağdaş ülkelerde savcıya

bağlı hareket etmektedir ve genel kolluk kuvvetleri içerisinde yapılandırılmıştır. Tamamen ayrı bir adli kolluk kuvveti bulunmamaktadır. Ancak adli kolluğun görev ve yetkilerinin ülkemize oranla daha geniş olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Savcısından ayrı bazı suçlar kapsamında soruşturma yapabilmekteler, adli kolluk amirlerinin suçların aydınlatılmasında ve suçluların kimlik tespitlerinde kullanılmak amacıyla birtakım adli tıp tahlillerinin yapılması bakımından yetkileri bulunmaktadır. Ayrıca batı ülkelerinin çoğunda mevcut adli kollukta kendi içerisinde suç türleri ve çeşitliliklerine göre uzmanlaşmaya gitmiştir. Bu durum suçların kısa sürede aydınlatılmasını sağlamaktadır.

Avrupa'da adli kolluk fikri ilk kez Fransa tarafından XIV. yüzyılda oluşturulmuştur. 1808 tarihli Fransız Ceza Muhakemesi Kanununda da yer almıştır. Buradan da diğer Avrupa ülkeleri kanunlarında adli kolluk düzenlemesi yer almıştır. Batı ülkelerinde adli kolluk-idari kolluk ayrımı yerine, adli görev-idari görev ayrımının yapılması gerektiğine yönelik uygulamalar görülmektedir. Buna göre, her kolluk görevlisi her türlü olaya müdahale edebilmektedir ve olay niteliği gereği adli ise kolluk görevlisi savcı ile idari ise kendi kolluk amiri ile irtibata geçmektedir (Cin, 2008: 13-15).

Ülkemizde şu anda adli kollukla ilgili uygulanan sistem, Avrupa ülkelerindeki genel uygulamayla paralellik arz etmektedir. Demokratik çağdaş ülkelerdeki kolluk yapılanmaların nasıl olduğu, adli kolluk birimlerini nasıl oluşturduklarını, hangi makama ve bakanlığa bağlandığı, görev ve sorumluluklarının neler olduğunun ülkemizdeki adli kolluk yapılanmasının karşılaştırılması aşağıda incelenecektir.

4.1 – Almanya

Almanya, günümüzde Avrupa'nın ve Dünya'nın en önde gelen gelişmiş ülkelerinden birisi olarak görülmektedir. Almanya eyaletlerden oluşan federatif bir yönetim sistemine sahiptir. Almanya kendi içinde 16 eyalete ayrılmıştır. Her eyaletin kendine özgü bir anayasası, parlamentosu, hükümeti ve yargısı mevcuttur. Her eyalet kendi içerisinde tarihi, sosyal, kültürel, demografik, ekonomik olarak farklı idari teşkilatlanmalara sahiptirler (Çevik, 2008: 9-12).

Almanya'nın kamu yönetim yapısının bir yansıması olarak polis teşkilatına da yansımaktadır. Almanya'da güvenliği şehir ve taşra ayrımı olmadan sadece polis teşkilatı sağlamaktadır. Jandarma teşkilatı bulunmamaktadır. Her eyaletin kendi polis teşkilatı mevcuttur. Eyaletlerde polis'in en üst idari amiri eyalet İçişleri Bakanı (Senatör)dür. Savcılıklar ise adli amiridir. Adli kolluk kent, ilçe ve kırsal alanda, eyalet polisinin bir parçası olarak örgütlenmiştir. (Koç, 2007: 13-15).

Eyaletlerden ayrı olarak Federal suçlarla mücadele etmek amacıyla oluşturulmuş Federal polis teşkilatı da bulunmaktadır. Federal polis teşkilatı ülke genelinde ve eyaletlerin sınırlarını aşan kolluk hizmetlerinde ve adli kolluk hizmetlerinde görev yaparlar. Federal düzeyde en önemli polis kurumu, Federal Kriminal Dairesidir. Bu birim tüm eyalet ve polis birimlerinin suçla mücadele ile ilgili tüm haberler ve bilgilerin toplandığı enformasyon merkezidir. Bu birime bazı federal suç soruşturmalarında federal temyiz mahkemeleri savcılarınca adli soruşturma görevi verilebilmektedir. (Koç, 2007: 15).

Almanya Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu gereğince adli görevlerle ilgili hizmetlerin ifasını adli polis yerine getirmektedir. Adli polis olaylarla ilgili her türlü suç kanıtlarını toplamak ve olayın soruşturulmasını engelleyici her türlü tedbirleri

almakla görevlendirilmiştir. Adli kolluk adli makamlara hiyerarşik olarak görevsel anlamda bağlıdır. Soruşturmalarda yön belirleyici emir ve talimat verme yetkisi tamamen adli makamlara aittir. Alman hukukunda da aynen ülkemizdeki gibi kolluk ile savcılık ayrı fakat beraber çalışan kurumlar olarak çıkmaktadırlar. Kolluk savcıdan tamamen bağımsız olarak çalışır ancak adli kolluk savcının idaresi ve kontrolü altındadır. Örgüt ve terör suçlarında savcının doğrudan doğruya talimat verebileceği özel adli kolluk kuvvetleri de mevcuttur. Yetkili bir kolluk amiri savcının emrine verilmekte bu kolluk amiri kendi birimi ile olan ve diğer kolluk kuruluşlarıyla irtibatlı olarak savcının talimatlarını yerine getirmektedir (Yenisey, 2006: 30-31).

Alman adli polisinin adli konularda normal polislere oranla daha fazla yetkileri bulunmaktadır. Ayrıca suçun nevine ve niteliğine göre adli kolluk personeli doğrudan hazırlık soruşturması açabilmektedir. Alman hukuku basit suçlarla terör suçlarını birbirinden ayırır. 2005 yılında çıkarılan "savcı ile kolluğun birlikte çalışmalarına ilişkin genelgede" 30 kadar basit nitelikli suçlar (basit yaralama, hakaret, darp, vb.) sayılmış bu suçların soruşturulması kolluk görevlilerine verilmiştir. Adli kolluk bu tip olaylarda doğrudan kendisi soruşturma yapabilecek ve bitirdiğinde savcıya iletecektir. Terör ve örgütlü suçlarda savcının talimatı olmadan adli kolluk soruşturma yapamamaktadır (Özdemir, 2009: 53).

Türkiye'de bu yetki 2005 öncesi CMUK' da mevcut idi. 2005 değişiklikten sonra bu yetki tamamen savcıya verilmiştir. Bu durum savcılıkların iş yükünü oldukça arttırmaktadır. Böyle basit nitelikli suçlarla iş yükünün yanında zaman kaybı olması savcıların daha ciddi olan terör ve örgütlü suçlarla ilgilenmelerine yeteri kadar zaman ayıramamalarına sebebiyet vermekte, bu durumda yeterli inceleme yapılamaması bu örgütler hakkında bazı detayların gözden kaçması bu suçlarda

davanın gidişatını etkileyebilecek kararlara sebep olabilmektedir. Bu yönlü olarak 2005 yılı sonrası yeni CMK' da ki düzenlemede polisin soruşturma yetkisinin elinden alınmasını haklı olarak bazı hukukçularımız (Yenisey gibi) bir eksiklik olarak nitelendirilmektedir.

Almanya'da sivil olarak çalışan dedektif olarak nitelendirilen suç araştırmacıları da bulunmaktadır. Dedektifler başta ağır suçlar (genellikle hırsızlık, saldırı ve haneye tecavüzden başlayan) olmak üzere diğer bütün suçlarda suçun araştırılması ve aydınlatılması konularında diğer kolluk birimleri gibi soruşturma aşamasında savcının yardımcısı olarak hizmet vermektedir (Koç, 2007: 15). Ülkemizde henüz dedektiflik konusunda bir yasal düzenleme yoktur. Ancak bireyler kendileri özel olarak bir işin takibi ve aydınlatılması konularında dedektif (araştırmacı) olarak çalışan insanlardan yardım alarak suçla ilgili bir ipucu yakalamaları durumunda ilgili Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunabilmektedirler.

4.2 – Fransa

Fransa, Avrupa Biriliğinin en büyük ve önemli ülkelerinden birisidir. Fransa Cumhuriyeti üniter yarı başkanlık sistemi ile yönetilen, merkeziyetçi bir devlet yapısına sahiptir. Devlet yönetimi dört farklı statüde ele alınmıştır. Ülke farklı yönetim bölgelerine (İllere) ayrılmıştır. Her yönetim bölgesinin başında bir vali bulunur. Fransa tarihte çoklu kolluk yapılanmasına sahip ilk ülke konumuna sahiptir (Çevik, 2008: 143-144).

Ülkede iç güvenlik iki temel kolluk kuvveti tarafından sağlanmaktadır. Bunlar sivil statüye sahip ve İçişleri Bakanlığı yetkisi altında olan milli polis teşkilatı ve savunma bakanlığının yetkisi altında bulunan ve askeri bir yapıya sahip olan

jandarma teşkilatıdır. Kolluk kuvvetlerinin yapılanması ve görev paylaşımı, Türkiye'deki kolluk yapılanması ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Fransız idari sisteminin tüm kurum ve kuruluşlarıyla olduğu gibi kolluk yapılanması açısından da birçok ülkeyi etkilemiştir. Etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir.

Adli kolluk ilk kez Fransa'da XIV. yüzyılında oluşturulmuştur. Fransız Polisinin uzmanlaşması kurum planında ilk olarak adli polisin kurulmasıyla başlar. Fransız ceza kanunlarında adli kolluk 19. ve 20.maddelerinde düzenlenmiştir. 1808 tarihli Fransız Ceza Muhakemesi Kanununun gerekçesinde tekrarlanmıştır. (Cin, 2008: 15). Adli kolluk Cumhuriyet savcısının idaresinde kullanılır ve başsavcının gözetiminde ve yargı konseyinin denetiminde her temyiz mahkemesinin yargı yetkisi içinde yer alır ve adalet bakanlığı tarafından kontrol edilir. Fransa'da adli kolluk genel kolluk yapısı içerisinde oluşturulmuştur. Ayrı bir adli kolluk teşkilatı bulunmamaktadır.

Fransa'da Ceza Muhakeme Usulü sert ve zorbaca (inquisitoire) bir yapıya sahiptir. Sert yargılama usulü sisteminde savunmanın haklarına daha az yer verilir. Gizli, yazılı ve yüzleştirmeden uzaktır. Hazırlık soruşturma ön plandadır. Savunmanın bu aşamadaki hakları kısmen güvence altındadır. Bu sistem, ceza muhakemesi boyunca polise önemli bir rol yüklemeye götürür (Kandemir, 2000: 139- 140).

Ulusal Polis Genel Müdürlüğü, kuruluşların güvenliği, ülkenin korunması, kişilerin ve hakların güvenliği ve Ceza Usul Hukuku'nun kendisine verdiği emirler çerçevesinde görevleri yerine getirmektedir. Ulusal polis merkezinin en önemli

görevlerinden biriside adli ve idari yetkililer tarafından kaleme alınan raporlarla ilgili soruşturmaları gerçekleştirmektir.

Burada adli polisin, soruşturma açılmadan önceki oluşan suçlarla ilgili görevlerinden ve soruşturma açıldıktan sonraki görevlerinden bahsedilmektedir. Fransa'da da adli kolluğun olayla ilgili soruşturma açma yetkisi bulunmaktadır. Adli yetkililer tarafından kaleme alınan rapordan kasıt Cumhuriyet savcılarının veya adli mahkemelerin açılan soruşturmalarda adli polise soruşturmalarla ilgili olarak araştırma, elde edilen deliller ışığında bilgi ve belge toplamaları yönündeki görevlendirmeleridir.

Ulusal polis müdürlüğüne bağlı en önemli birim adli polis merkez müdürlüğüdür. Bu birim 6475 personeliyle, savcı, sorgu yargıcı veya kanunun kendisine verdiği yetkiyle hareket ederek adli polislik görevini yerine getirmektedir. Bölgesel ve ulusal olarak ülke çapında görev sınırların tanımlanan adli polis, çok özel ve ağır suçlarla mücadeleye uyarlamış soruşturma teknik ve metotlarını kullanmaktadır. (Çevik, 2008: 148-149).

Fransa'da genel kolluk kuvvetlerinden biriside Jandarma teşkilatıdır. Teşkilat olarak Milli Savunma bakanlığına bağlıdır. Ulusal jandarmanın adli, idari ve askeri görevleri bulunmaktadır (Sabah, 2008: 17- 18).

Jandarmanın adli görevleri kapsamında günlük faaliyetlerinin %40'nı Ceza kanunu ihlalinden doğan suçlar, bu suçların tespiti, bunlarla ilgili delillerin toplanması ve faillerinin yakalanmasını kapsamaktadır. Bu görevlerini idarenin ve savcının kontrolünde adli kolluk birimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Fransa genelinde 417 araştırma, 99 il adli soruşturma ekibi ile üç merkezi ofis faaliyet göstermektedir (Çevik, 2008: 158).

Jandarma teşkilatının adli kolluk birimi içerisinde de adli işlemlerle ilgili suç çeşitliliğine göre branşlaşmaya dayalı alt birimleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu adli kolluk personelinin ilgi alanına giren suçlarla ilgili olarak ne türlü adli işlem yapılacağı, suçun aydınlatılmasında, soruşturma aşamasında yapılacak işlemlerde uzmanlaşması sağlanmaktadır. Ülkemizdeki jandarma teşkilatında da adli görevler içerisinde bu tür bir görevsel ayrım bulunmamaktadır. Sadece adli görevlerden bahsedilmektedir. Ayrıcı ülkemizdeki jandarma teşkilatında adli görevlerle alakalı görevlendirmelerde geçici askeri personel kullanılmaktadır. Bu personellerin hiçbir hukuki bilgi ve tecrübesi bulunmamaktadır. Bu personeller adli görevlerin ifasında çok büyük işlem hatalarına sebebiyet verebilmektedir. Fransa örneğindeki gibi ülkemizde de jandarma teşkilatında adli kolluk içerisinde de ayrı suçların nevine göre uzmanlaşmaya dayalı görev ayrımının olması suçların daha iyi analiz edilerek çözümlenmesine ve adli sürecin kısalmasına katkı sağlamasında olacaktır.

4.3 – Belçika

Belçika Avrupa'nın küçük ve önemli sayılabilecek ülkelerinden birisidir. Belçika XX. yüzyılın sonlarına doğru yönetim anlayışında ve yapısında köklü değişiklikler yaparak federal yönetime geçmiştir. Günümüzde, Belçika yönetim biçimi olarak monarşiye sahip federal bir ülkedir. Belçika devlet yapılanması, beş düzeyli olarak tabir edebileceğimiz devlet, toplum, bölge, il ve belediye idari yapılanmalarından oluşmaktadır (Çevik, 2008: 78).

Belçika, Fransa'nın etkisiyle iç güvenlik yapılanmasında çoklu kolluk kuvvetlerine sahip bir ülke durumundaydı. 2001 yılına kadar polis, jandarma ve adli kolluk teşkilatları bulunmaktaydı. Ancak çoklu kolluk kuvvetleri arasında birtakım sıkıntılar meydana gelmiştir. Bunların başında kolluk kuvvetleri arasındaki görev ve

yetki çatışması gelmekteydi. Bu durumun çözümü için Belçika yakın tarihinde iç güvenlik sisteminde köklü değişikliklere gitmiştir. Askeri kökenli olan jandarma teşkilatının kırsal polis teşkilatına dönüştürülerek polis teşkilatı çatısı altında birleştirilmiştir.

Belçika polis örgütlenmesi, ülkenin tarihsel süreçten gelen parçalı yapısına paralel olarak gelişmiştir. Özellikle 18. yüzyıl Fransız işgali, Belçika iç güvenlik sisteminde kalıcı etkiler bırakmıştır. "Commissaire'lere dayalı polis örgütlenmesi, "marechaussee" denilen askeri jandarma, kır bekçileri ve siyasi haber alma örgütü hep bu dönemin izlerini taşır. Belçika iç güvenlik örgütlenmesi, tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde karşımıza 3 değişik teşkilatlanma çıkmaktadır. Bu teşkilatlar Jandarma, Adli Polis ve Belediye Polisidir (Sabah, 2008: 22).

Belçika'da adli kolluk yapılanması 1919 yılında ülke dahilinde görevli olacak şekilde kurulmuştur. Belçika'ya özgü bir çözüm olarak Belçika'da adli polis doğrudan doğruya savcılıklara bağlı olduğu için "savcılıklar nezdinde adli polis" olarak adlandırılmaktadır. Adli kolluk başsavcının kontrolü altında ve İstinaf Mahkemesi bölgelerindeki savcıların emrinde görev yapmaktaydı. Adli kolluğun genel kolluk dışında savcılığa bağlı olarak örgütlenmesi dünya'da ilk olarak Belçika'da görülmüştür. Belçika'da önleyici kolluğun tersine adli zabıta hizmetlerine önem verildiğinden, adli polis personelinin eğitimi ve lojistik desteği güçlü tutulmuştu (Çevik, 2000: 79).

Belçika'da 23 adli polis teşkilatı mevcuttur. Her yerel teşkilatın başında bir komiser bulunmaktadır. Bu yerel teşkilatlar illerdeki kraliyet savcısının yönetimi altında görevlerini yerine getirirler. Sadece adli kolluk işlevlerini yerine getiren, idari makamlarla ve önleyici kolluk hizmetleriyle ilişkisi bulunmayan bu kuruluş, adli zabıta genel komiserliğince yönetilmekteydi (Özdemir, 2009: 50-51).

Belçika'da savcılığa bağlı adli kolluk teşkilatının görevleri sadece adli hizmete ilişkindir. Görevlerinin içeriğine bakıldığında cinayet ve cürümlerin tespiti, araştırılması, suç ve delillerin toplanması ve faillerinin yakalanarak adli makamlara tesliminden ibarettir. Kabahatler, adli polisin çalışma alanı dışındadır. Kadınların ve çocukların suç faili, mağduru veya tanığı olmaları durumunda bayan adli kolluk görevlileri bu soruşturmalarda görevlendirilmektedirler.

Jandarma teşkilatı, Belçika'nın Fransızlarca işgalinden sonra kurumuştur. Jandarma teşkilatının da adli görevleri bulunmaktadır. Adli kolluk görevleri yönünden de Adalet Bakanlığına karşı sorumlu bir iç güvenlik gücü olarak görev yapmıştır. Jandarma teşkilatı 1991'de yürürlüğe giren Anayasayla sivilleştirilerek Savunma Bakanlığı ile ilişkisi kesilmiş ve idari fonksiyonlarıyla birlikte düzeni koruma görevleri açısından İçişleri Bakanlığı'na, adli görevleri açısından yine Adalet Bakanlığı'na bağlı hale gelmiştir (www.pa.edu.tr, 25.03.2012).

1980'li yıllarda iç güvenlik güçleri arasında artan rekabet, beraberinde koordinasyonsuzluğu getirmiş ve meydana gelen trajik olaylar da, Belçika'da kolluk ve hukuk sistemine olan güveni ciddi derecede sarsmıştır. Suç grafiği yükselmiş ve kamu düzeni ciddi surette bozulmuştur. Birçok suç aydınlatılamamıştır.

Belçika hükümeti iç güvenlik yapılanması sorununun çözümü amacıyla 1998'de Başbakanın başkanlığında sekiz demokratik siyasi partinin katılımıyla yürütülen görüşmeler sonucunda 1998 tarihinde "Octobus Anlaşması" ile uzlaşmaya varılmıştır. 1998'te yayınlanan yasa ile Belçika iç güvenlik yapılanmasının temelini oluşturmuştur. Octubus Anlaşmasına göre; Belçika'da temel polis işlevlerinden sorumlu yerel polis ile özel polisiye işlevlerden sorumlu federal polisten oluşan tek çatı altında iki seviyeli bir iç güvenlik yapılanması kurulmuştur (Çevik, 2008: 79).

Yeni yapılanma ile tekli güvenlik sistemine geçilmiştir. Federal polis 1 Ocak 2001'de ve 196 yerel polis birimi ise Ocak 2002'de çalışmaya başlamıştır. Yerel polis ile federal polis arasındaki ilişkiye bakıldığında hiyerarşik değil işlevsel bir bağlantı olduğu görülmektedir. Adli kolluk kaldırılmış ve genel kolluğa dâhil edilmiştir. Yerel polis birimleri, toplum destekli polisliğe dayalı olarak temel polis işlevlerinden, kamu düzeninin korunmasından ve adli kolluk görevlerinden sorumludurlar. Federal polis, özel görevleri, süper yerel görevleri yapar ve yerel polise ve yetkililerine destek verir. Federal düzeyde polisin yönlendirilmesi Ulusal Güvenlik Planını yapan Ulusal Polis Kurulu tarafından yapılır. Yeni yapılanmada Federal polis ve yerel polisin birbirine entegre edildiği hiyerarşik bağdan ziyade işlevsel ilişkinin olduğu görülmektedir.

4.4. İtalya

İtalya, Avrupa tarihinde rol oynayan önemli ülkelerden biridir. İtalya, günümüzde merkezi yönetimin ağırlığının hissedildiği bir yönetime sahiptir. 1943 yılında müttefik devletlerin işgalinden sonra 1945 yılında bağımsızlığını kazanmıştır. 1948 yılında krallık yönetimi yıkılarak Parlamenter Cumhuriyet Yönetimine geçilmiştir. (Çevik, 2008: 281).

İtalyan yönetim sistemi Türkiye'ye benzer bir yapı göstermektedir. İtalyan idari yapılanmasında iç güvenlikten sorumlu İçişleri Bakanıdır. Türkiye gibi İtalya'da da çoklu kolluk yapılanması bulunmaktadır. Polisin yanında Jandarma gibi askeri nitelikli iç güvenlik birimleri vardır.

İtalyan polis merkez teşkilatı İçişleri Bakanlığı içerisinde örgütlenmiş ve taşra teşkilatı ise merkeze bağlı il valilerinin yönetimine verilmiştir. İtalyan polis

teşkilatının iki temel görevi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, önleyici polislik, diğeri ise adli polisliktir.

İtalya'da iç güvenlik yapılanmasından diğeri de jandarma (Carabinieri) teşkilatıdır. İtalya'da jandarma kırsal alanlarda güvenliği sağlamaktadır. Görev gereği İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Ancak askeri yapısı ön plana çıkmakta ve genel Kurmay Başkanlığına bağlı bir kuvvet olarak çalışmaktadır. İtalyan jandarma teşkilatının da ülkemizdeki gibi dört farklı görev fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar genel, idari, adli ve askeri görevleridir (Kandemir, 2000 :228).

İtalya'da ülkemizdeki gibi adli hizmetlerin ifasına yönelik ayrı bir adli kolluk teşkilatı bulunmamaktadır. Adli hizmetlere ilişkin görevlerin ifasını yine genel kolluk kuvvetleri içerisinde oluşturulan adli kolluk birimleri ifa etmektedirler. 1948 tarihli İtalyan Anayasasının 109. maddesine göre kolluk kuvvetleri adli görevlerle ilgili yargı organlarının emrinde hizmet edecekleri belirtilmiştir. Bu maddeye göre adli kolluk birimleri görevleri ile ilişkili olarak Cumhuriyet savcılarından talimat almaktadırlar. Doğrudan Cumhuriyet savcısına bağlıdırlar (Çevik, 2008: 290).

Genel kolluk kuvvetleri olan Polis teşkilatı ve Jandarma teşkilatlarının adli hizmetlere ilişkin görevlerine bakıldığında; Cumhuriyet savcılarının denetiminde ve kontrolünde adli soruşturmaları yapmak, adli müzekkereleri infaz etmek, tutukluları mahkemeye götürüp getirmek, mahkemelerde güvenliği sağlamak, kanun kaçaklarını aramak ve bulmak, jandarma teşkilatında bunların yanında askeri ceza evlerini korumak da dahil görevleri bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında jandarma kolluk yapılanmasından ve görevlerinden pek farklı olmadıkları görülmektedir.

4.5. Amerika

Amerika Birleşik devletleri (ABD) dünyanın önde gelen bir ülkesi olarak gerek devlet yönetimi ve gerekse de kurumları bakımından güçlü olan büyük bir

coğrafyaya sahip bir ülkedir. 18. ve 19. Yüzyıllarda çoğunlukla Avrupa'dan olmak üzere birçok kıtadan göç eden insan topluluklarından oluşmaktadır. ABD'de 1790'lı yıllarda anayasa yapma çalışmaları aşamasında "güçler ayrılığı" prensibi benimsenmiş, kozmopolit bir insan topluluğundan oluştuğu içinde de eyaletlerden oluşan federal bir yapı ilkesi benimsenerek ülkenin devlet ve idari alt yapısı buna uygun olarak düzenlenmiştir. ABD'de 50 eyalet bulunmaktadır. ABD başkanlık sistemi ile yönetilir ve federatif bir yapı hâkimdir. Uluslararası yetki ve işlemler federal hükümete diğer bütün idari yerel yetkiler ve işlemler eyaletlere verilmiştir. Her eyalette yerel yönetim hizmetleri farklılık arz edebilmektedir. Her eyaletin kendine özgü yasaları ve idari yapılanmaları bulunmaktadır (Çevik, 2008: 28-29).

ABD'de iç güvenlikte tekli bir yapılanma mevcuttur. Eyaletlerde iç güvenlikte sadece polis bulunmaktadır. Jandarma teşkilatı bulunmamaktadır. Polis; toplumun huzur ve güveninin teminatı olarak görülmektedir. Her eyaletin ve şehrin bir polis teşkilatı bulunmaktadır. Eyalet polis teşkilatlarının yanında federal düzeyde de polis teşkilatı bulunmaktadır. Eyalet içerindeki düzeni sağlamada ve adli görevlerin yerine getirilmesinde eyalet polisi, eyalet sınırlarını aşan veya uluslararası boyutu bulunan suçlarda ve kovuşturmalarda federal polis devreye girmektedir(Kandemir, 2009:111).

ABD'de eyalet mahkemelerinin yanında federal düzeyde de yargı mercileri bulunmaktadır. ABD'de adalet yönetimi ve suçların kontrolü Ceza Adalet Sistemi adı altında yürütülmektedir. Ayrı bir adli kolluk teşkilatı bulunmamaktadır. Polis adli olaylarda Cumhuriyet Savcısına bağlı olarak hareket etmektedir. Ayrıca mahkemelerin vermiş olduğu kararları yerine getirmektedir. ABD'de çok çeşitli polis birimleri bulunmaktadır. Bu teşkilatlar arasında bazen yetki karmaşası doğabilmektedir. Çünkü ABD'de suç politikaları ile ilgili birçok program uygulanmaktadır. Bütün bu programları uygulamakla görevli polis teşkilatların görev

alanları bazen karışabilmektedir. Bu sebeple suçların önlenmesinde zafiyetler yaşanabilmektedir. Bu durum çok çeşitli yapılanmasının da sakıncaları olarak görülmektedir. Polis teşkilatı Yasama Organının yapmış olduğu yasal düzenlemelere uymanın yanında bir de mahkemelerin yayınladığı uygulamalara da Her bakanlığın kendi ait polis kuvvetleri de bulunmaktadır. Adalet, Hazine, Gümrük ve İçişleri Bakanlıklarına ait kolluk kuvvetleri bulunmaktadır. Bu kolluk kuvvetleri genel olarak federal düzeyde polis teşkilatlarıdır. Bu teşkilatlar federal düzeydeki bu bakanlıkları ilgilendiren suçlarla ilgili tahkikat yapmaktadırlar (Çevik,2008: 32-33).

Netice olarak Amerika da adli kolluk yapılanması bulunmamaktadır. Kolluk görevlileri ülkemizdeki gibi adli vaka olaylarda cumhuriyet Savcılarına bağlı olup savcı emrinde çalışmaktadırlar. Ayrıca Mahkemelerin vermiş oldukları talimatları da yerine getirmektedirler.

B- ADLİ KOLLUĞUN GÖREVLERİ İLE CUMHURİYET SAVCILIGI ve MÜLKİ AMİRLERLE OLAN İLİŞKİLERİ

1 - ADLİ KOLLUĞUN GÖREVLERİ

Adli kolluğun görevleri 2005 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK ile düzenlenmiştir. CMK'nın 160. maddesi "Adli Görevler" başlığını taşımaktadır. Bu madde hem Cumhuriyet Savcılarına hem de kolluk kuvvetlerine (adli kolluğa) görev vermektedir. Adli görevler, suç işlenildiğinin herhangi bir şekilde öğrenilmesi ve ya kolluğun kendisi suç işlenildiğini tespit etmesi ile başlar. Adli kolluğun doğrudan soruşturma yetkisi bulunmamaktadır. Edinilen bilgi ve alınan ihbar veya şikayet üzerine veya kendiliğinden bir suçla karşılaşan kolluk kuvvetleri, olay yerinde kişilerin veya toplumun sağlığına, vücut bütünlüğüne veya mal varlığına zarar gelmemesi ve suçun delillerinin kaybolmaması ya da bozulmaması için gerekli

tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal ilgili Cumhuriyet savcısını arayarak konu hakkında bilgi verip gerekli talimatları aldıktan sonra işin aydınlatılması doğrultusunda soruşturma işlemelerine başlamaktadır. Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan kolluk kuvvetleri veya adli kolluk hizmetin yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men edebilir.

Adli kolluk soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcılarının en önemli yardımcısı olup önemli görevler üstlenmektedir. PVSK'nın 2. ve JTGYK'nun 7. maddesinin (b) bendine göre adli kolluğun görevinin işlenmiş olan bir suç hakkında CMK ve diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak olarak belirtilmiştir. Madde metnine bakıldığında işlenmiş olan bir suçtan bahsedilmektedir. Dolayısıyla adli kolluğun görevleri suç işlendikten sonra başlamaktadır.

Adli kolluk amir ve memurlarının bir suça müdahale edebilmeleri için her şeyden önce hukuk kültürünün geniş olması, suçun ne olduğunu bir eylemin suç oluşturup oluşturmadığını, oluşturuyorsa soruşturmanın nasıl yapılacağını bu suçun diğer suçlardan ayrı bir özellik arz edip etmediğini çok iyi ayırt etmesi gerekir. Yani adli kolluğun görevinin esasını, eylemin suç olup olmadığının tespit edilmesi oluşturmaktadır. Bazı durumlarda karşılaşılan bir eylem, şekli olarak suç oluşturup oluşturmadığı tespit edilmesi gerekmektedir. Adli kolluğun böyle durumlarda bu eylemin ceza kanunlarında yazılı bir suçun unsurlarını içermesi ve kovuşturma şartlarının da gerçekleşmesi gerektiğini bilmesi gerekmektedir. TCK 167. maddesi bu duruma iyi bir örnektir. Bu maddeye göre hırsızlık, dolandırıcılık, mala zarar verme gibi suçlarda, henüz birbirlerinden ayrılmamış eşler veya üst veya alt soylarından birisi aile içerisinde bu suçlara karışmaları durumunda bir tarafın zararına olsa bile bu durum hakkında soruşturma yapılamaz.

Adli kolluğun görev ve sorumlulukları CMK 164. maddesinde belirlenmiştir. CMK incelendiğinde adli kolluğun görevleri bakımından şu sonuçlara varabiliriz.

1. Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda soruşturma işlemlerini yapmak, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirmek.

2. Suçları araştırmak, herhangi bir ihbar ya da şikâyet beklemeksizin, bütün istihbarat tekniklerinden yararlanarak, suçları ve suçluları ortaya çıkartmak

3. Olayın aydınlatılması, adli makamlarca konunun iyice anlaşılması için gerekli acele önlemleri almak ve bu anlamda olmak üzere; suç ve suçun sanığı olabilecekleri, bunlarla ilgili delilleri aramak, saptamak; toplamak korumak, olay yerini aynen yada resim, kroki vb. yöntemlerle koruyucu önlemleri almak.

4. Düzenlenen belgeleri, toplanan delilleri suçun şüpheli ve ilgililerini, ilgilisine göre Cumhuriyet savcılığına ya da diğer yetkili makamlara teslim eder.

5. Zorla getirme kararı, tutuklama kararı ve yakalama emirlerini yerine getirmek.

6. Diğer kanunların adli kolluğa verdiği görevleri yerine getirmek

Bu sonuçları genel olarak gruplandıracak olursak adli kolluğun görevlerini üç gruba ayırarak değerlendirebiliriz. Bunlar adli kolluğun soruşturma aşamasındaki görevleri, kovuşturma aşamasındaki görevleri ve adli kolluğa diğer kanunların verdiği görevler şeklinde düzenleyebiliriz.

1.1- Soruşturma Aşamasına İlişkin Görevleri

Ceza soruşturma evresinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Oluşmuş bir suçla ilgili bir ihbar, şikâyet veya bizzat polisin olayı kendi imkânları ile öğrenmesi ve Cumhuriyet Savcısına bilgi vermesi sonucu veya Cumhuriyet Savcısının doğrudan olayı öğrenmesi sonucunda tespit edilen bu suç hakkında kamu davası açmaya gerek olup olmadığına karar verdikten sonra, sanık durumunda olan kişilerin suçla ilişkilerini ortaya çıkarmak için yapılan bir araştırma ve inceleme işlemdir. CMK

160. maddenin 1. fıkrasına göre hazırlık soruşturması konusunda araştırma yapma ve yaptırma yetkisini ve araştırma neticesinde soruşturma açıp açmamaya karar verme yetkisi Cumhuriyet savcılarına vermiştir. Hazırlık soruşturmasına ön soruşturmada denilmektedir.

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcıları CMK 160. maddenin 2 fıkrasına göre öncelikle adli kolluk kuvvetlerine suçla ilgili sanıkların lehine ve aleyhine delilleri toplama ve araştırma görevi vermek durumundadır. Adli kolluk görevlileri işlenmiş suç hakkında her türlü araştırmayı yaparak gerekli olan suçla ilgili her türlü bilgi ve delilleri toplar. Bu bilgi ve delilleri bir fezleke ile ilgili cumhuriyet savcısına sunar. Cumhuriyet savcısı bu bilgi ve belgeler ışığında kamu davası açıp açmamaya karar verir. Cumhuriyet savcısı soruşturma aşamasında iki karar verebilir. Bunlardan biri suçla ilgili bilgi ve belgeleri toplayıp dava açmak amacıyla ilgili mahkemeye gönderir. Mahkeme bu suç dosyasını inceleyip iddianameyi kabul ederse bu aşamada soruşturma aşaması bitmiş, kovuşturma aşaması başlamış olur. Cumhuriyet savcısı olay hakkında yeterli bilgi ve belge bulunamaması durumunda veya dava açmaya gerek olmadığına kanaat getirirse kamu davası açmaya yer olmadığına karar verip dosyayı kapatır. Bu durumda da soruşturma aşaması sona ermiş olur.

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısının talimatıyla adli kolluğun yerine getirmesi gereken bazı görevler bulunmaktadır. Bu görevlere baktığımızda;

1.1.1. Yakalama

Yakalama işlemi adli kolluk görevlilerine hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında verilen görevlerdendir. Yakalama, "Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 4. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanımlamada hem idari, hem de adli yakalamaya yer verilmiştir. Tanıma göre adli yakalama, "... suç islediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına.....alma

işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınması" şeklinde tanımlanmıştır.

Yakalama, ceza muhakemesinin sağlıklı bir şekilde yapılması amacıyla, suç şüphesi altında olan kişilerin, henüz bir yargıç kararı olmaksızın özgürlüklerinin kısıtlanmasıdır. Yakalama, gözaltına almayı ve tutuklamayı mümkün kılmak için başvurulan bir koruma tedbiri olarak görülmektedir. Dolayısıyla yakalama, hem gözaltına almayı, hem de tutuklamayı gerçekleştiren bir araç durumundadır. Tedbirin geçici nitelikte olması da, yakalamanın gözaltına alma ve tutuklama bakımından bir araç durumunda olmasından kaynaklanmaktadır (İpekcioğlu, 2007 :1215-1220).

Yakalama emri genel olarak; Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında Cumhuriyet savcısını istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, CMK 98. maddesinin 1. bendine göre tutuklama isteminin reddi kararına karşı itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenilir. Yakalanan kişi kolluğun elinden kaçarsa, kolluğun verebileceği "yakalama emri" (yakalama genel müzekkeresi) CMK 98. madenini 2. Bendi ile tekrar yakalanması sağlanır ve kişi hâkim önüne çıkarılır.

Kişi özgürlüğünü, yargıç kararı olmaksızın sınırlayan bu tedbire, zorunlu hallerde başvurulur. Bundan dolayıdır ki, yakalamanın şartları Anayasa'da ve kanunlarda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. AY.'nın 19. maddesinin 3. fıkrasında, yakalamanın ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabileceği belirtilmiştir. CMK. 90. maddenin 1. bendine göre ise, yakalama, suçüstü halinde ve ayrıca tutuklama kararının verilmesini veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir. denilmektedir.

Yakalama, Gözaltı ve İfade Yönetmeliğinin 6. maddesinin 4. bendine göre yakalanan kişiye suç ayrımı gözetilmeksizin, hakları olan yakalamanın sebebi, hakkındaki iddialar, susma ve müdafiden yararlanma, yakalamaya itiraz etme ve diğer kanuni hakları yazılı olarak mümkün olmaması halinde sözlü olarak bildirilir.

Yakalama işlevi uygulamada adli kolluk personelinin karşılaştığı sıkıntılı konulardan birisidir. Çünkü yakalamanın kanunlara uygun olmaması halinde, İHAS. 5. maddesi ve Anayasa'nın 19. maddeleri ihlal edilmiş sayılmaktadır. Bu durumun CMK'nın 141. maddesine göre tazminat gerektiren bir işlem olarak görülmektedir. Devlet bu tazminatı ödemek durumundadır. Ancak daha sonradan ilgili personele bu tazminat tutarını rücu etmektedir (Demirdağ, 2007: 155).

Ceza Muhakemesi Kanununun 90. maddesine göre suçüstü hali ile suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçma olasılığının bulunması halinde veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması halinde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapabilir. Aynı Kanunun 90. maddesinin 2. ve 3. bendinde de kolluk kuvvetleri acısından da tutuklama kararı veya gecikmesinde sakınca bulunana hallerde, savcı veya amirlerine başvurma imkânı bulunmadığı takdirlerde yakalama yetkisine sahiptirler.

Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olan suçlarda şikâyet yok ise yakalama yapılamaz. Ancak, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malullük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

Kolluğun yakalanan kişinin "belirlediği bir kişiye" haber verebilmesi için, önce Cumhuriyet savcısına başvurmak zorunda olup, ancak savcının emri ile bu haberi verebilecektir. Bunun yanında CMK 95. maddesinin 1.bendine göre, kolluğun yakınlarına yine de derhal bildirme zorunluluğu devam eder. Tutuklamada da,

belirlediği bir kişiye haber verilebilir. CMK 107. maddesinin 1. ve 91. maddesinin 5. bentlerine göre, gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında, yakalamaya neden olan fiille ilgili, yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

1.1.2- Gözaltına Alma

Gözaltına alma, kolluk görevlilerinin bir suçüstü halinde veya soruşturma aşamasında bir suç işlediğini düşündürebilecek emarelerin bulunması halinde, yakalanmış olan kişinin Cumhuriyet Savcısının kararıyla belirli bir süre özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Gözaltı işlemi CMK'nın 91. ve 92. maddeleri ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin (YGİY) 4. maddesinde düzenlenmiştir.

YGİY' nin 4. maddenin 1. bendine göre gözaltına alma; "Kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hâkim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içerisinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp alıkonulmasını ifade etmektedir" şeklindedir. Cumhuriyet Savcısının kararı olmaksızın, soruşturma sürecinde kolluk kendiliğinden gözaltı kararı vererek kişileri gözaltında tutması mümkün değildir.

Gözaltı süresi bireysel suçlarda ve toplu olarak işlenen suçlarda farklı olarak düzenlenmiştir. Bu durumlardan ayrı olarak suçun niteliğine göre ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren ve girmeyen suçlara göre de gözaltı süreleri değişmektedir. Bireysel suçlarda gözaltı süresi 24 saattir. Toplu suçlarda ise Cumhuriyet savcısı her defasında gerekçesini göstererek gözaltı süresini ayrı ayrı

kararları yazılı emir vererek üç gün süre ile daha uzatabilir. Gözaltına alınan kişilerin işlemleri en kısa sürede bitirilmeli ve Cumhuriyet Savcısının önüne çıkarılmalıdır. Olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, yakalanan kişiler hakkında gözaltı süresi, Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararıyla süre 7 güne kadar çıkabilir (Şahin, 2007: 213).

Uygulamada adli kolluk personellerinin en fazla hata yaptığı işlemlerden biride gözaltında kalma sürecinde yaşanmaktadır. Gözaltına alınan kişi üst araması iyi yapıldıktan sonra nezarethaneye konulmalı. Nezarethanede kendisine zarar verebilecek bütün unsurlar kişinin üzerinden emanete alınmalı. Buna ek olarak; genellikle Cumhuriyet savcısından gözaltı emri telefon ile alınmakta, yazılı emir alınmamaktadır. Gözaltına alınan kişiler bu durumda sulh ceza hâkimine başvurularak serbest bırakma talep edilebilecektir.

1.1.3. Arama ve El Koyma

Arama ve el koyma işlemi hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında adli kolluğun koruma tedbirleri kapsamındaki işlemlerinden birisidir. Ceza muhakemesinin gerek sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi gerekse de yapılan muhakeme sonucunda verilen kararların uygulanabilmesinin sağlanılması amacıyla henüz muhakeme devam etmekte iken bazı önlemlere başvurmak gerekebilmektedir.

CMK'ya göre adli arama, saklanan sanığın veya elde edilmemiş olan delilin veya müsadere edilecek bir eşyanın ele geçirilmesi için, bir kimsenin meskeninde, üzerinde veya eşyasında yapılan araştırmadır. Başka bir ifadeyle, adli aramanın amacı şüphe altında bulunan kimsenin yakalanması, müsadereye tabi eşyanın veya delillerin ortaya çıkarılmasıdır (Uğur Şahin, 2006: 20).

Anayasanın 20. ve 21. maddelerinde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça ve ya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınmış

merciin yazılı emri bulunmadıkça kimsenin üstünün, özel kağıtlarının ve eşyasının aranamayacağı ve konutuna girilemeyeceği ve konutunun aranamayacağı hüküm altına alınmıştır. Her iki madde incelendiğinde aramanın yapılabilmesi için hakim kararı veya yetkili merciin yazılı emrinin bulunmasının bir şart olarak öngörüldüğü ve bu durumun anayasal koruma altına alındığı görülmektedir. Anayasa'nın 20 ve 21. maddelerinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri ile arama yapılabileceği hükmü yer almaktadır. CMK, ise Anayasanın ilgili maddesine açıklık getirerek, arama yapma yetkisi verilmiş yetkili mercilerin neler olduğunu ortaya koymuştur.

Arama kararının en temel ve vazgeçilmez şartı "makul şüphe"dir. Ancak makul şüphenin ne olduğu yasalarda tam olarak tanımlanmadığı görülmektedir. Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa şüphelinin, sanığın veya diğer bir kişinin üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir. Önleme aramasından farklı olarak adli amaçlı arama yapılabilmesi için makul şüphenin kişiselleştirilmiş olması gerekir. Durdurma ve sonrasında yapılan kontrol ile arama işlemi birbirinden farklı işlemlerdir. Bu nedenle yapılan işlemin niteliğine dikkat etmek gerekir. Arama emrinin yazılı olması gerekir. Ancak acele hallerde sözlü emir alınabilir ancak bu durumda da emir sonradan yazılı hale getirilmelidir.

Arama Yönetmeliği'ne göre; Makul şüphe, kolluk kuvvetlerinin kendilerince makul şüpheyi anlatan ayrıntılı ve gerekçeli raporu ve hâkim kararı bulunmaması durumunda verilen arama kararı da hukuka aykırı olarak görülmektedir.

Özel hayata müdahale etmeksizin saklı olmayan bir eşyanın ele geçirilmesi veya gizlenmemiş bir kişinin yakalanması için yapılan işlem arama kapsamına girmemektedir. Örneğin, kişinin üzerinden, dışarıdan rahatlıkla görünen silahı varsa

alınabilir. Arama kararını veya emrini verenler (Hâkim veya Savcı), aramayı bizzat yapabilecekleri gibi kolluk kuvvetlerine de yaptırabilirler. 5271 Sayılı C.M.K. 119. maddesinin 4. bendine göre Cumhuriyet savcısının veya hâkimin arama esnasında hazır bulunma zorunluluğu kaldırılmıştır. CMK. 118. Maddesi 1.bent Geceleyin konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde kural olarak arama yapılamaz).

CMK. 119 maddesinin 2. bendine göre arama karar veya emrinde, aramanın gerekçesini oluşturan eylem, aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya ile karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi açıkça gösterilmelidir. Yine CMK. 134. maddesinin 1. bendine göre günümüz teknolojisinin gelişimine paralel olarak, bir suç nedeniyle yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması halinde, savcının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına hâkim tarafından karar verilebilmektedir.

El koyma; "Ceza muhakemesi faaliyeti kapsamında suçun delili olabileceği veya müsadereye tâbi olduğu için sahipli bir eşya üzerinde rızası olmamasına rağmen zilyedin tasarruf yetkisinin kaldırılması, sahipsiz veya sahibi belli olmayan eşyalar ile ekonomik değeri bulunmayan şeylerin ise alıkonulmasıdır." El koyma, delil teşkil edecek eşyaya el koymak suretiyle muhakemenin sağlıklı bir sonuca ulaşmasını sağlamak ya da verilecek kararın yerine getirilmesini mümkün kılmak için yapılan bir işlemdir (Can, 2005: 48).

Kolluk kuvvetleri suç teşkil eden bir suç ile karşılaştıkları durumlarda olaya müdahale ederek suç teşkil eden bir unsur var ise bu unsurlara el koyabilir. Bu işleme zapt etmede denilir. El koyma, aniden yapılması gereken bir işlem olduğundan polisin bu işlemi yapma yetkisi bulunmaktadır. Ancak, bu işlem rıza olmadan yapılmış ise, el koyma teşkil edeceğinden hâkim kararına sunmak gerekir. El koyma,

zor kullanma yetkisinin kullanılmasını gerektirdiğinden, bunun koşullarının oluşmuş olması gerekir. Rıza ile yapılan muhafaza altına alma işleminde, rızayı veren çocuk 15 yaşından büyük ise çocuğun tek başına verdiği rıza geçerli olur. Ancak 15 yaşından küçük çocuklarla ilgili muhafaza altına almalarda rıza ana-babadan alınabilir.

Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması halinde, C. savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin haline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir. Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere el konulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, el konulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir. Kişisel bilgisayar insanın evi gibidir. Nasıl bir eve girildiğinde neyin aranacağı hâkimin kararında belirtilecek ise, bilgisayarda yapılan aramada da hangi belgenin inceleneceğinin, ne tür dosyaların aranacağının belirtilmesi gerekir. Bilgisayardaki bütün belgeler incelenemez. Bütün bilgisayarın incelenmesi özel hayatın gizliliği prensibine aykırılık teşkil etmektedir.

Şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait el konulmuş eşyanın, soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalmaması veya müsadereye tabi tutulmayacağının anlaşılması halinde, re'sen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet Savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından karar verilir. İstemin reddi kararlarına itiraz edilebilir. CMK 128. madde hükümlerine göre el konulan eşya veya diğer malvarlığı değerleri, suçtan zarar gören mağdura ait olması ve bunlara delil

olarak artık ihtiyaç bulunmaması halinde, sahibine CMK 131. maddesine göre iade edilir.

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 16. Maddesinin 4. bendine göre İnceleme sonucu soruşturma veya kovuşturma konusu suça ilişkin olmadığı anlaşılan belge veya kâğıtlar ilgilisine geri verilir

1.1.4. İfade Alma

İfade alma işlemi soruşturma aşamasında, işlenmiş olan bir suç hakkında bilgi toplanmasına yönelik olarak Cumhuriyet savcısının talimatıyla adli kolluk görevlileri tarafından yapılan işlemlerin en önemlilerden biridir. 2005 tarihinde yürürlüğe giren CMK'nın "Tanımlar" başlıklı, 2. maddesinin (g) bendinde ifade alma, "şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesi" şeklinde tanımlanmıştır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 147. maddesi hükmü uyarınca şüpheli veya sanığa, kendisine yüklenen suçun anlatılarak, susma ve müdafiden yararlanma hakkı ile şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteme hakkı hatırlatılarak ve eldeki bilgi veya bulgulardan yararlanılarak, suç işlediği şüphesi altında bulunan kişilerin Cumhuriyet Savcısı veya talimatıyla adli kolluk tarafından dinlenmesine ve söylediklerinin tutanağa geçirilmesine ifade alma denir. CMK 145'e göre, ifade ya da sorgu için çağrılan kişilere davetiye gönderir. CMK 154 gereğince suçlamanın anlatılması ve hakların hatırlatılması bittikten sonra, şüphelinin CMK 147. maddesi uyarınca ifadesinin alınmasına geçilir.

Ceza muhakemesinde şüpheli veya sanığın ifadesinin alınmasının ve sorgulanmasının amacı, onun savunma hakkı kısıtlanmaksızın ve insan hakları ihlallerine yol açmaksızın, maddi gerçeğe ulaşmaktır. İfadenin veya sorgunun

içerdiği bilgiler gerçeklikle uyuşmalıdır. Şüpheli veya sanığın beyanı, gerçeğe uygun olmak durumundadır

İfade alma ve sorgu esnasında, şüpheli veya sanığın beyanlarının özgür iradesine dayanması gerekmektedir. İfadeyi alan adli kolluk görevlisi; şüpheli veya sanığın beyanlarının özgür iradesine dayanmadığını fark ederse, ifade alma veya sorguyu derhal sonlandırmalıdır. Örneğin; şüpheli veya sanık, alkol veya herhangi bir uyarıcı maddenin etkisi altında ise, bu durumda yapacağı açıklamaların özgür iradesine dayanmayacağı açıktır. Böyle bir durumda, ifadeyi alan veya sorgulayan, ifade alma veya sorguya derhal son vermelidir. İfade alma veya sorguya başlanmamışsa, kişi bu maddenin etkisinden kurtulduktan sonra ifade alma veya sorguya başlanmalıdır. Şüpheli veya sanığın, üçüncü bir kişi tarafından aldatılması veya tehdit edilmesi durumunda da, ifadeyi alan veya sorgulayan, şüpheli veya sanığın özgür iradesini engelleyen durumun farkında ise, şüpheli veya sanığın ifadesini almamalı, sorgusunu yapmamalıdır. Böyle bir durumda, ifadeyi alan veya sorgulayan, öncelikle şüpheli veya sanığın yanılgısını ortadan kaldırmalı veya tehdidi mümkün olduğunca etkisiz hale getirmelidir (Altuntaş, 2006 :140). 148.maddede örnek olarak sayılan yasak ifade alma veya sorgu usullerinin ortak nitelikleri, ruhsal veya bedensel müdahale yoluyla iradeyi bozmalarıdır.

1.2. Kovuşturma Aşamasındaki Adli Görevleri

Adli kolluk görevlilerinin soruşturması aşaması dışındaki görevleri genel itibari ile suç nevinin ilgili mahkemece kabulünden sonraki yani kovuşturma aşamasındaki görevleri kapsamaktadır. Bu görevler genel olarak mahkeme veya hâkim kararları oluşturmaktadır. Genel kolluğun kendi mevzuatlarında ceza yargılama makamları ile ilişkilerini düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır

Genel itibari ile adli kolluk birimleri mahkeme veya hâkim arasındaki bağlantıyı Cumhuriyet savcılıkları kanalı ile kurdukları için genelde bu aşamalardaki istek talepleri yine Cumhuriyet savcılıkları kanalı ile gelmektedir. Örneğin tutuklama kararı, yakalama kararı gibi bunların yanında Mahkemelerde yakalama kararının yanında zorla getirme, adres tespiti ve bazı konularda bilirkişi olma gibi işlemleri adli kolluktan istemektedir.

Mahkeme başkanı veya hâkim doğrudan adli kolluğa talimat yazısı gönderebilmektedir. CMK'nın 36. maddesinde "Tebligat ve yazışma usulü" başlıklı bu hükme göre Mahkeme başkanı veya hâkim, her türlü tebligatı, tüm gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kamu kurum veya kuruluşları ile ilgili yazışmaları yapar kuralı bulunmaktadır. CMK'nın bu hükmüne göre, mahkeme başkanı veya hâkim olay hakkında tüm bilgi ve belgeleri gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kurum ve kuruluşları ile ilgili yazışmalar yapma yetkisine sahiptir. Bu durumda hâkim kolluk makamları ile doğrudan yazışabilmektedir.

Kovuşturma aşamasında adli kolluğun en fazla sıkıntı yaşadığı görev durumu zorla getirme talimatı görevidir. Mevzuat açısından bir sıkıntı görülmemekte ancak uygulamada çok fazla sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Özelliklede herhangi bir suçtan dolayı zorla getirmesi olan kişiler devlet kademesinde görevli olup üst düzey memur ise zorla getirme görevi aşamasında adli kolluğa oldukça sıkıntı çıkarmaktadır.

1.2.1. Zorla Getirme

Bu görev genel olarak adli kolluk görevlilerine soruşturma ve kovuşturma aşamalarında verilmektedir. Zorla getirme CMK'nın, sanık için 145. ve 146. maddelerinde, tanık için 43 ve 44. maddelerinde, bilirkişi durumunda olanlarında aynı tanık gibi değerlendirileceği CMK 62. madde de belirtilmiştir. Soruşturma ve

kovuşturma aşamasında olayın süjeleri olan ve konunun her yönlü olarak aydınlatılmasına katkı sağlayacak olan sanık, tanık ve bilirkişilerin verecekleri bilgilerin yargılama makamlarınca değerlendirilebilmeleri için kararlaştırılan günde gelmeyen sanık, tanık ve bilirkişileri kolluk kuvvetlerince (adli kolluk) ilgili yargılama mercii önüne getirtilmesidir.

Kunter ve ark. göre, zorla getirme, kısa süre içerinde de olsa, kişi hürriyetini sınırlayan bir işlem olduğundan, fertlere teminat sağlanması bakımından hakim kararı ile yapılması kaide olmalı ve savcıya bu yetki, ancak istisna olarak zorunlu hallerde, getirilecek kişinin sanık, tanık ve bilirkişi olarak farklı durumları da göz önünde tutularak tanınmalıdır. Cumhuriyet Savcıları örgütlü suçlar haricinde zorla getirme emri veremeyecekleri yönündedir (Kunter, Yenisey, Nuhoğlu 2006 :875).

CMK 146. maddenin 6 bendine göre zorla getirme kararı yerine getirilemediğinde, yerine getirememe nedenleri kolluk görevlisi ve mahalle veya köy muhtarınca düzenlenecek tutanağa yazılır ve altı bu kişilerce imzalanır.

Adli kolluğun en sıkıntılı görevlerinden birisi de zorla getirme görevidir. Çünkü taraflar hâkim veya Cumhuriyet Savcısının önüne zaten gelmek istememektedirler. Bunların getirilmesinde adli kolluğu kullandığımız zaman şahıslar bu sefer kolluk kuvvetlerine zorluk çıkartmaktalar ve mukavemet göstermektedirler.

1.2.2. Adli Kontrol

"Adli kontrol", tutuklama gibi kişi özgürlüğünü kısıtlayan çok ağır bir tedbirin öncesinde uygulanan ve şüphelinin kaçmasını, delil karartmasını engelleyerek, tutuklama yolunu kapatan, yeni bir koruma tedbiridir. CMK'nın 109. maddesinde düzenlenmiştir. Adli kontrol, tutuklamaya nazaran, daha öncelikle uygulanması gereken bir kurumdur.

Adli kontrolün amacı, şüpheli veya sanığın kaçmasını, delilleri karartmasını önlemek suretiyle, muhakemenin gecikmeksizin ve tehlikeye düşürülmeden yapılmasını, verilecek kararların uygulanmasını sağlamaktır. Adli kontrol ilgiliyi özgürlüğünden yoksun kılmamakla gözlem ve denetleme yoluyla kontrol altında tutmaktır. Soruşturma evresinde adli kontrol kararı için Savcılık istemi ile Mahkemece, kovuşturma aşamasında Mahkemece karar verilmektedir. Mahkeme adli kontrol ve denetimli serbestlikle ilgili olarak suçun çeşidi ve işleniş durumuna göre bir zaman dilimi belirleyerek sanıkla ilgili adli kontrol aşamalarından birisini öngörerek bu zaman dilimi içerisinde sanığın kontrolünü isteyebilir (Özgüven, 2009: 8).

Hakkında adli kontrol kararı verilerek denetim altına alınan kişi Denetimli Serbestlik Müdürlüğü aracılığı ile şahsın ikamet ettiği bölge polis merkezine Mahkeme kararı ve denetleme planını içerir bir yazı gönderir. Sanık belirlenen bu tarih ve süre içerisinde gelerek imza atmak ve görünmek zorundadır. Sanığın gelmemesi durumunda adli kolluk görevlileri sanığı arayıp bulmak ve imza attırmak gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak evden ayrılmama cezası alan sanıkları adli kolluk personelleri belirlenen tarih ve saatte ikametinde kontrol ederek imzasını alır.

Bu konuda örnek bir olayı inceleyecek olursak; Üsküdar 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 04.12.2012 tarih ve 2012/365 sayılı kararı ile yasa dışı bir örgütün planlamış olduğu izinsiz yürüyüş ve gösteri eylemine katıldığı tespit edilen sanık hakkında para cezası ve bir yıl süreli adli kontrol altında tutulmasına yönelik kararı bulunmaktadır. Karar İstanbul Üsküdar Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne gönderilir. Denetimli Serbestlik Müdürlüğü CMK'nın 109/3-b maddesine istinaden sanık hakkında adli kontrol kararı kaldırılıncaya kadar ikametine en yakın polis merkezine giderek haftada bir defa saat.17.00-18.00 arasında imza vermesine karar

verilmiş ve evrak işlem gereği ilgili polis merkezine gönderilir. Polis merkezinde sanık hakkında adli kontrol kayıt defterinde bölüm açılarak denetime başlanılır.

Sanık denetim aşamasında mazeret bildirmeksizin imza ihlalinde bulunursa adli kolluk personeli ilgili sanık hakkında imza ihlalinden dolayı tutanak tutarak üst yazı ile Üsküdar Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne gönderir. İhlalin bir defa olması durumunda sanık Üsküdar Denetimli Serbestlik Müdürlüğünce tutanakla ikaz edilir. İmza ihlalinin tekerrürü halinde durum yine denetimli serbestlik kurumuna bir üst yazı ile bildirilir. Denetimli serbestlik kurumu bu durumda adli kontrol kararı veren ilgili mahkemeye üst yazı ile ilgilinin adli kontrol kurallarına uymadığını bildirir. Mahkeme bu durumda sanık hakkında cezası ne olursa olsun tutuklama kararı verebilir.

Adli kontrol ve denetimli serbestlik, imza ihlali olması durumunda adli kolluk personeli açısından sanığı arayıp bulma gibi şahsın takibi konusunda bir sorumluluk getirmediği için bir problem görülmemektedir. Ancak yinede iş yükünü arttırmakta, özellikle ev hapsi konusunda bir takım sıkıntılara sebebiyet verebilmektedir. Sanığın imzaya gelmemesi veya evinde bulunmaması durumunda adli kolluk görevlisi durumu bir üst yazı ile denetimli serbestlik müdürlüğüne bildirmekle görevlidir. İmza ihlalleri sonucunda ilgili tekrar tutuklanırsa kolluk kuvvetleri sanığı yakalayarak tekrar adalet önüne çıkartır.

1.3. Yasaların Öngördüğü Durumlarda Yargı Organlarına Yardım Görevleri

Adli kolluk görevlilerine verilen bu adli görevlerin haricinde yargı organlarına yardım görevleri de bulunmaktadır. Bunlar ceza ve tutukevlerinin dış koruması ile ceza ve tutukevlerinden yapılan sevk ve nakil işlemleri bu görevler kapsamına dahil edilmektedir. CMK' nın 36. maddesinin 2. fıkrasında infaz edilecek kararlar

açısından farklılık oluşturmaktadır. İnfaz edilecek kararları ifası gereğinin yapılması Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle infaz kararları Başsavcılık aracılığıyla yerine getirilecektir. Adli kolluğun buradaki görevi tamamen tutuklama kararı verilmiş olan tutukluları mahkemeden alarak ilgili ceza evine teslimine kadar olan kısımda koruma görevini yerine getirmesidir.

Adli tahkikata esas olmak üzere haklarında yakalama kararı bulunan kişilerin kolluk kuvvetlerince herhangi bir yerde yakalanmaları durumunda, derhal gözaltına alınarak yakalama kararı veren mahkemenin bulunduğu ile nakilleri de adli kollukça yapılmaktadır. Ayrıca adli tahkikata dahil olarak adli tıptan alınacak sağlık raporlarında da adli kolluk görevlileri görev ifa etmektedirler.

2 - CUMHURİYET SAVCILARI ile MÜLKİ İDARE AMİRLERLE OLAN İLİŞKİLERİ

2.1.- Savcılık Makamı ve Tanımı

Kamu nezdinde işlenen bir suçtan dolayı, aynı zamanda kamunun da zarar görmesi sebebiyle, devlet suçun mağduru olarak kabul edilmektedir. Suçun işlenmesi ile bozulan kamu düzeninin süratle yerine getirilmesi ve adaletin sağlanması amacıyla, kamu adına suçları takip edecek kişilerin ve bir organın varlığına sürekli olarak ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu ihtiyaç savcılığın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Ceza yargılaması içerisinde "iddia" faaliyetini yürüterek adalet hizmetini yerine getiren suje savcıdır. Savcılık ise; Ceza Muhakemesinde iddia görevini yapan makam olup devlet adına ceza davası açan bir mercidir (Yurtcan, 2002: 250-251). Şuje; Kendisine ait bir statüsü bulunan ve hükme giden yolda tek başına gerçekleştirebileceği işlemler ve yapacağı taleplerle muhakemeyi hareket halinde

tutup ileten kişilerdir. Ceza Muhakemesinde süjelik, makam ve şahıs itibariyle olabilir (Centel, Zafer, 2003: 80).

Bir başka ifade de savcı; Suç haberini alır almaz, adli bir yargılamanın ve maddi gerçeğin bulunabilmesi için kamu adına, şüpheli veya sanığın, sadece gerektiğinde değil, her zaman lehine olarak da araştırma ve soruşturma işlemlerine girişmek, delil toplamak, şüpheli haklarını korumak, suç şüpheleri yeterli yoğunluğa ulaştığında iddianame düzenlemek, düzenlediği iddianamenin iade edilmemesi halinde açılmış olan kamu davasını yürütmek ve nihayet mahkemenin verdiği kararları yerine getirmek mecburiyetinde olan ve bir dizi yargısal takdir yetkisi ile donatılmış olan bir kamu görevlisidir (Öztürk ve ark. 2010: 202).

Savcılık, Devlet adına iddia görevi yapan bir makam olarak nitelendirilebilir. Savcılık; suç işlenmesinden başlayarak, kesin hüküm verilinceye kadar geçen süreçte, kamu adına soruşturmayı yapmak, dava açmak, yargılama sırasında iddia makamını temsil etmek ve kanunun açıkça yetki verdiği hallerde hukuk davası açmak, bu davalara katılmak ve bu davalarla ilgili verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurmak gibi adli görevleri ifa eden kurumdur. Ancak bunların yanında, Adalet Bakanlığını temsil etmek, mahkemelerce verilen kararların infazını sağlamak, noterleri, icra-iflas müdürlükleri ile mahkeme kalemleri ve veznelerini denetlemek gibi idari görevleri olan, yargı örgütü içinde yer alan kurumdur. Bu kurum adına hareket eden kişiye ise savcı denir (www.yayın.adalet.gov.tr. 08.03.2013).

Günümüz ceza muhakemesi hukukunda savcının görevi; işlenilen bir suç dolayısıyla toplumda bozulan dengenin tekrar kurulmasını, suç ve suçluların tespit edilerek yakalanmalarını ve haklarında yargılama makamı nezdinde dava açılarak, cezalandırılmalarını sağlamaktır (Can, 2005: 1).

Savcı yargılama içinde iddia görevini yerine getirirken aslında kolluk kuvvetleri gibi adalete hizmet eden bir kişidir. Suçla mücadele konusunda toplumda suç işlenmesi ile bozulan denge ve düzenin yeniden kurulmasında ve suçluların cezalandırılmasında, savcının da etkisi büyüktür. Savcının en önemli görevlerinden biri hukuk adamı olarak yine aynen kolluk kuvvetleri gibi "yasaya bağlılıktır". Bu durumu savcı yasaların bekçisidir şeklinde tanımlamak yanlış olmaz.

Ceza yargılamasında kamusal iddia makamını temsil eden savcılığın hukuki niteliği üzerinde tam bir görüş birliği yoktur. Burada esas sorun, savcılığın görevlerinin adli ya da idari olup olmadığı doğrultusundadır. Dolayısıyla bu sorun savcılığın yargı ya da yürütme organı içerisinde yerini alması bakımından önem arz etmektedir.

Savcılığın yürütme organı içinde olduğunu savunan yazarlar genel olarak savcılığın idari boyutunu ön planda tutarak bu sonuca varmışlardır. Bu görüşte olan, **Kunter**, **Yenisey** ve **Nuhoğlu**'na göre, davacının ve hâkimin görevi farklıdır. Yargılamayı yapan ve kararı veren hâkim ile devlet adına kamu davasını açan savcı aynı tarafta yer almamaktadır. Savcı, davacı olduğundan dolayı yargılama makamı olarak kabul edilemez. Dolayısıyla klasik kuvvetler ayrılığı prensibine göre savcı yürütme organı içinde yer alır (Kunter ve ark. 2010: 426-427).

Yurtcan'da benzer görüşler ileri sürmüştür. Savcı yargılamada iddia görevini yapan kişi olarak yürütme erki içinde yer alır. Yürütmenin bir görevlisi durumundadır. Bu durumun görev açısından göreve ilişkin denetleme ve savcılığı yönetme olmak üzere iki sonucu vardır. Savcının yaptığı iş devlet içinde bağlı olduğu erk göz önünde tutulduğunda, savcının bağımsızlığı olamayacağı düşüncesindedir. Savcının yürütmenin bir görevlisi olduğunu ve yürütme erki içinde de astlık ve üstlük ilişkisi mevcut olduğunu bunun sonucu olarak da üstten emir almak ve

üstlerce denetlenmek ve yönetilmek durumunda olduğunu savunmaktadır (Yurtcan, 2002 : 255).

Cumhuriyet savcılarının asıl görevi ceza hukuku ve ceza yargılaması alanındadır. Bunun yanında Cumhuriyet savcılarına özel hukuka ilişkin kamu düzeninin gerekli olduğu hallerde de bir kısım görevler yüklenmiştir. Cumhuriyet savcılarının adli görevlerinin de olduğu 5235 sayılı yasa ile verilmiş olan Cumhuriyet savcılarının ceza yargılamasındaki adli görevlerini şu şekilde sıralayabiliriz; araştırma ve kovuşturma görevi, kamu davasını açma ve yürütme, yargılama önlemlerine başvurabilme, (yakalama, arama, el koyma) kanun yoluna başvurma, cezaların infazının yerine getirtilmesi gibi görevlerdir. Cumhuriyet Savcılarının bu görevlerinin yanında idari görevleri, denetleme görevleri de bulunmaktadır.

2.1.1. Dünyada ve Türkiye'de Savcılığın Tarihsel Gelişimi

Savcı ve savcılık kavramları ceza yargılamasının tarihsel gelişimi ile yakından ilgili bir kavramdır. Suçun toplumdan çok kişiyi hedef alan, onun çıkarlarını ilgilendiren bir olgu olarak kabul edildiği ilk dönemlerde, savcı ve savcılık kurumundan söz etmek mümkün değildi. Bu devirlerde suçları kovuşturma görevini suçtan zarar görenler yada onların mensubu oldukları gruplar yüklenmişlerdi. Bu zamanlarda itham sistemi geçerli idi. Bizzat suçtan zarar görenin başvurusu ile yargıç konuyu ele alıp çözmekteydi (Yurtcan, 2002: 251).

Günümüz Savcılık Kurumu, kaynağını Fransız hukukundan almakla birlikte bu günkü halini alması Fransa'da görülen uzun bir gelişmenin sonucunda oluşmuştur. Ancak doktrinde savcılığın ilk örneklerine Roma hukukunda rastlandığını savunan görüşler de vardır. Genellikle kabul edilmekte bulunan klasik görüş, savcılığın 14. yüzyıl başlarında Fransa'da doğduğu savunulmaktadır. (Can, 2005 : 9).

Avrupa ülkelerinin çoğunda Hollanda, İsviçre, İtalya, İspanya ve Rusya da dahil savcılık kurumunun yerleşmesinde Fransa'nın çok büyük etkileri görülmüştür (Centel, Zafer, 2003: 84). Osmanlı Devletinde savcılıkların kuruluşu 3 Kasım 1839 tarihli Tanzimat sonrasına rastlamaktadır. 3 Mayıs 1840 tarihli Kanun-i Ceza ve 1851 tarihli Kanun-i Cedid diye anılan ceza kanunlarının yetersizliği nedeniyle 1858 tarihli kanunda bir savcılık teşkilatının kurulmasını gerektiren hükümler yer almıştır. Hükümete karşı işlenen suçlar ile şahıslara karşı işlenip de kamu düzenini bozan suçların takibi devlete verilmiştir. Osmanlı Devletinde eskiden suçluları bulup yakalamak, bunları mahkemeye sevk etmek ve mahkemece verilen cezaları infaz ettirmek başta "Çavuşbaşı" olmak üzere "Ases başı" ve "Subaşı" lara verilmiş bir vazifeydi. Ancak bunlar bir nevi infaz savcısı olmakla beraber, Çavuşbaşı'nın kovuşturma vazifesi, suçlunun mahkemeye sevki ile biterdi (Üçok, 1964: 43).

1876 tarihli ilk anayasamızın 91. maddesinde bir savcılık teşkilatının kurulması öngörülmüştür. Ancak ilk Anayasa'nın ilanından üç yıl sonra 18 Haziran 1879 tarihli "Mehakimi Nizamiyenin Teşkilat-ı Kanun-i Muvakkat "kanununun 56. maddesi hükmü ile Osmanlı imparatorluğunda mahkemelerde savcılıkların kurulduğunu görmekteyiz. Bu kanunla savcılar, bütün cünha ve cinayet suçlarında davayı açmak ve sonuna kadar yürütmekle görevlendirilmişlerdir. 1879 yılında, Fransız örneğine uygun olarak görev ve yetkileri kanunla gösterilen savcılıklar kurulmuştur (Kunter, Yenisey, 2000: 106).

Bugünkü mahkemeler ve Savcılık teşkilatının temelleri 1926 yılında çıkarılan yasaya dayanmaktadır. Bu yasaya göre her ilçede bir asliye mahkemesi ve yanında Cumhuriyet Savcılığı kurulmasına yer vermektedir. 1 Haziran 2005 tarihinde ceza adalet sisteminde reform yapma niyetiyle yapılan kanuni düzenlemelerden savcılık kurumu da nasibini almıştır. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri

ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun savcılığın görev ve yetkilerine açıklık getirerek, teşkilatlanmasına açıklık getirmiştir. Bu Kanun ile Mahkemelerin kuruluş ve görevleri ile yargı çevreleri belirlenmiştir. Cumhuriyet başsavcılıkları mahkemeler çevresinde örgütlendikleri için bu düzenleme savcılık teşkilatlanmasını doğrudan etkilemektedir. Cumhuriyet Savcılarının yetkisi ise 5235 sayılı Kanun'un 21. inci maddesinde düzenlenmiştir. Başsavcı ile savcılar arasında da hiyerarşik bir ilişki mevcuttur.

2.2.Türkiye'de Adli Kolluk ile Cumhuriyet Savcılığı Arasındaki İlişki

Anayasamızda kuvvetler ayrılığı esası benimsenmiş yasama, yürütme ve yargı erklerinin hangi organlarca ve ne şekilde kullanılacağını açıkça belirtilmiştir. Kuvvetler ayrımının Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamın gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak ***Anayasa ve kanunlarda bulunduğu***, Anayasada ifade edilmektedir. Yargı organı gibi algılanan Cumhuriyet Savcılıkları ile Yürütme (İdari) organına dahil olan kolluk kuvveti arasındaki ilişkiler tamamen profesyonel bir nitelikte olup organik bağlamında değil sadece görevsel bağlamda yer almaktadır. Bundan dolayı genel kolluk içerisinde yapılandırılan adli kolluk birimleri, adli görevler bakımından, Cumhuriyet Savcısına bağlı olarak hizmet ifa etmektedir. Adli görevler mevzuatımızda kesin çizgilerle ortaya konmamıştır. Soruşturma işlemleri adli görev olarak kabul edilmiştir.

Türkiye'de adli kolluk ile Cumhuriyet Başsavcılıkları arasındaki görevsel ilişkiyi CMK'nın 164. maddesi ile adli kolluğun görev ve yetkileri yönetmeliği ile düzenlemektedir. CMK'nın "Adli kolluk ve görevi" başlıklı 164. maddesi hükmü ve Adli kolluk yönetmeliği ile getirilen düzenlemeler, kolluk kuvvetlerine kanunlarla verilen adli görevlerin yürütme esasları, kolluk kuvvetleri içinde adli görevlerle ilgili

olarak işbölümü yapılması ve uzmanlaşmaya, adli kolluk görevlilerinin hizmet içi eğitimi v.s. hususlara ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır.

Ancak bu kanun hükmünün ve yönetmeliğin, adli kolluk birimleri bulunan kurumların mevcut yapılarında bir değişiklik yapması, veya bazı kadrolar ve unvanlar ihdas etmesi, yeni yazışma usulü getirmesi, Cumhuriyet Başsavcılıklarının mülki idare amirlerinin önleyici kolluk yetkilerine müdahale etmesi gibi veya kolluğun sıralı amirleriyle olan ilişkilerine karışması anlamına gelmemektedir. Bütün bu düzenlemeler, Cumhuriyet Savcılıkları ve kolluk kuvvetleri (adli kolluk) arasında organik bir bağ oluşturmamaktadır. Yalnızca kolluk kuvvetlerinin mevcut teşkilat yapıları ve bütünlükleri içerisinde adlı hizmetlerle sınırlı bir görevsel ilişki oluşturulmuştur.

CMK'nın 164. Maddesi ile Adli Kolluk Yönetmeliğinin 4. maddesi uyarınca görevlendirilen adli kolluk görevlilerinin yanı sıra, aynı kanunun 165. maddesi ve adli kolluk yönetmeliğinin 7. maddesi uyarınca kendilerine adli kolluk görevleri verilen tüm kolluk birimleri olan Emniyet ve Jandarma teşkilatlarında Asayiş, Terörle Mücadele, Mali, Narkotik, Organize, Kaçakçılık ve Organize, Çocuk Şube, Olay Yeri İnceleme, Yabancılar, Güvenlik, Özel Harekat, Merkezde Terörle Mücadele ve Harekat, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlıklarının ilgili birimleri, Sahil Güvenlik Komutanlığının ve Gümrük Muhafaza Müdürlüklerinin ilgili adli kolluk birimleri bu görevlerini yapmaya devam edeceklerdir. Bu birimlerdeki kolluk görevlileri, gerektiğinde veya Cumhuriyet Savcısının talebi halinde adli kolluk görevlerini ifa ederken CMK'nın 165. Maddesi hükmü uyarınca bu görevleri dolayısıyla CMK hükümlerine tabi olacaklardır.

Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarının il ve ilce kuruluşlarının "adli kolluk birim amirliği, adli kolluk komutanlığı" yada başka herhangi bir şekilde adlandırılması ve

bu suretle yazışma yapılması veya bu kuruluşların bu adlarla anılması mümkün görülmemektedir. Yazışma kuralları 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri yani mülki idare teşkilatlanması ile mevcut teşkilat yapıları esas alınarak yapılacaktır.

Adli kolluk personelinin belirlenmesinde Cumhuriyet Başsavcılıklarından görüş alınmasını zorunlu kılan herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Adli kolluk personelinin belirlenmesi ve görevlendirilmesi hususu bu teşkilatların idari amirlerinin yetkilerindedir.

Daha önceki 1412 sayılı CMUK'nun 148. maddesinde Adalet Bakanının ve Valiler, Savcılara veya adli kolluk personellerine hazırlık soruşturması aşamasında konu ile ilgili emir ve talimat verme veya talepte bulunma yetkileri bulunuyor idi. Bu durum Avrupa Birliğine uyum yasaları çerçevesinde 2004 yılında çıkartılan 5219 sayılı yasa ile ortadan kaldırılmış bulunmaktadır. Mülga 1412 sayılı CMUK'daki 156. maddesi, yeni düzenlenen 5271 sayılı CMK'da yer verilmemiş olması sebebiyle artık hiçbir merci Cumhuriyet Savcıları dışında Adli kolluk personeline adli konularda emir ve talimat veremeyecek durumdadır.

Adli kolluğun savcı ile ilişkileri konusunda CMK'nın 251. maddesinin 6. fıkrasında adli kolluğa görev vermektedir. Hükme göre, 250. madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanın, Cumhuriyet Savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurma görevi vermektedir.

2005 tarihinde Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının ortak bir çalışma ile hazırlanarak yürürlüğüne konulan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 26. maddesi gereğince Cumhuriyet Savcıları adli görevlerinin gereği olarak, gözaltına alınan kişilerin bulunduracakları nezarethaneleri, varsa ifade alma

odalarını, bu kişilerin durumlarını, gözaltına alınma sürelerini, gözaltına alma ile ilgili tüm kayıt ve işlemlerini denetler, denetleme sonucunu nezarethaneye alınanların kaydına ait deftere kaydeder.

CMK 166. maddesinde ve Adli Kolluk Yönetmeliği, Cumhuriyet Savcılarına adli kolluğun sorumluları hakkında değerlendirme raporu düzenleme yetkisi vermiştir. Yönetmeliğin "Değerlendirme raporları" başlıklı 11. maddesine göre; Her yılın sonunda adli kolluk görevlilerinin değerlendirilmesiyle ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılıklarına verilen yetkinin, adli kolluk personeli hakkında "*bunların soruşturma ve kovuşturma işlemlerindeki ehliyetiyle ve bu işlemlerde gösterdikleri çalışkanlık, iş disiplini ve başarı durumlarına*" ilişkin kanaat ve görüşünü içeren bir değerlendirme raporu düzenlemektedirler. Bu raporlar illerde Valilere, ilçelerde Kaymakamlara göndermektedirler. Savcıların adli kollukta çalışan personellere ilişkin sicil notu veya performans çizelgesi düzenleme yetkileri yoktur. Ancak bu değerlendirme raporları adli kolluk personellerinin idari amirlerince ilgili personelin yıl içerisindeki görev performansı düzenlenmesinde dikkate alınacaktır. Ancak bu değerlendirme raporlarının çok fazla etkili olduğu söylenemez. Çünkü bu verilen değerlendirme raporlarının gizli sicil dosyalarına konulması yönünde bir uygulama mevcut değildir. Cumhuriyet Savcılarının uygulamada adli kolluk üzerindeki denetim mekanizması olduğu değerlendirme raporlarının etkili olduğu söylenemez.

Önleyici kolluk niteliğinde olan "adliye binalarının ve yargı mensupları ile adalet teşkilatının diğer personelin korunmasına ilişkin her türlü tedbirin Valiler ve Kaymakamlar tarafından alınarak kolluk kuvvetlerine uygulatılması gerekmektedir.

2.3.Adli Kolluğun Hiyerarşik Üstleri ve Mülki Amirler ile İlişkileri

Adli kolluk birimleri genel kolluk kuvvetleri içerisinde yapılandırılmıştır. Her ne kadar adli konularda Cumhuriyet Savcılarına bağlı bulunsalar da önleme ve idari

görevlerde kendi kolluk kuvveti üst ve amirlerine bağlı olarak hizmet ifa etmektedirler. Ayrıca yine bu görevlerde mülki idare amirlerine karşıda sorumlu bulunmaktadırlar.

2.3.1. Adli Kolluğun Hiyerarşik Üstleri ile İlişkileri

Adli kolluk görevlileri de çoğunlukla Cumhuriyet Savcıları ile ilişkileri bulunsa da mülki amir ve kendi üstleriyle olan ilişkileri de etkin bir şekilde devam etmektedir. 5271 sayılı CMK'da adli kollukla ilgili düzenleme aşamasında kanun koyucu, kolluğun kendi içerisinde fonksiyonel olarak bir görevsel anlayış içerisinde ayrılmasını uygun görmüş ancak yapısal olarak bölünmesine neden olabilecek düzenlemelerden de kaçınmıştır. Adli kolluğun bağlı olduğu kolluğun bir parçası olduğunu ve adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, kendi üstlerinin emrinde olduğunu CMK 164. maddenin 4. bendinde hüküm altına almıştır.

Adli Kolluk Yönetmeliğinde de bu durumla ilgili olarak, **Adli kollukla ilgili esaslar** başlıklı 5. maddesinde ve ayrıca Adalet Bakanlığının 2005 yılında yayınlamış olduğu 98 nolu Genelge ile; Adli kolluğun, bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olduğu, adli görevlerinin haricinde kendi üstlerinin emrinde olacağı ve kadrolarında ver aldıkları birimlere mevzuatla verilen adli görev dışındaki görevleri de yerine getirmekle yükümlü oldukları, özlük haklarının da bağlı bulunduğu kurum tarafından yürütüleceği hüküm altına alınarak adli kolluk uygulamasının yapısal bir ayrılmaya sebebiyet vermemesi bu durumun görevsel bir ayrım olduğunun bilinmesi ve buna göre hareket edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Yapılan adli tahkikatlara ilişkin adli kolluk elbette kendi üstlerine, soruşturmanın gizliliği dolayısıyla bilgi veremeyecektir. Ancak genel asayişin sağlanmasıyla mükellef olan kolluk amiri – komutanı, hatta mülki amiri genel asayişi ve güvenliği sağlamada ek önlemlerin alınabilmesi amacıyla konuyla ilgili olarak

adli kolluk görevlilerinden gizliliği içermeyecek şekilde bilgi alabilmelidir. Soruşturma ile ilgili verilecek bilgiler Cumhuriyet Savcıları ve adli kolluk amirleri ve mülki amirler tarafından belirlenerek bilgi akışı sağlanmalı bu durumla ilgili yasal düzenlemelerde bir an önce yapılmalıdır. Verilecek bilgiler tamamen genel asayişin ve güvenliğin teminine yönelik olmalıdır.

2.3.2. Adli Kolluğun Mülki Amirler ile İlişkileri

Adli kolluğun genel kolluk içerisinde yer alarak görev yapması mülki amirlerle ilişki içerisinde olmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü mülki idare amirleri emrinde bulunan kolluk kuvvetleri ile sorumlu oldukları alanlarda asayişi ve emniyeti sağlamakla görevlidirler. Bu görevlerin yerine getirilmesinde kimi zaman adli kolluk görevlilerinin de kullanıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla hem adli kolluk hem de idari kolluğun mülki amirlerle sürekli olarak bir ilişki içerisinde bulunması idare yönetimi açısından kaçınılmaz bir durumdur.

İl idaresi Kanunu vali ve kaymakamlar, il ve ilçe sınırları içerisinde kamu düzen ve güvenliğinin korunması, suç islenmesinin önlenmesi ve bozulan kamu düzeninin yeniden kurulması konusunda birinci derecede sorumlu kılınmıştır. Bu nedenle il ve ilçe sınırları içerisinde görev yapan bütün genel ve özel kolluk kuvvetleri, vali ve kaymakamların emri altındadır. Vali ve kaymakamlar mülki sınırları içerisindeki kamu düzen ve güvenliğini sağlamak için gerekli karar ve tedbirleri almak ve bunları uygulamakla tam yetkilidirler (Dönmez, 2009: 113).

Mülki idare amirlerinin emniyet teşkilatı personeli üzerindeki yetkileri oldukça geniştir. En önemlisi İl idaresi Kanunu'ndan kaynaklanan yetkileridir. Vali; polis teşkilatının bütün ast ve üstlerinin il içine münhasır olmak üzere geçici veya sürekli olarak yerleri değiştirilebilir. 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, 1706 sayılı Jandarma Kanunu'nun aksine, jandarma ile mülki idare amirleri

arasındaki ilişkileri ast-üst ilişkisi olmaktan çıkardığı görülmektedir. Mülki amir ile jandarma komutanları arasındaki ast-üst ilişkisi, sınırlı bir ilişkidir. 2803 sayılı Kanun jandarmayı, adeta özerk ve müstakil bir teşkilat haline getirdiği görülmektedir.

2.3.2.1. İl İdaresi Kanununa Göre Mülki Amir - Kolluk İlişkisi

İl idaresinin yönetimi 5442 sayılı kanun hükümlerince yürütülmektedir. Bu kanunun 9. maddesi uyarınca vali; İlde devlet ve hükümetin ve ayrı ayrı her bakanın temsilcisi konumundadır. Sorumlu olduğu ilin her yönden idaresini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur. Aynı kanunun 21. maddesine göre de il idare şube başkanları ve diğer görevli personeller kendi şubelerince yapılan işlemlerde ve görevlerde valiye karşı sorumlu bulunmaktadır.

Çalışmamızı biraz daha yakından ilgilendiren aynı kanunun 10. ve 11. maddelerine baktığımızda; Valinin il sınırları içinde bulunan bütün genel ve özel kolluk kuvvetlerinin amiri olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu madde metinine göre vali lüzumu halinde suçluların aranması ve suçların aydınlatılmasına yönelik acele tedbirlerin alınması için, 5271 sayılı CMK'daki usul ve esaslara uygun olarak yetkilerini kullanmaları hususunda adli kolluk üst ve astlarına emirler verebilecektir. 5442 sayılı kanunun 18. maddesinde valiler kolluk amirlerinin birinci derecede sicil amiri olduğu belirtilmektedir. Valiler gibi kaymakamlarda bu gibi yetkelere sahiptirler. Kaymakamlarda ilçede devleti temsil eder ve ilçenin her türlü güvenliğinden sorumludur.

2.3.2.2. Diğer İdari Düzenleyici İşlemlere Göre Mülki Amir – Kolluk Arasındaki İlişkiler

Buradaki en önemli idari düzenleyici işlem olarak bakanlar kurulu kararları görülmektedir. 28.06.1961 tarihli ve 5/1409 sayılı bakanlar kurulu kararıyla

yürürlüğe giren ve 15.07.1961 tarihli ve 10855 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki kolluk kuvvetlerine görevlerin yapılması ve yetkilerinin kullanılması suretini ve aralarındaki münasebetleri gösteren yönetmeliğin 4. maddesinin A fıkrasının 1,2, ve 3 bentlerine bakıldığında; her il ve ilçe genelinde kolluk kuvvetlerinin müdür veya komutanlarının vali veya kaymakam başkanlığında her gün saat.11.00 da genel asayiş ve güvenliğin sağlanmasına yönelik değerlendirme ve analizinin yapılmasına yönelik olarak asayiş saati olarak düzenlenmiş olduğu görülmektedir.

Her gün kolluk birimleri bu saatlerde emniyet ve asayişe taalluk eden her türlü malumatı ve ihbar ve şikâyetleri mülki amire bildirerek gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaktadırlar. Ayrıca emniyet ve asayişe yönelik şikayet ve ihbarlar doğrudan Cumhuriyet Savcılıklarına yapılmışsa savcılıklarda bu durumdan hemen ilgili mülki idare amirini bilgilendirerek bu konuda gerekli önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamaktadırlar.

1983 tarihli ve 83/7362 sayılı bakanlar kurulu kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 144. maddesine göre; Jandarma iç güvenlik birlik komutanları, bölgelerindeki her türlü suçları ve sonuçlarını vakit geçirmeksizin o yerin en büyük mülki amirine sözlü ya da yazılı olarak bildirmekle yükümlü olduklarını belirtmektedir. Suçla ilgili bilgileri de aynı zamanda Cumhuriyet Savcılığına bildirmekle yükümlü olduklarını belirtmektedir.

Bakanlar Kurulunca çıkarılan bu yönetmeliklerle kolluk amirlerinin ve komutanlarının emniyet ve asayişe ilişkin her türlü bilgiyi en seri bir şekilde mülki idare amirlerine aktarmaları amaçlanmıştır. Hatta "ülkenin emniyet ve asayişine yönelik ihbarlar" doğrudan Cumhuriyet Savcılığına yapıldığı takdirde bile Cumhuriyet Savcıları dahi gecikmeksizin bu ihbar ve şikayetlerden mahalli mülki

idare amirlerini yani vali ve kaymakamları haberdar etmesi ve bilgilendirmesi öngörülmüştür. Vali ve kaymakamların kanunlarla belirlenmiş olan hukuki statüleri, görev ve yetkileri, kolluk kuvvetleriyle var olan organik bağlantısı, mülki makamlar ile kolluk kuvvetleri arasındaki ilişkiler açısından çok önemli olup bağlayıcılık taşımaktadır.

Mülki idare amirlerinin kolluk kuvvetleriyle olan bağlantıları güçlendirmenin yanında bu düzenlemelerin yine bazı hukuki düzenlemelerle çeliştiği de görülmektedir. Özellikle Jandarma teşkilatı için bu durum söz konusu olabilmektedir. Jandarma teşkilatı normal şartlarda iç güvenlik birimi olarak teşkil etse de askeri yapısı daha fazla ön plana çıktığından mülki idare amirleriyle olan ilişkilerinde bir takım sınırlamalara gidilmektedir. Özellikle 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Kanunu ve bu kanuna göre çıkarılan Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği incelendiğinde idarenin bütünlüğü ilkesine aykırı olarak jandarma – mülki amir arasındaki ast – üst ilişkisini etkileyecek şekilde olduğu görülmektedir. Jandarma teşkilatına daha fazla özerk bir yapı kazandırılmıştır.

Mülki amirlerin il ve ilçe genelinde suç işlenmesini önlemek ve kamu güvenliğini sağlamakla mükelleftir. Ancak 2803 sayılı JTGYK'nun 25. maddesi mülki idare amirlerinin özellikle kaymakamların bu yetkilerinin jandarma üzerinde kullanma yetkisini kısıtlamaktadır. Kaymakamların 3466 sayılı uzman jandarma kanununa tabi olan uzman jandarma erbaş ve erlerin dışında kalan jandarma subay ve astsubaylar gerek disiplin cezası verme ve gerekse de talimat verme yetkilerini kısıtlamaktadır. Bu gibi durumlarda il ve ilce komutanlıklarına bu yönlü taleplerini bildirmesi ve askeri mevzuata göre işlem yapılmasını isteyebilmektedirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADLİ KOLLUĞUN SORUNLARININ TESPİTİ ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1- YÖNTEM

Araştırmamızın konusu "Türkiye'deki Adli Kolluk Birimlerinin İşlevi"dir. Araştırmamızın ortaya çıkmasında bilimsel yöntem olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemi seçmemizdeki amaç; Diğer yöntemlere göre toplanan verileri açıklayabilecek, kavramları ve ilişkileri daha derin bir işleme tabi tutarak diğer yöntemlerde fark edilemeyecek bulguların ortaya çıkarılmasının sağlamasıdır. Bu çerçevede, içerik analizi yolu ile verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaktır. Bu konuda kaynak olarak Strauss, A. L. ve Corbin, J. 1990 Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques adlı eserinden faydalanılarak oluşturulan nitel araştırma yöntemleri adlı eserden (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227-228) faydalanılmıştır.

İçerik olarak araştırmamızda işleyeceğimiz tema ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'nın 164, 165, 166. maddeleri ile yasal alt yapısı oluşturulan adli kolluk birimlerinin günümüze kadar geçen süreçte ne derecede faydalı olduğu, istenilen hedeflere ulaşıp ulaşamadığı, birçok farklı yönleriyle günümüze kadar gecen süreçte gerek mevzuatlardan ve gerekse uygulamalardan kaynaklanan ne gibi sıkıntı ve sorunlarla karşılaştıklarının tespit edilmesinin amaçlanmasıdır. Çünkü bu sorunlar bazı durumlarda adli kolluğun görevlerini ifa etmesinde en büyük sorun teşkil ederek hem görevin aksamasına veya eksik

oluşturulmasına hem de personelin çalışma ortamında stres ve baskı altında verilen görevleri yapmasına sebebiyet vermektedir.

Araştırmamıza başlamadan önce araştırmamıza uygun olarak hangi konuların işlenmesi gerektiğinin tespiti yapılmıştır. Konular tek tek belirlendikten sonra bu konularla ilgili öncelikli olarak geniş kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Konumuzla ile ilgili önceki yıllarda yapılan kanun tasarıları, adli kolluk yapılanmaları ve adli kolluğun Cumhuriyet Savcısı ve Mülki Amirlerle olan ilişkilerine yönelik olarak mevcut kaynaklara ulaşılmaya çalışılarak bütün bu kaynaklar irdelenmiştir. Kaynaklara ulaşma konusunda internet, bilimsel dergiler, sempozyumlar ve konuyla bağdaşık olarak yazılmış tezler v.b. gibi araçlar kullanılmıştır.

Bilimsel araştırmalarda çeşitli çalışmalarla çok yönlü bulgulara ulaşılması mümkündür. Ancak konu ile ilgili sadece literatür taraması her zaman için yeterli olmamaktadır. Adli kolluk personellerinin karşılaştığı sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara ne gibi çözümlerin bulunabilmesi için doğrudan adli kolluk personelleri ile birebir görüşme yapılması da uygun olacağı değerlendirilmiştir. Konumuzla ilgili olarak daha net verilerin toplanması ve analizlerinin daha sağlıklı yapılabilmesi amacıyla adli kollukta görevli bulunan personellerle de bu araştırmamıza yönelik olarak mülakat metodu yöntemi ile bire bir görüşme yapılması amaçlanarak birincil elden veri elde edilmesine çalışılmıştır.

Araştırmanın kapsamı, mümkün olduğunca geniş tutulmaya özen gösterilmiştir. Ancak ülkemizin değişik illerinden verilerin toplanmasının zorluğu ve geniş zamana yayılma ihtimalinin olması ile araştırma müellifinin İstanbul ili dışında araştırma yapmasının imkânsızlığı nedenleri ile araştırmamızı açısından İstanbul ili ile sınırlandırma durumunda kalınmıştır. Konumuzla ilgili olarak İstanbul ilinin

nüfus ve adli vaka olaylarının yoğunluğuna bağlı olarak yapılan işlemler göz önünde bulundurulduğunda sadece İstanbul ilinin konumuz açısından yeterli verileri sağlayacağı düşünülmüştür.

Mülakat çalışmasının yapılabilmesi için hazırlanan mülakat sorularının İstanbul ilinde çalışan ve bünyesinde adli kolluk birimleri bulunan kurumlardaki adli kolluk personellerine uygulanabilmesi için bu kurumlardan izin onaylarının alınmasına müteakip mülakata başlanması amaçlanmıştır. Araştırmamıza yönelik olarak çalışmaların yapılabilmesi için Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden ilgili kurumlara yönelik olarak araştırmaya yapmaya izin verilmesine yönelik resmi yazının alınmasından sonra ilgili kurumlar olan İstanbul Emniyet Müdürlüğüne, İl jandarma Komutanlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına ve İstanbul Gümrük ve Muhafaza Genel Müdürlüğüne müracaatta bulunulmuştur.

Müracaatımıza Jandarma Genel Komutanlığına 01.07.2012 tarihli mülakat yapma isteğimize yönelik başvurumuza Jandarma Genel Komutanlığının 12.09.2012 tarihli ve 1410-88711 sayılı cevabi yazılarında talebimizin ilgili mevzuatlar çerçevesinde değerlendirilerek uygun görülmediği tarafımıza bildirilmiştir.

Aynı şekilde Sahil Güvenlik Komutanlığına 01.07.2012 tarihli başvurumuza, ilgili komutanlığın 22.10.2012 tarihli ve 1410-50918 sayılı yazıları ile çalışmamıza ilgili birimlerin yoğun çalışmalar yaptıkları, seyir sefer turlarının sıklığı nedeni ile uygun zaman ve ayarlama yapılamadığı nedeni ile talebimize olumsuz cevap verilmiştir. Bundan dolayı mülakat çalışmamızdan Jandarma Komutanlığını ve Sahil Güvenlik Komutanlığını çıkarmak durumunda kalınmıştır.

Mülakat sorularının hazırlanmasında, temel kaynak olarak çalışma aşamasında adli kolluğun diğer pozitif hukuktaki kaynaklara nazaran (CMK gibi) daha çok uygulamada başvurduğu adli kolluk yönetmeliği değerlendirilmiştir. Diğer

pozitif hukuk kaynaklarının da verilerin toplanması aşamasında tercih edilebileceği değerlendirilmiş ancak uygulamada ilgili personellerin Adli Kolluk Yönetmeliğinin daha **"açıklayıcı"** nitelik taşımasından ve uygulamada fazlaca kullanılması dolayı etkili olmuştur. Araştırma amacımıza uygun olarak adli tahkikat yürüten personellere Adli Kolluk Yönetmeliğinde yer alan görev ve yetkileri ile personelin kişisel yetenekleri (yaş, eğitim, mesleki çalışma süreleri) de esas alınarak hazırlanmış 13 mülakat sorusu yöneltilmiştir.

Mülakatımıza ilk olarak İstanbul Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğünden başlanılmıştır. Daha sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı Ümraniye, Sancaktepe, Çekmeköy ve Fatih ilçe emniyet müdürlüklerinde adli kolluk birimlerinde çalışan personellerle görüşülerek kendileri ile en uygun zaman çizelgesi içerisinde randevu saati belirlenerek içinde bulunulan zaman ve koşulların durumuna göre birebir veya toplu görüşme yoluyla mülakatlar yapılmıştır. Sorulara evet veya hayır şeklinde yanıtlar verilmesi istenilmiştir. Cevabın evet olması durumunda konu ile ilgili ne tür sıkıntılarla karşılaşıldığına dair açıklama yapılması istenilmiştir. Alınan cevaplar not edilmek suretiyle kayda alınarak birincil elden verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu konuda standartlaştırılmış açık uçlu görüşme modeli uygulanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:123).

1.1. Örneklem

Araştırmamızın evrenini, bünyesinde adli kolluk birimleri bulunan kurumlar olan Emniyet Teşkilatı ve Gümrük Muhafaza Müdürlüğü oluşturmaktadır. Ancak bu kurumların ülkemiz genelindeki merkez ve taşra teşkilatları dikkate alındığında işlerlik bakımından en yoğun olduğu il olarak İstanbul görülmektedir. Dolayısıyla adli olayların yoğunluğu ve araştırma müellifinin İstanbul ili dışında araştırma

yapmasının imkânsızlığı nedenleri ile araştırmamız açısından İstanbul ili ile sınırlandırılmıştır.

Örnekleme türü olarak; hedef kitlenin evreni temsil etmek amacıyla seçilecek örneğe girecek birimleri ve grupların tesadüfi olarak değil araştırmacının kendi inisiyatifi ile seçtiği birimlerden ve ilçelerden oluşturulan **'olasılıklı olmayan örnekleme'** yöntemi olarak belirlenmiştir (Fraenkel ve Wallen (2006), aktaran Büyüköztürk ve ar.:88). Adaylar ile tüm görüşmeler imkanlar ölçüsünde bire bir olarak yapılmaya çalışılmış, bazı durumlarda yoğunluk nedeniyle gruplar halinde de yapılmak zorunda kalınmıştır. Uygulama imkanlar ölçüsünde birimlerdeki birim amirler de dahil edilmiştir. Buradaki amacımız; adli tahkikat yürüten birimlerde görev yapan orta ve alt kademedeki amirlerin görev ve yetkiyi uygulayıcı olarak hem kendilerinin görebilme imkanı olması hem de kendilerine bağlı olarak görev yapan astlarının kendisine sorunları aktarma yollu olarak bilgiye sahip olmaları düşünülmüştür.

Mülakat çalışmasına İstanbul Gümrük Muhafaza Bölge Müdürlüğünden 1'i bölge amiri, 1'i kısım amiri, 8'i adli kolluk personeli olmak üzere 10 personel katılmıştır. İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı ilceler genelinden 2'si komiser, 3'i komiser yardımcısı ve 15'i da adli kolluk memuru olmak üzere toplam 20 adli kolluk personeli olmak üzere genel toplamda 30 adli kolluk amir ve memurlarına mülakat soruları yöneltilerek verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmamıza katılan personelleri eğitim durumları, yaş ve adli kollukta çalışma sürelerine göre bir ayrım yaparak yapılan analizde değerlendirme şu şekildedir.

2.1. Eğitim Durum Analizi

Tablo 1 Araştırmaya katılan personelin eğitim durumu analiz değerlendirmesi

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Ön lisans	8	26,7
Lisans	13	43,3
Lisansüstü	9	30

2.2. Yaş Durum Analizi

Tablo 2 Araştırmamıza katılan personelin yaş durum analiz değerlendirmesi

Yaş	Kişi Sayısı	Yüzde
25-30 yaş	9	30
30-35 yaş	17	56,7
35-45 yaş üzeri	4	13,3

2.3. Adli Kollukta Çalışma Süre Analizi

Tablo 3 Araştırmamıza katılan personelin adli kollukta çalışma süreleri analizi

Çalışma Süresi	Kişi Sayısı	Yüzde
1-3 yıl	10	33,3
3-7 yıl	20	66,67

Adli kollukta çalışan bayan personel bulunmadığından çalışmamızda bayan personel değerlendirilememiştir. Personellerin geneli orta gelir düzeyine sahiptir.

1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda öncelikli konumuzla ilgili olarak geniş kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Literatürde içerik olarak internet, bilimsel dergiler, sempozyumlar ve konuyla bağdaşık olarak yazılmış tezler v.b. kaynaklar

kullanılmıştır. Sadece yazılı kaynaklarla konumuz açısından yeterli verilere ulaşılamamış alan çalışması yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çalışmamıza yönelik olarak birincil elden verilere ulaşabilmek için adli kolluk personelleri ile birebir görüşme imkanının sunulması, ayrıntılı açıklamaların yapılması ve farklı bakış açılarının elde edilmesi için yapılan saha çalışmasında **"mülakat" (görüşme)** tekniğinin"**standartlaştırılmış açık uçlu görüşme modeli**" kullanılması uygun görülmüştür (Yıldırım ve Şimşek, 2011:123).

Verilerin toplanması için çalışmamızın 3(üç) farklı değişkeni olan adli kolluğun mevzuatlardan kaynaklanan sorunları, kendi üstleri, Cumhuriyet Savcılarıyla ve Mülki Amirlerle ilişkileri ile uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ekseninde, adli kolluk yönetmeliği esas alınarak mülakat soruları hazırlanmıştır.Adli kolluk yönetmeliği dikkate alınarak hazırlanan mülakat sorularında, adli kolluğun görev, yetki ve uygulamalarından kaynaklanan ve sorun yaşanabilecek tarzdaki görev ve uygulamaların belirlenmesi düşünülmüştür. Adli kolluk – Savcılık ilişkileri etrafında adli kolluk yönetmeliğinde geçen adli kolluğun görev ve yetkilerinden en önemlileriyle sorun teşkil edebileceğini düşündüğümüz işlemler soru olarak seçilmiştir.

Mülakat sorularımızda hem kapalı hem de açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Kapalı uçlu sorulardaki amaç; sorulara net bir cevabın verilememesi durumunda konuya verilen cevabın seyrinde adaylarca yönlenebilme yapılabilmesidir. Açık uçlu sorularda ise; soru yöneltilen adayları kısıtlamamak, kendi hür fikir ve düşüncelerini, bilgi ve birikimlerini doğru ve yansız bir şekilde yansıtmasına olanak sağlanmasıdır.

Çalışmamızda elde edilen bulguların daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması metodu olan **"içerik analizi"** tercih edilmiştir. Bu analizin tercih edilmesindeki en önemli sebep; ulaşılan bulgu ve sonuçların

düzenlenip yorumlanması ve bu konudaki özgün fikirlerin daha çarpıcı olarak ortaya konulabilmesi amaçlı olarak da bu metot seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011:227).

Çalışmamız sonucunda elde edilen bulgularda; adli kolluğun sahip olduğu görev ve yetkilerinde (mevzuatlardan) hangilerinde, kendi üstleri, Cumhuriyet Savcıları ve Mülki İdare Amirleriyle olan sorunların tespiti ve uygulamalardan kaynaklanan sorunlara ve bu sorunlara ne gibi çözüm önerilerinin getirilebileceği şeklinde 3 farklı başlık oluşturularak içerik analizi yapılmıştır. Bu yönlü olarak elde edilen bulguların işlenmesi, tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve yorumlanması yapılmıştır.

Çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan mülakat sorularında gecen adli kolluğun görev esnasında kişisel beceri ve yeteneklerinin yanında mevzuatlardan kaynaklanan sorunlar yaşayıp – yaşamadığı ve adli kolluğun kendi üstleri, Cumhuriyet Savcılığı ve Mülki İdare ilişkileri ile uygulamalardan kaynaklanan sorunlar konusunda da bu duruma etki eden faktörlerin analizinin yapılabilmesi için "**kalitatif analizi"** metodu seçilmiştir. Genel olarak görev esnasında sorun yaşanıp – yaşanmadığı mülakata katılan personellerin belirtmiş oldukları kategorik bir biçimde, istatistiksel verilerle oluşturulan tablolar **"verilerin kodlanarak yüzdelerin bulunması"** yoluyla analiz edilerek yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 247). Bu analizler neticesinde oluşturulan tablolarda Microsoft Word ve Excell Programları kullanılmıştır.

1.3. İşlem

Çalışmamızı yürütme aşamasında izlenen yolu üç aşamada değerlendirilmek mümkündür. Birinci aşamada çalışma ile ilgili her türlü literatür taraması yapılmıştır. Kaynaklara ulaşma konusunda internet, bilimsel dergiler, sempozyumlar ve konuyla

bağdaşık olarak yazılmış tezler v.b. gibi araçlar kullanılmıştır. Konumuzla ilgili bölümler, tez yazım kuralları çerçevesinde değerlendirilmiş uygun olan bölümlerdeki metinler aynen yada anlamsal bütünlük bozulmadan yeniden yorumlanarak fişler oluşturmak suretiyle kayda alınmıştır.

İkinci aşamamızda; adli kollukta çalışan personelin görevi esnasında karşılaşmış olabileceği her türlü sıkıntı ve sorunların yerinde ve birinci elden dinlenilerek tespitinin yapılmak suretiyle veri alınmasına yönelik ilgili personellerle görüşme yöntemi olan mülakat tekniği kullanılarak önceden hazırlanmış olan soruların sorulması amaçlanmıştır. Bunun için ilgili kurumlardan gerekli izin onayların alınmasından sonra ilgili birimlerle irtibata geçilerek uygun görev ve zaman aralıkları tespit edilerek randevular alınmış ve uygulama gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü bölümümüzde ise araştırmamıza katılan personellerin kişisel durumları ile kendilerine yöneltmiş olduğumuz soruların üç farklı kategoriye ayrılarak tek tek analizleri yapılmıştır. Kişisel durumların değerlendirilmesindeki amaç personelin kendisinden kaynaklanan problemlerin oluşup oluşmadığının tespitidir. Burada personelin eğitim, yaş ve meslekte çalışma süreleri dikkate alınmıştır. Personelin aynı soruya vermiş oldukları olumlu ve olumsuz cevapları, olumsuz ise gerekçeleri ile beraber tek tek not edilmek suretiyle kategorize edilerek analizlerinin değerlendirilerek tablolaştırılması ve yorumlanması yapılmıştır.

Tabloların çözümüne baktığımızda personelin kişisel durumları ve soruların analizi için, o durumun değerlendirilmesinde mülakata katılan personel sayısı içerisindeki sayı miktarları tespit edilerek bu sayının toplam sayı içerisindeki yüzdelik dilimi tespit edilerek o konunun genelleme içerisindeki anlamlandırılması yapılmıştır. Aynı yöntem yöneltilen soruların değerlendirilmesi içinde kullanılmıştır.

Personelin hangi soruya ne tür cevap verdiği kendi içerisinde değerlendirilerek tek tek not edilmiştir. Kaç personelin, bir soruya ne tür değerlendirmeler yaptığı olumlu ve olumsuz yaklaşımları değerlendirilmiş olumsuz yaklaşımlarda ne tür problemler olduğunun açıklanması istenilmiştir. Bu problemler tek tek kategorize edilerek tablolaştırılmıştır. Bu problemlere katılan ve katılmayan personel sayıları tespit edildikten sonra mülakata katılan personel sayısı içerisindeki sayısal miktarı bulunmuş ve sayının yine toplamdaki yüzdelik dilimi hesaplanarak genellemeler yapılmıştır. Elde edilen veriler bu şekilde analiz edilerek çalışmamız açısından değerlendirilerek yorumlanmıştır.

2- BULGULAR

Çalışmamızda literatür taramasının yanında çalışmamıza uygun olarak birinci elden veri elde edilebilmesi amacıyla bünyesinde adli kolluk birimleri bulunan kurumlardaki görevli personellerle birebir görüşmeler yapılarak mülakat yöntemi metodu ile veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Mülakat çalışmamıza İstanbul Emniyet Müdürlüğü ve İstanbul Gümrük ve Muhafaza Müdürlüğü bünyesinde adli kolluk birimlerinde çalışan toplamda 30 personelle çalışmamızın bir noktada özünü oluşturacak olan mülakat yöntemi ile veri elde edilerek yorumlanmıştır.

Mülakatımızda toplam 13 soruya yer verilmiştir. İlk dört soru adli kolluk personelinin kişisel gelişim durumları ve mesleki tecrübe durumları dikkate alınarak adli görevler esnasında oluşabilecek kişisel hataların olup olamayacağı yönünde veri elde edilmek üzere hazırlanmıştır. 5. - 13. soruya kadar adli kolluğun, mevzuatlar ile adli kolluk yönetmeliğinde bahsedilen görev ve yetkilerinden hangilerinde problemlerin yaşandığının araştırılması ve adli kolluğun tamamen Cumhuriyet

Savcılığına bağlanması durumunda adli kolluğun sorunlarının çözümüne katkı sağlayıp sağlamayacağı konusunda bilgi edinmek amaçlı olarak hazırlanmıştır.

Çalışmamızda adli kolluğun karşılaşmış olduğu gerek mevzuatlardan ve gerekse de uygulamalardan kaynaklanan sorunların yanında, adli kolluk personellerinin de kişisel durum ve becerileri olan eğitim, mesleki tecrübe durumları ile sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda analizleri yapılmıştır. Bu yönlü olarak personelin kişisel yetenek ve becerilerinin durumu görülerek ne derecede adli görevlerin ifasında sorunun kaynağı olup olamayacağının görülmesine katkı sağlayacaktır.

Tablo 4- Mülakata Katılan Personellerin Kişisel Durumları ve Sorulara Verilen Cevapların Analizi

Soru Sayısı	Ön Lisans				Fakülte ve Yüksek Lisans				Toplam
	Sorun Var	Sorun Yok	Görev Süresi		Sorun Var	Sorun Yok	Görev Süresi		
			1-3	3-7			1-3	3-7	
5	5	3	3	5	10	12	7	15	30
6	2	6	----	----	6	16	----	----	
7	3	5	----	----	5	13	----	----	
8	2	6	----	----	6	15	----	----	
9	2	6	----	----	5	17	----	----	
10	2	6	----	----	7	15	----	----	
11	0	8	----	----	5	17	----	----	
12	7	2	----	----	7	14	----	----	
13	3	5	----	----	4	18	----	----	

Tablo -5 Soruların Analiz Tablosu

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR			
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği		
	Personel Yetersizliği		
	Lojistik Eksiklikler		
	İdari Görevlerin Fazlalığı		
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis		
	Ast-Üst İlişkileri		
TOPLAM		30	100

Tablo 2 de ise verilen cevaplar doğrultusunda mülakata katılan personelin hangi konularda problem yaşayıp yaşamadığının değerlendirilmesi yapılacaktır. Kaç personelin hangi konuda problem yaşadığı belirlenmeye çalışılarak oranlama bölümüne not edilecektir. Bu oran, genel personel içerisindeki yüzdelik dilime göre oranlaması bulunarak yüzde bölümüne not edilmek suretiyle o konunun personel içerisindeki yüzdelik oranı hesaplanarak problemin ölçeği bulunacaktır.

Çalışmamızda yapılan mülakat analizleri adli kolluğun görev ve yetkileri yani mevzuatlardan kaynaklanan sorunlar ve çözüm önerileri, Adli kolluğun kendi üstleri, Cumhuriyet Savcıları ve Mülki İdare Amirleri ile olan sorunları ve çözüm önerileri ile uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ve çözüm önerileri adı altında 3 başlık halinde ele alınacaktır. Yapılan mülakatlarda her bir soru için olumlu ve olumsuz görüşler literatüre de değinilerek açıklanacaktır. Araştırmamızın amacına uygun olarak yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin analizi ile birlikte tablolar biçiminde de istatistiksel olarak görülmesini sağlayan kalitatif analiz çalışması da eklenmiştir.

Mülakata katılan adli kolluk personellerinin yetki ve görevsel statülerine göre görevleri esnasında en sık olarak karşılaşmış oldukları, görevin ifasını olumlu ve

olumsuz yönde etkileyebilecek problemlerin neler olduğunun tek tek sorulmak suretiyle öncelikli olarak tespitleri yapılmıştır. Bu tespitlerin yapılmasından sonra uygulamanın içerisinde olmalarından dolayı bilgi ve tecrübelerinden faydalanmak amacıyla bu problemlere ne gibi çözüm yollarının bulunulabileceğinin de değerlendirilmesi kanun ve mevzuatlar çerçevesinde ülkemizdeki mevcut kurumsal yapılanma ve personel durumları da değerlendirilerek birlikte analizleri yapılmaya çalışılmıştır.

2.1. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de hukukçulardan sonra kanunları ve mevzuatları takip etmesi ve bilmesi gereken en önemli kurumlardan birisi kolluk kuvvetleridir. Çünkü kolluk kuvvetleri düzenin ve asayişin sağlanması için çalışmaktadır. Düzenin bozulması demek mevcut düzeni sağlayan kanunlara ve mevzuatlara uyulmaması demektir. Kanunlara uyulmaması aykırı hareket edilmesi bir suç olgusunun varlığını oluşturmaktadır. Dolayısıyla kolluk kuvvetleri hangi hareketlerin suç teşkil edeceğini suçun maddi ve manevi unsurlarını ve niteliklerini bilmek ve buna göre hareket etmek durumundadır. Kanun ve mevzuatları güncel olarak takip etmek ve öğrenmek durumundadır.

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde gelişen konjektürel değişimlere uyum sağlanması amacıyla çok sık olarak kanunlarda değişim yapılmış ve yapılmaktadır. Hatta son günlerde genel manada yeni bir anayasa değişikliği yapılma çalışmaları da bulunmaktadır. Kanunlardaki değişiklikleri kolluk kuvvetleri sürekli takip etmek durumundadır. Küçük bir hata insanların hak kayıplarına ve mağduriyetliklerine yol açabilmektedir. Hatta bazı durumlarda bu hatalar ilgili personelin ceza almasına ve memuriyetliğinin bitmesine veya hapis cezası almasına sebebiyet bile verebilmektedir. Adli kolluk personelleri bu konularda birçok soruşturmalar ile yüz

yüze kalabilmektedir. Adli kolluk görevlileri görevlerini daha hızlı ve etkili yapabilmek, personel seçiminin daha nitelikli hale getirilmesi için AKY' de de bazı değişiklikler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

2.1.1. Adli Kolluk görevlileri kadrolarında yer aldıkları birimlere mevzuatla verilmiş ve adli görev kapsamı dışında kalan diğer görev ve hizmetleri de yerine getirmeleri hususunda problem yaşayıp yaşamaması sorusuna verilen cevapların analizi

Tablo 6- Adli kolluk görevlileri diğer görevlerin ifasında problem yaşayıp yaşamadığının değerlendirilmesi analizi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		15	50
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	4	13,33
	Personel Yetersizliği	3	10
	Lojistik Eksiklikler	1	3,33
	İdari Görevlerin Fazlalığı	7	23,4
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	-----	-----
	Ast-Üst İlişkileri	-----	-----
TOPLAM		30	100

Mülakatımızın adli kolluğun mevzuat açısından oluşan problemlerin tespiti açısından ilk sorumuzda adli kolluğun adli görevlerinin dışında kalan diğer görevleri yerine getirmesinde problem yaşamadığına 15 personel katılmıştır. Problem yaşadığını dile getiren kalan 15 personelin 4'ü mevzuat eksikliğinden, 3'ü personel yetersizliğinden, 1'i lojistik eksikliklerden ve 7'si de idari görevlerin fazlalığından problem yaşandığı anlaşılmaktadır.

Sorun yaşanmadığını dile getirenler genel olarak kolluk teşkilatının bir bütünlük içinde çalışmak durumunda olduğu belirtilmektedir. Her ne kadar adli

kolluk olarak ismen bir birim veya teşkilat kurulmasa da bu faaliyetleri yürüten genel kolluk içerisinden seçilmiş ve oluşturulmuş bir birim bulunmaktadır. Adli kolluk personellerine idari görevler bazı zamanlarda verilebilmektedir. Ancak bu görevlerin verilmesinde çok dikkat edilmektedir. Bu görevlere bakıldığında bazen kamu güvenliği bazen de suç işlenilen alanlar olduğu görülmektedir. Buralarda yeterli tedbirlerin alınmaması durumunda bu alanlarda adli vaka olayların çıkabileceği alanlardır. Adli kolluk görevlilerinin adli hizmetlerin dışındaki görevleri yerine getirmesi içinde bulunduğu kolluk teşkilatının bir gereği olarak görülmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesinde sorun çıkmamakta ve adli hizmetlerin işleyişi aksatılmamaktadır.

Adli kolluğa her ne kadar mevzuatla verilmiş olsa dahi diğer görev ve hizmetlerin yerine getirilmesinde bazı sıkıntılar olduğu da gözlenmektedir. Adli kolluk görevlilerinin adli görevlerinin dışındaki hizmetleri yerine getirmesi öncelikli olarak yürütülen soruşturmaların gecikmesine ve ayrıntıların gözden kaçmasına yol açabilmektedir. Soruşturma aşamasında bazı durumlarda çoğu zaman uzun bir sürece yayılabilmektedir. Bu süreçte adli kolluğun soruşturma ile ilgisi olamayan her türlü konu ile uğraşması soruşturmaya olumsuz yönde etki etmektedir. Bu durum adaletin tecelli etmesine olumsuz yönde etki edebilmektedir.

Görülen problemlerden birisi; adli kolluk personeli üzerindeki idari görevlerin fazla olmasıdır. Adli kolluk yönetmeliğinde adli kolluk personeli adli görevlerinin haricinde idari üstlerinin emrindedir maddesi adli kolluk personeline idari görevlerin verilebileceği yolunu açmaktadır. Dolayısıyla idari görevlerin verilmesini mevzuata bağlayanlar ve bunun adli kolluğun görev yükünü arttıran bir sıkıntı olarak görüp bu konunun mevzuattan kaynaklandığı belirtilmektedir. Ayrıca adli – idari kolluk ayrım yapılmaksızın adli kolluğa da fazla idari görev yüklenmesini problem olarak görenler

bulunmaktadır. Kolluğa verilmiş adli görevin haricinde çok sayıda idari görevlerde bulunmaktadır. Bu görevlere baktığımızda maç görevleri, mitingler, icra görevleri, seçim görevleri, tutuklu ve hasta sevkleri gibi görevler mevzuatla kolluğa yüklenilmiştir. Adli kollukta bu teşkilatın bir mensubu olduğundan verilen görevlerin ifasında sorumluluğu bulunmaktadır. Bütün bu görevler adli kolluk üzerinde fazla yük teşkil etmekte bu işlemler sırasında kaybedilen zaman adli işlemlerin bitirileceği süreci biraz daha uzatmaktadır. Soruşturma sürecinin idari görevlerle bölünmesi adli kolluğun o konu üzerindeki dikkat ve konsantrasyonun dağılmasına yol açmakta önemli ayrıntıların gözden kaçmasına neden olabilmektedir.

Bütün bu sorunların giderilebilmesi amacıyla adli kolluk üzerindeki idari görevlerin azaltılması gerekmektedir. Adli kolluk görevlilerine idari görevlerin verilmesinde daha fazla dikkat ve özen gösterilmesi gerektiği bunun da mevzuatla düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Genel kolluk personeli üzerindeki birçok görev aslında özel güvenlik kurumlarına devir edilmesi sorunun kökten çözümünü sağlayacaktır. Mesela maç görevleri, konserler ve daha birçok görev genel kolluk kuvvetleri üzerinden alınması idari görevlerde azalmaya sağlayacaktır.

Diğer problemler ise personel yetersizliği ve lojistik eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde yaklaşık 350 kişiye 1 polis düşmektedir. Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında bu oran düşük kalmaktadır. Ülkemizin nüfus sayısı ve artan suç oranları da dikkate alınarak personel planlaması yapılmalı kısa sürede personel sayısında artış sağlanmalıdır. Lojistik eksikliklerden kaynaklanan sıkıntılarda bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi araç sıkıntısıdır. Birimlerde belli sayıda araç bulunmaktadır. Bu araçlarda bazen suç mahalline veya devriyeye çıkmakta adli konuların takibine bazen araç tahsis edilememektedir. Aracın görevden gelerek adli kolluğa tahsis edilmesi zaman almaktadır. Bu da soruşturmaların

uzamasına ve işlemlerin gecikmesine neden olmaktadır. Adli kolluğa ayrı olarak araç tahsis edilmesi işlemlerin daha hızlı ve süratli yapılmasına ve sonuçlanmasını sağlayacaktır. Ayrıca doktor ve savcı odasının da bulunmaması sıkıntılar arasında yer almaktadır. Bu kısımlarında dahil edilerek işlerlik kazandırılması gerekmektedir.

2.1.2. Cumhuriyet savcılarının yardımcısı sayılan adli kolluk görevlileri, görevlerinin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşıyarak görev yapması bakımından sorun yaşıyor mu?

Tablo - 7 Adli kolluk görevlileri, görevlerinin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşıyarak görev yapmasında problem yaşayıp yaşamadığının değerlendirme analiz

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		22	73,33
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	4	13,33
	Personel Yetersizliği	-----	-----
	Lojistik Eksiklikler	-----	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	-----	-----
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	-----	-----
	Ast-Üst İlişkileri	4	13,33
TOPLAM		30	100

Bu konuda elde ettiğimiz veri ve gözlemlerimizde bir problem yaşanmadığı görülmektedir. Mülakatımıza katılan personelin çoğunluğu problem yaşanmadığını belirtmişlerdir. Az da olsa bu konuda bazı sıkıntıların yaşandığı görülmektedir. 4 personel mevzuattan, 4 personelde ast- üst ilişkilerinden kaynaklanan problemler yaşandığını belirtmektedir.

Genel itibari ile günümüzde emniyet teşkilatı bütün birimlerdeki personeli için eğitimi en ön planda tutmakta ve personelin eğitimine son derece önem vermektedir.

Sürekli hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerle personelinin standartlarını en üst seviyeye çıkartmaya çalışmaktadır. Günümüzde emniyet teşkilatının personelinin çoğunluğu üniversite ve yüksek lisans mezunlarından oluşmaktadır. Polis okullarında sosyal ve kültürel derslerin yanında birçok hukuk ve mesleki derslerde verilmektedir. Bütün bunların yanında adli kolluk görevlileri hizmet öncesi okullarda alınan eğitimlerin yanı sıra hizmet içinde de daima eğitime tabi tutulmakta ve bilgileri sürekli güncelleştirilmektedir. Birimlere konusu ile ilgili eğitim almış personel seçilmektedir. Mevzuatlarımızda bu şekilde kollu birimlerine personel seçilme kriteri olarak belirtilmese de teamül olarak bu durum yerleşmiş bulunmaktadır.

Bu konudaki problemlere değinecek olursak adli kolluğa personel seçiminin belli kıstaslara dayandırılmadan personel seçilmesi, CMK' da bu konuda bazı düzenlemelerinin yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Adli kolluk personelinin sık yer değiştirmesi ve branşlaşamaması, teknolojik imkanlardan uzak kalması ile adli konularda küçük bir hatanın personel için adli soruşturmalara sebep olması gibi problemler sıkıntılara sebebiyet verebilmektedir. Bütün bu sorunların ortadan kaldırılması yasal mevzuatlarla düzenlenmesi gerekmektedir. Personel seçiminde adli kolluğa bütün polis memurları seçilebilmektedir. Öncelikli olarak bu bölüme hukuk fakültesi olmak üzere bünyesinde hukuk dersleri veren diğer bölüm mezunları ile Adalet Meslek Yüksek Okulu mezunu olan personel seçilmelidir. Bu bölümlerden yeterli sayıda mezun olmuş yeterli personel bulunamaması durumunda diğer branşlardan mezun olan personel değerlendirilmelidir. Adli kolluğun meslek içi eğitimleri konusunda adalet bakanlığı ile sıkı irtibatlı olarak eğitim programları düzenlenmelidir.

Adli kolluk görevlilerinin vazifelerini yaptığı görevlerin neler olduğunun ötesinde bilgiler ve gerekli vasıflarda verilmektedir. Adli kolluk görevlileri kendi

görevleri ile ilgili gerek hukuki gerekse mesleki bilgileri taşıyarak görev yapmaktadır. Adli kolluk hizmeti yürüten birimler olan Asayiş, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele, Terörle Mücadele birimlerimiz kendi bünyesinde bulunan adli kolluk görevi ifa eden görevlilere sürekli olarak eğitim vermektedirler. Bu konularda Cumhuriyet Savcılarımızda bu konulardaki eğitimler konusunda oldukça yardımcı olmaktadırlar. Emniyet teşkilatıyla daha yakından ilişki içinde olmaları ve personelleri daha iyi tanımaları neticesinde hangi görevliye ne tür görev verilmesi hususunda da yardımcı olmaktadırlar.

Her ne kadar yeterli eğitim verilmeye çalışılsa da yine de gereken bilgi ve vasıfların tam olarak kazanılamadığını da belirtmekte fayda var. Burada en büyük etken adli kolluğun adli olaylarda bazı durumlara göre kendi değerlendirmesini yaparak işlem tahsis edememesidir. 5271 sayılı CMK' ya göre adli kolluk görevlisi Cumhuriyet Savcısınca verilen talimatları yerine getirmek olduğu ibaresidir. Bu kanuni madde adli kolluk görevlilerinin suç araştırmasında tamamen savcıdan gelecek talimatlara göre işlem yapmasından ötürü kendini geliştirememesidir. Sorumluluk alan, güven duyulan, yaptığı iş ve işlemlere değer verilen bir adli kolluk personeli vasıflı olma arzusu daha da artacak, kendisini sürekli yenilme ve geliştirme ihtiyacı hissedecektir.

Diğer bir problem adli kolluk görevlilerinin sık sık yerlerinin değiştirilmesi ve branşlaşma yapılamaması görevli personelin bilgi ve vasıflarını iyi kullanamaması veya kendisinde toparlayamamasına sebep olmaktadır. Emniyet teşkilatı bünyesinde bazı birimlerde branşlaşma yapılmaktadır. Buralarda çalışan personel genel olarak hep aynı birinde uzun süre çalışabilmektedir. Başka bir yere tayine gönderilse de yeni yerinde de aynı birimde çalıştırılabilmektedir. Bu durum personelin konusunda uzmanlaşmasına ve gerekli bilgi ve vasıfları bünyesinde toplamasını sağlamaktadır.

Adli kolluk görevlileri içinde farklı görev yerlerinde de aynı birimde çalışma imkanı verilmesi daha uygun olacaktır.

Başka bir problem adli görevlerin önem arz etmesinden dolayı hatalara fazla yer verilmemesidir. Cumhuriyet Savcıları adli olaylarda görevle ilgili eksiklik olması durumunda ilgili personel hakkında tenkit veya soruşturma açmasından dolayı personel müdahale edeceği konularda veya yapacağı işlemlerde bile çekince yaşaması ve tereddüde düşmesine sebep olmaktadır. Mesela; silah kullanma yetkisi, zor kullanma yetkisi gibi. Beraber çalıştığı mesai arkadaşının bu konularda haklarında soruşturma açılması konuyla ilgili mahkemeye gidip gelmesi veya ceza alması diğer arkadaşlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Elbette konusu suç teşkil eden bir konuyu işleyen personel soruşturma geçirmeli, burada dikkat edilecek husus savcıların ve mahkemelerin adli kolluk personellerinin görevin ifasına yönelik bir tasarrufta bulduğu yönünde yaklaşım göstermesidir.

Adli kolluk bünyesinde bulunduğu genel kolluk içerisinde ayrı teşkilatlanmaya gidilmesi ve teknolojik imkânlardan en iyi şekilde yararlanması gerekmektedir. Teknik imkânların ve alt yapının iyi olması personelin daha verimli çalışmasına ve uzmanlaşmasına, teknolojik açıdan daha donanımlı olması suç soruşturmalarının daha kısa sürede bitmesini sağlayacaktır. Bu konularda personel en iyi şekilde yapılandırılmalı ve donatılmalıdır. Adli kolluk amirleri suçların takibinde ve verilerin elde edilebilmesi için bazı kurumlarla yazışmalar yapmaktadır. Bu yazışmalar zaman kaybına neden olabilmektedir. Önemli suç araştırmalarında adli kolluk amiri veya personelleri elektronik ortamda kurumlarla bağlantı kurarak birtakım bilgilere ulaşmasında kolaylık gösterilmesi zaman kaybının önlenmesi ve işlemlerin daha kısa sürede yapılmasını sağlayacaktır.

Adli kolluğun yüklendiği görevlerin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşıyarak görev yapması ceza adaleti sisteminin işleyişini hızlandıracağı, insan hakları ve

hürriyetlerinin ihlalleriyle işkence ve kötü muamelelerin engelleneceğine, hukuk kurallarına riayet edilerek soruşturmanın yürütülmesi daha garantili olacaktır.

2.1.3. Adli kolluğun, Cumhuriyet savcılığına bağlı olarak kurulması sorunların çözümüne katkı sağlayabilir mi? Sorusunun değerlendirilmesi

Tablo-8 Adli kolluğun, Cumhuriyet savcılığına bağlı olarak kurulup kurulmamasının gerekliliği sorusunun analiz değerlendirilmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		18	60
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	5	16,67
	Personel Yetersizliği	2	6,67
	Lojistik Eksiklikler	-----	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	1	3,33
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	4	13,33
	Ast-Üst İlişkileri	-----	-----
TOPLAM		30	100

Bu sorudaki değerlendirmede mülakata katılan toplam personelin 18' i şu anki mevcut yapının daha iyi ve uygun olduğunu bazı düzenlemelerle daha verimli olacağını ayrı bir adli kolluk yapılanmasına gidilmesinin daha büyük problemlere neden olacağını belirtmiştir. 12 personelin değişik nedenlerden dolayı adli kolluğun Cumhuriyet Savcılığına bağlanmasının daha iyi olacağını vurgulamışlardır.

Şu anki mevcut mevzuat doğrultusunda adli kolluğun görev ve yetkilerinden dolayı yaşamış olduğu problemlerden dolayı adli kolluğun tamamen Cumhuriyet Savcılığına bağlanması problemlerin çözümüne çok da katkı sağlamayacağı belirtilmektedir. Adli kolluğun Cumhuriyet Savcılığına bağlanması beraberinde lojistik (bina, araç, teknik malzemeler), personel, görev paylaşımı sorunu gibi birçok problemi de beraberinde getirecektir. Dolayısıyla problemlerin çözümü için tamamen

savcılığa bağlı bağımsız bir adli kolluk kurumunun oluşturulması yeterli verimi sağlamayacaktır.

Cumhuriyet Savcıları güvenlik ve suç analizleri ve araştırmaları üzerinde yetiştirilmemişlerdir. Bu konularda yeterli bilgi ve deneyime sahip değillerdir. Dolayısıyla savcılığa bağlı bir adli kolluk da aşağı yukarı aynı eğitimden geçecektir. Suç araştırmaları üzerine eğitim alsalar bile bu problemlerin çözümüne çokta katkı sağlamayacaktır. Adli kolluk genel kolluk içerisinde yapılandırılmıştır. Suç önleme görevi olan kolluk personelinin aynı zamanda adli görevleri de bulunmakta veya bölgesindeki en yakın polis merkezine suçluları getirerek adli kolluğa teslim etmektedir. Dolayısıyla iki görevlide aynı kurum altında beraber çalışmaktadır. Önleme görevi esnasında olayı gören ya da bilgiyi toplayan kolluk personelleri arasında bilgi akışında bir sorun görülmemektedir. Ancak bu durumun farklı kurumlar arasında olması değişik sebeplerden dolayı bilgi akışının aksamasına sebep olabilecektir.

Genel olarak yapılması gereken, mevzuatın günlük yaşam ve şartlara göre yeniden düzenlenmesi ve her iki kurum olan adli teşkilat ve emniyet teşkilatı yasalarla kendilerine verilmiş olan görev ve yetkilere tam bağlı olarak görevlerini yerine getirmeleridir. Bu durum mevcut uygulamayı daha kullanılabilir hale getirerek Cumhuriyet Savcısı ve adli kolluk arasındaki uyum sağlanıp başarı bu şekilde sağlanabilir. Olması gereken mevcut adli kolluk ile Cumhuriyet Savcısı arasında gerekli çalışmanın yapılarak uyumun sağlanmasıdır. Sorunların aşılabilmesi için Cumhuriyet Savcılarının da bizzat kendilerine intikal eden olayları, olay yerinde izleyerek müdahil olmaları yeterli olarak değerlendirilmekte ve şu anki mevcut durumun daha uygun olduğu savunulmaktadır.

Farklı görüşleri değerlendirecek olursak adli kolluğun Cumhuriyet Savcılığına bağlanmasını düşünenler böylelikle adli kolluk adli mevzuata daha hâkim olacağı, Cumhuriyet Savcılarıyla daha kolay irtibat sağlayarak soruşturmaların daha hızlı ve sağlıklı bir şekilde yapılması sağlanabilecek, şüpheli ve sanık hakları ihlal edilmeyecektir. Böylece insan haklarına saygılı, uluslar arası platformlarda saygın bir Türkiye Cumhuriyeti yaratmanın yolu açılmış olacaktır. Ancak bu durum yeterli çözüm olamayacaktır. Genel kolluk kuvvetleri de hukuk eğitimi almaktadır. Bazı durumlarda Savcılara ulaşmanın önüne geçilmesi ve ulaşım imkanlarının arttırılması sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

İdari görevlerin fazlalığı dolayısıyla adli görevlerde görev yapacak personel yetersizliğinden dolayı adli kolluğun Cumhuriyet Savcılığına bağlanması durumunda ayrı bir adli personelin oluşacağından dolayı olaylara müdahalede bir sıkıntının olmayacağını belirten görüşlerde mevcuttur. Ancak bu durumda da suçu önleme görev ile adli suça müdahale eden personel farklı olması ve farklı kurumlara bağlı olması her iki personel ve kurum arasında bilgi akışının sağlanamamasına sebep verecektir. Ayrıca bu yeni oluşturulacak kolluğun görev durumu ve misyonu çok iyi belirlenmelidir. Bu durum ayrı problemlerin doğmasına yol açacağı için daha sakıncalı bir duruma sebep olacaktır. Adli kolluk ile savcılık arasındaki ilişkilerin arttırılması ve sorunların çözümü de işlerin kolaylaşmasını ve çözümünü arttıracaktır.

2.2. Mülki Amirler ve Cumhuriyet Savcılarıyla Olan İlişkilerinden Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Adli kolluk genel kolluk içerisinde yapılandırıldığını ve adli görevlerinin haricinde kendi üstlerinin emrinde olduğunu belirtmiştik. Dolayısıyla Adli kolluğun yerine getirdiği adli görevlerin haricinde içinde bulunduğu kolluk teşkilatının bir

parçası olarak yerine getirdiği bir takım idari görevleri de bulunmaktadır. Adli kolluğun adli ve idari görevlerinden ve bağlı bulunduğu amirleriyle olan göreve ilişkin, ilişkilerinde bir problem yaşayıp yaşamadığının ve bunun görevin ifasına ne derecede etki ettiğinin tespit edilebilmesi amacıyla mülakatımıza 8. 9. ve 10. sorular konularak görevlilere yöneltilmiştir.

Mülki idare amirlerinin ve kolluğun idari amirlerinin adli kollukla bir görevsel ilişkisi normalde bulunmamaktadır. Ancak gerek suç öncesi ve gerekse de suç oluşumundan sonra olsun mülki makamlar ve idari amirler adli kolluk görevlilerinden devam eden soruşturma konusuna yönelik olarak bilgi isteme durumlarının ortaya çıkmasıdır. Buda soruşturmanın gizliliği prensibine aykırı bir davranış olmaktadır. Adli kolluk görevlileri bu konuda bilgi verilmemesi durumunda idari amirlerle ters düşebilmektedirler.

2.1. Sizce adli kolluk görevlileri, adli görevi bulunmayan üstleri tarafından kendilerine soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilip, verilmemesi hususunda sorun yaşıyorlar mı?

Tablo- 9 Adli görevi bulunmayan üstler tarafından emir ve talimat veripverilmemesi hususundaki analiz değerlendirmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		21	70
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	3	10
	Personel Yetersizliği	-----	-----
	Lojistik Eksiklikler	-----	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	-----	-----
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	-----	-----
	Ast-Üst İlişkileri	6	20
TOPLAM		30	100

Mülakatımıza katılan personellerin verdikleri cevaplarda ve edindiğimiz gözlemlerimizde adli kolluğun belirtilen adli görev ve yetkileriyle ilgili çoğunlukla sorunların yaşanmadığı görülmektedir. 21 personel bu konuda sıkıntı yaşanmadığını belirtmiştir. Kolluğun adli görevlere ilişkin yürütmüş olduğu soruşturmalarla ilgili olarak 3 personel her ne kadar mevzuatta adli amiri haricinde diğer üstleri tarafından emir ve talimat verilemeyeceği belirtilmesine rağmen bunun çokta yeterli olmadığını belirtilmektedir. 6 personelin ise bazen yine üstleri tarafından soruşturmalarla ilgili emir ve talimat verilebildiğini bununda ast-üst ilişkilerinden kaynaklandığını belirtmektedir.

Mevzuat gereği sadece Cumhuriyet Savcısı ve adli kolluk amirlerince soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilmektedir. Ancak adli kolluk amirlerinin verdiği emirler Cumhuriyet Savcısının verdiği emirlerinin iletilmesinden ibaret olduğu için Cumhuriyet Savcısının vermiş olduğu emir niteliği taşımaktadır. Adli kolluğa, adli görevi bulunmayan üstleri tarafından soruşturmayla ilgili emir ve talimat verilmediği görülmektedir. Zaten adli kolluğa, adli görevlerle ilgili adli görevi bulunmayan üstler tarafından verildiğinde emri veren ve emri yapan sorumluluk altına girecektir. Üstün vereceği emirler sadece adli işlemlerin daha sistematik ve daha süratli bir şekilde yapılmasına yönelik olabilir. Emir ve talimatlar genel olarak işin yapılış şekline yönelik emirlerdir. İşin özüne yönelik emirler verilmemektedir. Mesela Cumhuriyet Savcısı bir soruşturmada şüphelinin adliyeye mevcutlu olarak getirilmesini istediğinde üst bu emre karşı olumsuz bir tutum sergileyemez. Ancak sadece şüphelinin adliyeye ekip otosuyla mı yoksa diğer araçlarla mı götürüleceğine karar verir. Üst işin hızlanması için ekip otosuyla götürülmesini veya alınacak emniyet tedbirleri açısından diğer araçlarla götürülmesini emredebilir. Tabi bu duruma da Cumhuriyet Savcıları karışamaz.

Genelde emniyet teşkilatının bütün mensupları ile Cumhuriyet Savcılıkları arasında bir ilişki bağ mevcuttur. İşin organizasyonu açısından bir iş birliği söz konusudur. Bu konudaki problemlerden en önemlisi nadiren de olsa adli görevi bulunmayan üstler tarafından adli kolluğa emir ve talimat verilmesidir. Ancak emir ve talimat verenler adli kolluğun aynı zamanda idari amirleridir. Genel itibari ile adli kolluk görevlileri bu durumu emri veren amirine geri bildirim olarak bu talimatı yerine getirmesi durumunda ortaya çıkabilecek sıkıntı ve sorunları aktararak durumun önemini anlatmaktadır. Bu durumda genel olarak birçok amir talimatını geri almaktadır. Verilen talimatlara bakıldığında aslında çokta işin özüne yönelik talimatlar olmadığı görülmektedir. Ancak yine de adli kolluğun idari amiri olması dolayısıyla bazen bu talimatlara uyulabilmektedir.

Adli kolluğa verilen bu yönlü talimatlara uyulmadığı durumlarda nadiren de olsa bazı görevli personel iş yerinde sıkıntı yaşadığını belirtmektedir. Bu sıkıntılar ekstra görevler yazılması veya ek nöbetler yazılması, mazeret izinlerinin bazı durumlarda değerlendirilmeme gibi sorunlarla karşılaşılabilmektedir. Bunun çözümüne bakıldığında Cumhuriyet Savcıları soruşturma aşamasında olayı daha yakından takip etmelidir. Kolluğun adli amiri ile Savcılık daha etkin bir koordinasyon içinde hareket etmelidir. Mevzuat açısından ise şu anki mevzuattaki cezai müeyyideye ek olarak bu gibi adli kolluğa adi amiri olmayan üstleri tarafından verilen talimatların tespiti durumlarında, talimatı veren üste daha ağır cezaların verilmesi değerlendirilebilir. Bu daha caydırıcı ve etkili olabileceği düşünülmektedir.

2.2.2. Sizce adli kolluk görevlileri, adli görevleri haricindeki görevlerde üstlerinin emrinde olmasında bir problem yaşıyor mu?

Tablo-10 Adli kolluğun Adli Görevleri Haricinde Üstlerinin Emrinde Görev Yapmasına Etki Eden Faktörlerin Analiz değerlendirmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		21	70
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	-----	-----
	Personel Yetersizliği	4	13,33
	Lojistik Eksiklikler	------	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	-----	-----
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	------	-----
	Ast-Üst İlişkileri	5	16,67
TOPLAM		30	100

Mülakatımıza katılan personellerin bu soruya 21 personel genel itibari ile sorun yaşamadığını, 9 personelin 4'ü personel yetersizliğinden, 5'i de ast – üst ilişkilerinden kaynaklanan sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sorun yaşanmadığını belirten personelin verdikleri cevapların değerlendirilmesinde ve gözlemlerimizde şu sonuçlara varmaktayız.

Adli kolluk görevlilerinin adli görevlerde kendi idari üstlerinin kendilerine bir talimat vermedikleri anlaşılmaktadır. Zaten yasal olarak da idari üstlerince adli konularda talimat verilmesi kanun ve mevzuat açısından da mümkün değildir. Cezai müeyyidesi bulunmaktadır. Ancak idari üstlerine bağlı olmanın bazı avantajları da bulunmaktadır. Adli kolluk görevlilerinin adli görevleri haricinde üstlerinin emrinde olması kolluk teşkilatının bir bütün olarak hareket etmesini sağlamaktadır. İdari kolluk görevlileri de adli kolluk ifa eden görevlilere adli hizmet görmemelerine rağmen destek olabilmektedirler. Mesela; Bir suçla ilgili adli kolluk görevlilerinin

yapmış oldukları suç soruşturmalarıyla ilgili operasyonlara personel takviyesinde bulunmaktadırlar. Adli kolluk görevlileri adli hizmetlerin dışında üstlerinin emrine girerek görev yapması ve beraberinde idari işlem tahsis etmesi kolluk teşkilatının bir bütün olmasının en önemli göstergesidir.

Yaşanan problemlere bakıldığında kolluğun adli görevleri dışında kendi üstlerinin emrinde olmaları, ani gelişen olaylarda ya da Cumhuriyet Savcısının verdiği talimatlarda adli kolluğu ikilemde bırakabilmektedir. Adli soruşturmanın seyri değişebilmekte veya adli kolluk görevlilerini idari görev ile adli görev arasına sıkıştırmaktadır. Bu durum oluşan olayın önem derecesine göre de değişebilmektedir. Adli kolluk görevlisi, adli görevi ifa aşamasında üstlerinden birisinin o an için verdiği emri yerine getirebilir. Daha sonra adli görevine devam edebilir.Ancak bu durum basit suçlarda yani adli kolluk amirlerince bir süre için ertelenmesinde sakınca görülmeyen olaylarda geçerli olabilmektedir. Mesela basit bir hırsızlık suçunda ifadesi alınacak olan birden fazla şüpheli olması durumda ifade almadan önce idari amir kaymakamlığa gidecek olan bir evrakı adli kolluk görevlisine vererek ifadeyi gelince alırsın önce bu işi hallet gibi talimatına adli kolluk personelini kullanabilir. Cumhuriyet Savcısının olaya verdiği öneme göre de değişebilmektedir. Bu sorun daha ziyade Savcının soruşturmaya gösterdiği eğilim ve önemle alakalıdır.

Bu tür problemlerin ortaya çıkması tamamen Cumhuriyet Savcılarının adli olayların boyutuna göre verdiği önemle alakalı görülmektedir. Soruşturmaya ehemmiyet verdiğini adli kolluk görevlilerine hissettirirse bu problem görülmeyecektir. Diğer bir sorun ise personel yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Tabi personelin yetersizliği bazı işlerin ifasında adli kolluk personelin kullanılmasını zorunlu kılabilmektedir.

2.2.3. Sizce adli kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini gecikmeksizin yerine getirmesinde sorun yaşıyor mu?

Tablo- 11 Adli kolluğun Cumhuriyet Savcısının verdiği emirleri geçilmeksizin yerine getirmesinde problem yaşayıp yaşamadığı sorusunun analiz değerlendirmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		23	76,67
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	-----	-----
	Personel Yetersizliği	2	6,67
	Lojistik Eksiklikler	4	13,33
	İdari Görevlerin Fazlalığı	1	3,33
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	-----	-----
	Ast-Üst İlişkileri	-----	-----
TOPLAM		30	100

Mülakatımızın 10. sorusunda Cumhuriyet Savcılarının vermiş oldukları emirleri gecikmeksizin yerine getirilmesine de bazı problemler yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu problemlere bakıldığında personel yetersizliği, Lojistik eksiklikler ve idari görevlerin fazlalığı belirtilmektedir.

Öncelikli olarak adli kolluk görevlileri Cumhuriyet Savcılarının vermiş oldukları emirlerin vakit kaybetmeksizin yerine getirilmesi konusunda tam bir bilince sahiptirler. Bu konuda bir olumsuzluk olması durumunda özellikle görevi kötüye kullanma veya savsaklama gibi CMK' 165. maddesinin 5. fıkrasına göre Cumhuriyet Savcısı doğrudan soruşturma açma yetkisine sahiptir. Bunu da hiçbir personel istemeyecektir.

Bir diğer problem personel yetersizliğidir. Adli konuların ifasına yönelik personel sayısı yeterli bulunmamaktadır. Kolluk teşkilatının büyük kısmı idari ve

önleyici görevlerde çalıştırılmaktadır. Adli görevlerin yoğun olduğu bazı durumlarda bu konu sıkıntı olabilmektedir. Kolluk teşkilatı personel durumunu yeniden gözden geçirerek adli kolluk kısmına biraz daha ağırlık vermesi yerinde olacaktır.

İkinci bir sebep ise lojistik ihtiyaçlardan kaynaklanan sıkıntılardır. En önemlisi araçtır. Adli kolluk ifa eden birimlerin aynı zamanda idari görevleri de olduğundan araçlar genel olarak idari görevlere sevk edildiğinden adli olayların çözümüne ilişkin bazı durumlarda bu araçların dönüşünü beklemek durumunda kalmaktadırlar. Adli birimlere özel olarak ihtiyaca göre araç tahsis edilmelidir. Suç analizi ve tespiti yapan laboratuarlarında her ilde olmaması bazı sıkıntılara sebep olmaktadır. Bu tür laboratuarların her ile yapılması soruşturma evresine süreyi daha da kısaltacaktır.

Yine idari görevlerin fazlalığı bazen burada da problemlere sebebiyet verebilmektedir. Adli görev ifa eden personellerin idari görevleri azaltılması adli görevlerin ifasını olumlu yönde etkileyecek ve personeli rahatlatıp kendisini işine verebilecektir. Bu durumda soruşturmalar daha kısa sürede bitirilebilecektir.

2.3. Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Adli kolluk, adli hizmetlerden doğan görev ve yetkilerinden dolayı Cumhuriyet Savcılarıyla, idari görevlerinden doğan görev ve yetkilerinden dolayı kendi üstleriyle ve Mülki İdare Amirleriyle ilişkileri bulunmaktadır. Bu ilişkilerde görevin içeriğine, zamanın koşullarına ve amirlerin tutum ve davranışlarına göre bazı durumlarda uygulamaya dönük farklılıklar ortaya çıkabilmektedir.

Gerek Cumhuriyet Savcılarının ve gerekse kendi üstlerinin aynı veya benzer olaylarda farklı talimatlar vermesi veya aynı olayda farklı yorumlamalar dahilinde farklı

emir ve talimatlar vermeleri adli kolluğu bir takım problemlerle karşı karşıya bırakabilmektedir.

Bazı durumlarda adli kolluğun adli amiri olmayan gerek idari üstlerince ve gerekse de mülki idare amirlerince de adli kolluk personelinden adli vaka olaylarıyla ilgili bilgi istenilebilmektedir. Bu talep tamamen aslında suç olgusunun devamı edebilme ihtimaline karşı alınacak tedbirler mahiyetinde olsa da soruşturmanın gizliliği esasına ters olmaktadır. Böyle durumlarda adli kolluk personeli bilgi aktarma konusunda sıkıntılara düşebilmektedir. Çünkü idari üstlerince olaya müdahil veya bazı taleplerde bulunabilme olabilmektedir. Bu durumlar adli kolluğu uygulama aşamasında zora sokabilmektedir.

Uygulama aşamasında adli kolluk personellerinin sahip oldukları kişisel yeteneklerde ön plana çıkmaktadır. Anketimizdeki ilk 4 soruda bu bölümde dikkate alınarak değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Buradaki amacımız adli kolluğun karşılaşmış olduğu problemlerin tespitini yaparken ne derecede kişisel hatalardan kaynaklanıp kaynaklanmadığının tespitinin yapılmasıdır. Her ne kadar yeterli eğitimi alsalar da bazı durumlarda personelin eğitim durumu, meslekteki çalışma ve deneyim süreleri, yaş durumları gibi etkenler problemin çözümünde ve doğmasında etkili olabilmektedir. Personelin eğitim durumu, meslek tecrübesi, yaş durumlar problemlerin çözümünü etkilemektedir.

Adli kolluğa personel seçimi yapılması aşamasında idari amirlerce mümkün olduğunca bu konuların dikkate alınarak belli kriterlere sahip kolluk personellerinin adli kolluğa seçilmesinin sağlanması daha sağlıklı olacaktır. Ayrıca bu kriterler teamülden ziyade mevzuatlarla düzenlenerek bu şartların sağlanması zorunluluk haline getirilmesinde fayda bulunmaktadır.

2.3.1. Sizce adli kolluk görevlileri bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olup öncelikle, karşılaştığı suçların işlenmesini önleyerek görev yapması bakımından sorun yaşıyor mu?

Tablo-12 Adli kolluğun öncelikle karşılaştığı suçların işlenmesini önleyerek görev yapmasında problem yaşayıp yaşamaması bakımından analiz değerlendirmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		25	83,33
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	3	10
	Personel Yetersizliği	-----	-----
	Lojistik Eksiklikler	-----	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	-----	-----
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	-----	----
	Ast-Üst İlişkileri	2	6,67
TOPLAM		30	100

Uygulamaya dönük olarak ortaya çıkması muhtemel problemlere ilişkin değerlendirmemizdeki bu soruda adli kolluk personelleri genel olarak bir problemle karşılaşmamaktadırlar. Bu konu ile ilgili mülakata katılan 25 personel problem olmadığını belirtirken, 3 personel bu konu ile ilgili mevzuat eksikliği olduğunu, 2 personeli ise idari üstlerinden kaynaklanan problemler olduğunu belirtmişlerdir.

Kolluk görevlilerinin sıfat ve konumları ne olursa olsun ve hangi birime bağlı olursa olsun, öncelikli görevleri suçun işlenmesini önlemek, işlenmekte olan suça müdahale etmek, işlenmiş ise suçun hukuki delillerini toplayarak olayı aydınlatma yönünde çalışmalar yapmaktır. Adli kolluk görevlisi burada adli kolluk görevini yerine getirirken asli görevi olan önleyici görevini de yerine getirmiş olur. Adli kolluk görevlilerinden öncelikle karşılaştığı bir suça müdahale etmesini, işlenen suçun engellenmesini ve suçların işlenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Önleyici

kolluk faaliyetlerinden bir kısmını kapsayarak yaptığı, adli kolluk görevi esnasında, bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olduğunu unutmadan karşılaşabileceği suçlarında önlenmesi için gerekli tedbirleri alması zorunluluğundan söz edilmektedir. Her kolluk kuvveti görevlisinin yerine getirdiği hizmetleri esnasında karşılaştığı suçların işlenmesini önlemeden görev yapması düşünülmemeli.

Problem olarak görülebilecek konunun birisi adli kolluk mevzuatında geçen öncelikle ibaresidir. Çünkü bu cümle ile önleyici kolluk faaliyetlerinin adli kolluk görevlileri için daha öncelikli olduğu vurgulanmaktadır. "Öncelikle" cümlesi adli kolluk görevlileri için yalnızca adli hizmetlerde geçerli olmaktadır. Her kolluk personeli gibi adli kolluk personeli de o teşkilatın bir parçası olarak karşılaştığı suçların işlenmesini önlemek görevinin bir parçasıdır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta adli kolluk görevlilerine önleme ve güvenlik alma gibi görevler yazılırken adli görevin ifasını engelleyici mahiyette görevler yazılmamasıdır. Önleme görevi adli kolluk görevlileri için idari görev niteliğindedir.

İkinci problem ise önleyici görev esnasında tamamen kendi üstlerine bağlı olarak görev yapmaktadır. Kolluk kuvvetleri önleyici amaçlı suçların engellenmesi konusunda kendi birim amirleri tarafından belirli mesai saatleri içerisinde yönlendirildikleri için önleyici amaçla görev yaptıklarında ilk inisiyatif kolluk amirinde olduğundan dolayı suçun intikali yani aktarımı konusunda bazen gecikmeler olabilmektedir. Aslında buradaki gecikme durumu kolluk amirlerinin suçun niteliğinin belirlenmesinden kaynaklanabilmektedir. Mesela takibi şikayete bağlı mı değil mi tespitinin yapılmasıdır. Takibi şikâyete bağlı bir suçta mağdur taraf şikayetçi değilse tutanak tutularak taraflar gönderilir. Böyle durumlar bazen savcılıklara aksettirilmemektedir. Bu durumda tamamen idari amirlerin takdirinde olabilmektedir.

2.3.2.Adli kolluk görevlileri, adli görevlerde uzmanlaşması durumunda kendi konularında veya benzer konularda başka illerde de adli kolluk birimlerinde çalıştırılması konusunda sorun yaşanıyor mu? Sorusunun değerlendirilmesi

Tablo-13 Adli kolluk görevlileri başka illerde kendi alanında çalışı çalışmadığı sorusunun analiz değerlendirilmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		16	53,33
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	5	16,67
	Personel Yetersizliği	5	16,67
	Lojistik Eksiklikler	-----	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	-----	-----
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	-----	-----
	Ast-Üst İlişkileri	4	13,33
TOPLAM		30	100

Yapılan incelemede adli kolluğun bu sorudaki problemde bazı sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Bu soruya 16 personel genel olarak sorun yaşanmadığını ancak adli kollukta branşlaşma olmadığından farklı illere tayin durumunda ilgili personelin başka birimlerde değerlendirilebildiği anlaşılmaktadır. 5'er personel bu konuda mevzuat eksikliğinden ve personel yetersizliğinden ve 4 personel ast-üst ilişkilerinden kaynaklanan problemlerden dolayı sorun yaşadığını aktarmaktadır.

Adli kolluk, genel kolluk içerisinde yapılandırılmış, genel kolluğun sahip olduğu hak ve yükümlülüklere sahip ve aynı mevzuata tabi birimdir. Bu görevlilerinde ihtiyaç halinde ve görev sürelerini doldurduklarında tayin, nakil ve atama yönleriyle yer değiştirmesi söz konusu olabilmektedir. Bazı birimler haricindeki personeller genel hizmet kadrosunda bulunması sebebiyle yeni yerlerinde farklı birimlerde değerlendirilebilmektedir. Personelin yeni görev yerindeki

amirlerinin ihtiyaç durumuna göre personeli değerlendirerek ihtiyaç duyulan bir birimde görevlendirilmektedir. Bu idari büroda olabilmektedir. Bünyesinde adli kolluk birimi bulunan ama branşlaşıp uzmanlaşmış durumda bulunan birimler olan asayiş, terör, kaçakçılık gibi birimlerdeki personeller yeni yerlerinde aynı birimde değerlendirilebilmektedir. Bu birimler haricindeki personel ihtiyaç durumuna göre değerlendirilmektedir. Ancak gerekli tedbirlerin alınarak adli kolluk personelinde alanlarında uzmanlaşabilmesi için her türlü yer değiştirme, atama, nakil ve tayin durumlarında yeniden yeni yerlerinde adli görevlerde çalıştırılmaları iş verimi açısından gerekli görülmektedir.

Bu konudaki problemlerden birisi mevzuat eksikliği olarak görülmektedir. Mevzuatlarda ve yönetmeliklerde bu konuda kesin bir metin bulunmamaktadır. Sadece adli kolluk görev ve yetkisini belirtirken "**mümkün olduğunca**" aynı ya da benzer görevlerde görevlendirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması denilerek uygulamada mümkün olduğunca işlerlik kazandırılarak teamül haline getirilmeye çalışılmaktadır. Yani konu yine idarenin takdirine bırakılmıştır. İlin genel emniyetinden sorumlu olan il emniyet müdürü veya şube müdürleri personel ihtiyacı durumuna göre adli kolluk personelini farklı bir birime verebilmektedir.

Adli kolluğun konusunda uzmanlaşması için gerekli tedbirlerin alınmadığı gözlemlenmektedir. Bu tedbirlerin alınmamasından dolayı adli kollukta çalışan görevlilerin bir türlü uzmanlaşamadığı ve idari etkiden kurtulmadığı anlaşılmaktadır. Adli kolluk görevlileri kendisine mevzuatla yüklenmiş görevlerini en iyi şekilde yapmaya çalışmaktadırlar. Ancak bu gibi durumlar neticesinde personel uzmanlaşma gerektiren birimlere kaymak istediklerinden dolayı isteksiz görev ifa edebilmektedirler. Bu durumun önlenmesi amacıyla ilgili mevzuat değişikliği

yapılarak ilgili idarecilerin de adli kolluğu kendi biriminde çalıştırması sağlanmalıdır.

2.3.3.Sizce adli kolluk görevlileri kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar ve şikâyetleri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirerek, emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma için işlemlerine başlamasında sorun yaşıyor mu?

Tablo- 14 Adli kolluk görevleri ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısının talimatı doğrultusunda soruşturma işlemlerine başlamasında problem yaşayıp yaşamadığı sorusunun analiz değerlendirmesi

		ORANLAMA	YÜZDE (%)
PROBLEM YAŞANMIYOR		23	76,67
PROBLEM YAŞANIYOR	Mevzuat Eksikliği	5	16,67
	Personel Yetersizliği	-----	-----
	Lojistik Eksiklikler	-----	-----
	İdari Görevlerin Fazlalığı	-----	-----
	Cumhuriyet Savcısı - Adli Polis	2	6,66
	Ast-Üst İlişkileri	-----	-----
TOPLAM		30	100

Bu sorumuzda 5 personel mevzuattan kaynaklanan problem yaşandığını, 2 personelin de Cumhuriyet Savcılıkları ile olan ilişkilerinden kaynaklan problemler olduğunu belirtmektedir.

Adli kolluk kuvvetleri herhangi bir konuda ihbar ve şikayet alınması durumunda olayın doğruluğunu teyit ettikten sonra derhal ilgili Cumhuriyet Savcısını arayarak konu hakkında bilgilendirir ve gerekli talimatları alır. Suçu Cumhuriyet Savcısının vermiş olduğu talimatlar doğrultusunda aydınlatmaya çalışır. Adli kolluk soruşturmanın her aşamasında Cumhuriyet Savcısının talimatını alarak hareket etmek

durumundadır. Aksi halde elde edilen bilgiler ve deliler hukuka aykırı olur ve geçerliliği olmayacaktır.

Suçla ilgili yapılan her türlü çalışmalardan dolayı Cumhuriyet Savcısına bilgi verilmektedir. Ancak bu durum bazı zamanlarda ayrı bir problem oluşturmaktadır. Kolluk kuvvetleri Cumhuriyet Savcısının talimatı olmadan hiçbir iş yapamamaktadır. Bazı hallerde Savcılara ulaşılamamaktadır. Adli kolluk her suçta olmasa da bazı basit suçlarda Cumhuriyet Savcısına ulaşamadığı durumlarda doğrudan soruşturma açma yetkisi olması daha faydalı olarak görülmektedir. Birçok Avrupa ülkelerinde bazı suçlarda adli kolluğun soruşturma açma yetkisi bulunmaktadır. 2005 yılından önceki mülga CMUK'ta kolluğa acele hallerde soruşturmaya başlama yetkisi verilmişti. 2005 yılından sonraki yeni düzenlemede bu yetki kaldırılmıştır. Basit suçlarda kolluğa yetki devri gereksiz bürokrasiyi azaltacaktır. Yine soruşturma ile ilgili konular ve elde edilen bulgular sonradan ivedilikle Cumhuriyet Savcısına bildirilecektir. Adli kolluk yönetmeliğinde yeniden bu konu ile ilgili düzenleme yapılması gerektiği gözlenmektedir.

Adli kolluk personeli genel olarak Cumhuriyet Savcısından talimatları sözlü olarak almakta ve daha sonrasında bu talimatlar yazılı hale dönüştürülmektedir. Yer, konu ve zamana göre alınan sözlü talimatlar sonucunda yapılan uygulamaların beklenen yararı ve faydayı vermemesi sonucunda bu konudaki kusur tamamen adli kolluğa verilmektedir. Cumhuriyet Savcıları böyle durumlarda talimat değişikliğine gitmekteler önceki verdikleri talimatları kabullenmemektedirler. Adli kolluk soruşturma aşamasında inisiyatif kullanamamakta Savcıların talimatları doğrultusunda hareket etmektedirler. Uygulamada Savcılar talimatları yazılı vermesi daha uygun olacaktır. Bu gibi sebeplerle kurumlar arasında bir güvensizlik doğmaktadır.

SONUÇ

İnsan hak ve hürriyetlerinin korunmasıyla beraber özgürlüklerin kullanılmasına olanak sağlanması devletlerin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Devletler bu görevlerini adaleti sağlayarak gerçekleştirmektedirler. Adli sistemin etkin ve sağlıklı biçimde işleyebilmesi, suçların aydınlatılarak ortaya çıkarılması ve hazırlık soruşturmalarının hukuk devleti ilkelerine uygun kurallar çerçevesinde, insan haklarına ve yasalara uygun şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu da adalet sistemin ve unsurlarının çok iyi işlemesi neticesinde vukuu bulacaktır.

İnsan hak ve hürriyetlerinin korunmasında ve teminat altına alınmasında en önemli görevler adaleti ve güvenliği sağlayıcı kurumlara verilmiştir. Bu iki organ birbirlerinden ayrı ama birbirlerinin tamamlayıcısı konumunda gibi olmalıdırlar. Yani Ceza adalet sisteminin topyekun düzenli ve sistematik bir biçimde işlevselliğinin olabilmesi yargı erkiyle, kolluk güçlerinin ahenk içerisinde çalışmalarına bağlıdır.

Suçların oluşumuna elverişli ortamların ortadan kaldırılması kolluk kuvvetlerinin görevidir. Alınan tedbirlere rağmen suçun oluşması durumunda en hızlı bir şekilde olaya müdahale edilerek suçların aydınlatılması, faillerin yakalanması ve adli mercilere teslimi de kolluk kuvvetinin görevlerindendir. Kolluk ile adli mercilerin arasındaki aracı makam ise Cumhuriyet Savcılığıdır. Cumhuriyet Savcılığının kolluk kuvveti ile soruşturmayı beraber yürütmelerinden dolayı yoğun ilişkilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Kolluk kuvveti ile Cumhuriyet Savcılığı arasındaki ilişkilerin iyi olması soruşturmanın daha etkin ve süratli, suçlarla mücadelenin verimli bir biçimde yapılmasında son derece önemlidir.

Çağdaş hukuk sistemlerine ve AB normlarına uygun olarak çıkarılan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunuyla birlikte soruşturma ve kovuşturma safhaları tamamıyla değiştirilerek yeni düzenlemeler ışığında hazırlanmıştır. Bu kapsamda; soruşturma evresinde sorumluluk tamamıyla Cumhuriyet savcısına verilerek insan haklarına saygılı, kişi hak ve hürriyetlerine asgari düzeyde müdahale ile adil yargılanma hakkının korunmasının sağlanılması amaçlanmıştır. Etkin bir suçla mücadele politikasının gerçekleştirilebilmesi ancak diğer taraftan insan haklarına saygılı olunarak kişi hak ve hürriyetlerine kanunen belirtilen sınırlar içerisinde müdahale edilmesi, adaletin hızlı ve etkili bir biçimde yerini bulması yeni ceza adaleti ve yönetimi sistemimizin en önemli hedefleridir.

2005 yılından günümüze kadar adli kolluk gerek Cumhuriyet Savcılarının ve gerekse de Mahkemelerin adli olayların çözümünde kendisine mevzuatlarla verilmiş görevini en iyi şekilde yaparak vazgeçilmeyecek bir unsur olduğunu göstermiştir. Ancak kuruluşundan bu yana adli kolluğun birçok sıkıntı ve problemlerle karşılaştığı bu problemlerin görevin ifasını etkilediği bilinmektedir. Adli kolluk personelleri gerek mevzuatlardan gerekse uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ile kendi üstleri ve Cumhuriyet Savcılıkları ile olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu gibi sorunlarla adli kolluk üzerinde psikolojik baskılar oluşturularak görevin ifasında bir takım sıkıntılara sebebiyet verebilmektedir. Bu sıkıntılardan dolayı da bazen suç araştırmalarında bazı detayların gözden kaçmasına, hazırlık soruşturma dosyalarının eksik yapılmasına veya adli olaylarla ilgili işlemlerin uzun sürmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu gibi eksiklikler davaların uzamasına, iş yükünün artmasına, insanların adli davalardaki zaman kayıplarından dolayı hak kayıplarına uğramasına veya davaların düşmesine kadar giden nedenlerle mağduriyetliklerine sebebiyet olabilmektedir.

Araştırmamızda adli kolluk personellerinin karşılaştıkları sorunların tespit edilerek ortaya çıkarılması ve bu sorunlara ne gibi çözümler getirilerek adli kolluğun görevlerini daha iyi ifa edebilmelerini sağlamak ve iş yüklerini bir nebzede olsa hafifletmek amaçlanmaktadır. Bu sıkıntıların nasıl giderileceğine yönelik yapılan mülakat sonucunda;

Genel kolluğun bir parçası olan adli kolluk personelleri kendilerine verilen görevleri en iyi şekilde özveriyle yapmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Elbette ki bazı konularda sıkıntılar bulunmaktadır. Bu sıkıntılara değinecek olursak.

1.- Mevzuatlardan kaynaklanan problemler

2.- İdari görevlerin fazlalığı

3.- Her ne kadar adli görevlerde Cumhuriyet Savcıları adli kolluğun amiri olsalar da her iki birim arasında yeterli düzeyde iletişimin sağlanamaması ve farklı kurumlara bağlı olma gibi nedenlerden dolayı bir güvensizlik probleminin doğabilmesi

4.-Adli kolluk görevlileri adli görevlerinin haricinde üstlerinin emrinde olmalarından dolayı görevinin ifasına yönelik olarak çıkan problemler

5.- Adli kollukta uzmanlaşmanın ve branşlaşmanın sağlanamamasından kaynaklanan problemler

6.- Personel yetersizliğinden kaynaklanan problemler

7.- Lojistik ve teknik ihtiyaçların eksikliğinden kaynaklanan problemler

8.- Her ilde adli konuların değerlendirilerek analiz ve sentezlemenin yapılabileceği laboratuarların olmamasından kaynaklanan problemler

9.-Adli kolluk personellerinin sahip oldukları kişisel durumları çerçevesinde oluşan problemler

Belirlemiş olduğumuz problemlere değinecek olursak; Mevzuattan kaynaklanan problemler görülmektedir. Son zamanlarda çok sık yasa değişiklikleri

yapılmaktadır. Bir an önce zamanın koşullarına uygun, geniş kapsamlı bir anayasanın yapılarak işlerlik kazandırılması gerekmektedir. Bunlar haricinde AKY'de bazı düzenlemelerin yapılması gerektiği düşüncesidir. Adli kolluk görevlilerinin her türlü adli konularda olmasa da bazı basit suçlarda soruşturma açma yetkisine sahip olmaları ile birtakım işlemlerin hızlandırılması açısından Cumhuriyet Savcılarının sahip olduğu yetkilerinden bazılarının adli kolluk görevlilerine devrinin yapılması yerinde olacaktır. Acil durumlarda bazı biyolojik ve kimyasal madde analizlerinin adli kolluk amirince yaptırılabilme yetkisinin verilmesi, işlemlerin hızlandırılması açısından son derece önemlidir. Ayrıca her ilde suç analizlerinin ve adli delil incelemelerinin yapılabileceği laboratuarların olması işlemleri hızlandıracak ve kolaylaştıracaktır.

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yaklaşık olarak 250 bin civarında personel bulunmaktadır. Ülkemiz nüfusuna oranla kıyaslandığında kolluk personeli sayısı oldukça yetersiz bulunmaktadır. İdari ve suç önleyici personel sayısı yetersiz olmasından dolayı idari ve önleyici hizmetler görevinde adli kolluk görevlilerine de görevler verilebilmektedir. Kısa vade de personel ihtiyacı tespit edilerek bu ihtiyacın giderilmesine yönelik olarak daha fazla personelin yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Bunların yanında birçok iş ve işlemler kolluk kuvvetlerinde bulunmaktadır. Mesela silah ruhsatı, ehliyet düzenlenesi, gibi işlemler kolluk kuvvetlerinden alınarak diğer kurumlara verilebilir. Silah ruhsatı Milli Savunma bakanlığına verilebilir. Bu gibi birçok alanda çalışan personel suç önlemesine ve adli kolluğa kaydırılabilir.

Adli kolluk üzerindeki bu yükün hafifletilmesi gerektiği, adli kolluk görevlilerinin idare tarafından görevlendirme takdir yetkisinin sınırlandırılması gerekmektedir. İdari görev yazılması durumunda adli kolluğun sorumlu adli amiri

durumundaki idari amiri ile görüşülmesi ile adli görevleri aksatmayacak zamanda görevler yazılması daha uygun olacaktır.

Adli konularda, adli kolluk Cumhuriyet Savcılığına bağlıdır. Her ne kadar ilişkileri yoğunlaştırılıp iyileştirilse de adli kolluğun kendi amirleriyle olan ilişkileri gibi olmamaktadır. Burada farklı kurumlara bağlı olmanın da etkisi bulunmaktadır. Bazı durumlarda kolluk ile Savcılık arasında iş ve işlemlerden kaynaklanan bir güvensizlik sorunu yaşanabilmektedir. Özellikle yazılı yerine sözlü talimatlar verilmesi, Savcılar arasında uygulamaya dönük farklı işlemler tahsis edilmesi, talimatların sık değişikliğe uğraması gibi nedenlerle personel huzursuzluğa ve güvensizliğe düşebilmektedir. Savcılarımız adli kollukla sadece göreve ilişkin değil görev haricinde de yakın iletişimde bulunarak bu sorunlar ortadan kaldırılmalıdır.

İdari görevlerde Adli kolluğun adli görevi bulunmayan üstleri tarafından kendilerine soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilip verilmemesi hususunda problemler yasamadığı belirlenmiştir. Ancak bu safhada; yapılan alan çalışmasında bir başka konu ortaya çıkmaktadır. Adli kolluğa adli görevi bulunmayan üstleri tarafından soruşturmayla ilgili emir ve talimat verilmemesine karşın; soruşturmanın yürütülmesi esnasında bilgi talebinde bulunulduğu görülmüştür. Bu durum genel asayiş ve güvenliğin sağlanması hususunda ele alınsa da, bilgi alışverişi üzerinde bir yeknesaklığın sağlanılması gerekmektedir.

Yine yaşanılan bu problemin; yürütülen soruşturmalarda asıl sorumlu merci olan Cumhuriyet savcılarının adli polis faaliyetlerine çok uzak bulunmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bir ikilem içerisinde bulunan adli polis kendisini sürekli beraber görev yaptığı idari amirlerine karşı bir aidiyet bağlılığı içerisinde görmektedir. Kolluğun, Cumhuriyet Savcıları adli amirleri olsa da idari amirleriyle mesai mefhumu gözetmeksizin beraber bulunduğundan dolayı sadece idari amirlere

bağlı olarak görevi yerine getirme anlayışı doğmaktadır. Belirtildiği gibi adli kolluğun bu şekilde idari amirlerine karsı yaşadığı aidiyet, Cumhuriyet Savcılarının uzak durmasından kaynaklanmaktadır.

Adli kolluk görevlileri adli görevlerinin haricinde üstlerinin emrinde olmaları hususunda sorunların yaşandığı gözlemlenmektedir. Adli polislerin adli hizmetler dışında idari hizmetleri de yerine getirirken performans ve enerji kaybına neden olduğu görülmüştür. Bu kapsamda; idari hizmetleri yürüterek adli görevlerinin haricinde kendi üst amirlerinin emrinde görev yapması tekrardan adli hizmetlere dönüş aşamasında sorunların yaşanmasına sebebiyet verdiği görülmektedir. Adli kolluk; talimat ve emir vermede ısrar eden idari amir ve Cumhuriyet Savcısının taleplerini yerine getirebilmek için ekstra çaba sarf etmekte, istirahat vakitlerini göreve ayırmaktadır.

Adlî kolluk görevlileri; konusunda uzmanlaşması ile aynı ya da benzer görevlerde çalışması bakımından teşkilatlarınca gerekli tedbirlerin alınmasında sorunlar yaşandığı gözlemlenmiştir. Adli polislerin konusunda uzmanlaşması için son derece önem verildiği belirtilmektedir. Ancak personelin herhangi bir atama, tayin veya nakil durumunda tekrardan adli hizmetler yürüten birimlerde görevlendirilemediği durumların söz konusu olduğu beyan edilmektedir. Bu durum adli polisler arasında net olarak bilindiği için, görevlilerin kendilerini yetiştirme aşamasında isteksiz olmalarına neden olmaktadır.

Adli kolluğun, genel kolluktan ayrılarak Cumhuriyet Savcılığına bağlı bir adli kolluk teşkilatının kurulması konuya çok büyük oranda katkı sağlayamayacağı düşünülmektedir. Cumhuriyet savcısına bağlı adli kolluk teşkilatının kurulması beraberinde birçok sorunlar getirecektir. Adli kolluk yönetmeliği esas alınarak belirtilen adli kolluğun görev ve yetkilerinde sorunların yaşanılması Cumhuriyet

Savcısı - Kolluk arasındaki ilişkilerin güçlü bağlarla birbirine kenetlenememesinden kaynaklandığı gözlemlenmektedir.

Adli kolluk birimlerinin lojistik ve teknik imkanlar açısından genel kolluğa bağlı olduğu görülmektedir. Adli kolluğa tahsisli araç temin edilmesi ve teknik alt yapısının oluşturulması işlemlerin hızlanmasın sağlayacak ve kolaylaştıracaktır.

Bireysel hatalar olarak; meslekte ve adli kolluk biriminde yeni olma, eğitim durumları ve yaş seviyeleri hataların oluşumunda önde gelen sebepler olarak görülmektedir. Fakülte mezunlarının ön lisans ve lise mezunlarına göre eğitim açısından daha iyi olmaları onların olaylara daha geniş çerçeveden ve çok yönlü bakabilmelerini sağlayabildikleri görülmüştür. Yaş grubunun 20-25 arası olması yaş grubunun 30 ve üzerinde olan personellere nazaran daha fazla uygulamaya dönük kişisel hatalar yaptıkları gözlenmiştir. Bu 20-25 yaş grubunun aynı zamanda meslekte ve adli kollukta yeni olmasını, yeterli bilgi ve tecrübesinin olmamasını, olaylar arasında yeterli ilişkiyi kuramamasını, uygulamada hızlı ve yanlış kararlar verebilmesi gibi hataları göstermektedir. Adli kolluk birimine yeni alınan personelin bir süre tecrübeli personelle birlikte çalışarak gözlemlerde bulunması, görevin işleyiş biçimini iyice öğrendikten sonra sorumluluk verilmesi uygun olacaktır.

Söz konusu sonuçlar bağlamında; İstanbul Emniyet Müdürlüğünde ve İstanbul Gümrük Muhafaza Müdürlüğünde adli tahkikat yürüten birimlerde görevli adli polislerin; adli kolluk yönetmeliğinde bahsedilen adli kolluğun görev ve yetkilerinden bir takım sorunlar yaşandığı ve bu durumun literatür bölümünde de destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Yaşanılan sorunlar adli kolluğun görev ve yetkileriyle ilgili mevzuat eksikliği ve uygulamaya dönük hareketler olarak gözlemlenmektedir. Yani yönetmelikte bulunan görev ve yetkilerin uygulanmaması

gibi bir durum söz konusu değildir. Sorunlar genel olarak uygulamaya dönük hatalardan oluştuğu söylenebilir.

Tüm bunların ışığında adli kolluğun ülkemizdeki yapılanması üzerine, daha verimli bir ceza adaleti sistemimizin hayata kavuşabilmesi, suçla mücadelenin verimli bir biçimde yapılabilmesi, adli kolluk yönetmeliğindeki adli kolluğun görev ve yetkilerinden dolayı yasadığı sorunların hem uygulamada hem de pratikte çözümüne ilişkin yapılabilecek öneri ve temennilerimiz şunlardır:

1- Adli kolluğun daha iyi ve etkili görev ifa edebilmesi için yasalarda ve bazı mevzuatlarda değişikliklere ihtiyaç bulunmaktadır.

2- Cumhuriyet Savcılığına bağlı olarak bir adli kolluk teşkilatının kurulmasına karşın mevcut adli kolluk yapılanmasının yerinde kalması daha doğru olacaktır. Ancak adli kolluk personelinin mevcut sorunlarının acilen çözümlenmesi gerekmektedir. Bu birimlerdeki görevlilerin kısa zamanda eğitim ve görev teknikleri konusundaki eksikleri giderilmelidir.

3- Cumhuriyet savcılarının, önemli sayılabilecek durumlarda bizzat adli kollukla birlikte hareket etmesi ve bizzat olay yerinde bulunarak talimatlarını doğrudan vermesi gerekmektedir. Bunun için de Cumhuriyet Savcılarının sayısının arttırılarak iş yükünün azaltılmasıyla bu gibi işler için zaman ayrılabilmesi sağlanılmalıdır. Mevcut durumda, yoğun mesaisi olsa dahi Cumhuriyet Savcılarının, sadece talimatlar dışında, soruşturma safhasına inerek kendini adli kollukla fiili olarak beraber çalışması etkinliğini ve sorunların anında giderilmesine yönelik çözümü arttıracaktır.

4- Adli kolluk birimlerinde görev yapan birim amirleri aynı zamanda Cumhuriyet Savcısı yardımcısı olarak görev yapmalı, bu görevi yapacak adli kolluk amirleri eğitime tabi tutularak savcı yardımcısı olarak görevlendirilmeli Cumhuriyet

savcılarının kullandığı bazı yetkilerin devri yapılmalıdır. Bunun için gerekli altyapı oluşturulmalıdır. Sadece hazırlık soruşturması için bir takım yetkiler savcı yardımcısı sıfatıyla adli hizmetler yürüten adli amirlere verilmelidir. Bu sayede Cumhuriyet Savcısının iş yükü azaltılmış olacak ve bilhassa basit suçlarda yetkiler alan savcı yardımcıları olan adli kolluk birim amirleri, bürokrasinin azaltılmasına olanak sağlayacaklardır. Adli kollukla Cumhuriyet Savcıları arasındaki bağların bir hiyerarşik yapıdan ziyade soruşturmayı yürüten iki unsur olarak birbirine yakınlaştırılması gerekmektedir.

5- Adli kolluk görevi yapacak olan personelin seçilmesi ve eğitimi ile ilgili olarak kolluk eğitim kurumlarından itibaren bir düzenleme yapılmalıdır. Bu eğitim sürecinde Adalet Bakanlığı ile işbirliği yapılarak adli kadroların sadece adli birimlerde görevlendirilmesi sağlanmalıdır.

6- Adli kolluk görevi yapan birimlerin hangi durum ve şartlarda diğer görevlerde görevlendirilebileceği belirlenmelidir. Yani kolluğun bir bütün olarak tutulmasından kaynaklanan keyfi işlemlerin önlenebilmesi için idari hizmetlerde kullanılmasında belirli sınırlılıklar getirilmesi gerekmektedir.

7- Adli kolluğun, adli amiri olmayan üstleri tarafından soruşturmaya müdahale etmeleri her ne kadar mevzuatla engellenmiş olsa da bu bazen yeterli olmadığı görülmektedir. Bazı durumlarda adli kolluğun idari üstlerince bazı soruşturmalarda adli kolluk personellerinden bir takım olaya ilişkin isteklerde bunabildikleri görülebilmektedir. Bu durumun daha kesin çizgilerle ve ağırlaştırılmış cezalarla da desteklenerek yasal mevzuata oturtulması gerekmektedir.

8- Adli kolluk personeline de bazı lojistik ve teknik imkânlar ve olanaklar tahsis edilmelidir. Mesela araç tahsis edilmesi, ile her türlü tahlil ve analiz yapabilecek

laboratuarlar yapılmalı. Adli kolluk birimi bulunan birimlerde ayrıca Savcı odası, doktor odası gibi bölümlerin bulunması uygun olacaktır.

9- Adli kolluğun konusunda uzmanlaşması için yer değiştirme veya tayin durumlarında yeni görev yerlerinde de yeniden adli kolluk hizmeti yürüten birimlerde çalışabilmesi için***"mümkün olduğunca"*** tedbirlerden ziyade garanti önlemlerin yönetmelikle ya da kanunla belirlenmesi gerekmektedir.

10- Adli kolluk sorumlusu, amiri ve görevlisi kavramlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yine aynı şekilde uygulamaya dönük yaşanılan sorunların çözümü için alınabilecek önlemlerle ilgili olarak; İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bir araya gelerek müşterek kararlarla hareket etmelidir.

11- Devlet organlarının birbirleriyle ahenk içerinde çalışması, bir işbirliği yapılarak hareket etmesi gerektiği unutulmamalıdır. Demokratik ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de ceza adaleti sisteminin hızlı ve etkin islemesi için kurumlar arası mutabakatların sağlanması gereklidir. Başarıya yetki karmaşasıyla ya da yetkili olma mücadelesiyle değil herkesin üzerine düşen görevi tam ve eksiksiz olarak yapmasıyla ulaşılabilir.

KAYNAKCALAR

1- AKBULUT İlhan, 1995 "***Emniyet Teşkilatı ve Görevleri***", İstanbul, Cem Ofset Matbaacılık

2- ALTUNKAŞ Aysun, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006 "***Hukuka Aykırı Delil Teorisi Işığında İfade Alma ve Sorgu***", Yüksek Lisans Tez çalışması

3- BÜYÜKÖZTÜRK Şener, ÇAKMAK Ebru Kılıç, KARADENİZ Şirin, DEMİREL Funda, 2012 "***Bilimsel Araştırma Yöntemleri"***, 13. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık

4- CAN Fatih; 2005, "***Türkiye'de Savcılık Kurumu***", Kırıkkale; Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,

5- CENTEL Nur, ZAFER Hamide, 2003 "***Ceza Muhakemesi Kanunu***", İstanbul, Beta Yayınevi

6- CİN Emine, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008 "***Türk Hukukunda Kolluk Yetkisinin Kullanılması ve Sınırları***" Tez Çalışması,

7- CULHA Rıfat, DEMİRCİ Turgay, YENİSEY Feridun; 2012 "***Soruşturma Evresinde Görev Yapan Müdafi için CMK El Kitabı***", Türkiye Barolar Birliği Yayınları, II. Baskı, Ankara

8- DÖNMEZ Mehmet Fevzi, Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2009 "***Mülki İdare Amirleri ile İdare Kolluk İlişkileri***", Yüksek Lisans tez çalışması, Ankara

9- DEMİRDAĞ Fahrettin, 2007 "***Ceza Muhakemesi Kanunu***" I. Baskı, Ankara, Türkiye barolar Birliği Yayınları,

10- EREM Faruk, 1996 "***Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu(Şerh)***", Ankara, Dayınlarlı Yayınevi

11- GÖKSU Turgut, ÇEVİK Hasan Hüseyin, FİLİZ Orhan, GÜL Serdar Kenan, 2010 "***Güvenlik Yönetimi***", II. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık

12- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref, 2001, "***Türkiye'nin Yönetim Yapısı***", Ankara, Turhan Yayınevi,

13- GÖZLER Kemal, 2008, "***İdare Hukuku***", II. Baskı, Bursa, Ekin Kitapevi Yayıncılık,

14- GÜNDOĞAN Kadir, KOÇ Cihan, ÖZBUDAK Coşkun, 2007 "***Kolluk Hukuku***", Ankara, Kartal Yayınevi

15- İPEKCİOĞLU Pervin Aksoy; Dokuz Eylül Üniversitesi, "***Hukuk Fakültesi Dergisi özel sayısı***", C.9, sayfa;1215-1220

16- JACQUES GLEIZAL Jean, DOMENACH Jacquelıne Gatti, JOURNES Claude, Çeviren, KANDEMİR Mustafa, "***Batı Demokrasilerinde Polis***", 2000, Ankara, Temiz Yayıncılık,

17- KARTAL Duran, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "***Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi***" Tez Çalışması, 2010 İstanbul (Yayınlanmamış)

18- KARATAŞ Halil, SEVİNDİK Aytekin, 2008 "***Polis Terimleri Sözlüğü***" II. Baskı, İstanbul, Sistem Matbaacılık

19- KEYMAN Selahattin, 1970 "***Ceza Muhakemesinde (Asıl Ceza Muhakemesinde) Savcılık***", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara

20- KOÇ Coşkun, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "***Avrupa Birliği Üyelik Sürecinin Kolluk Mevzuatı ve Uygulamaları Üzerine Etkileri***" Tez Çalışması, 2007 Ankara

21- KUNTER Nurullah, YENİSEY Feridun, 2005 "***Ceza Muhakemesi Hukuku***", Denizli, Arıkan Basım Dağıtım

22- KUNTER Nurullah, YENİSEY Feridun; 1998 "***Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku***", İstanbul, Beta Yayınevi

23 - KUNTER Nurullah, YENİSEY Feridun, NUHOĞLU Ayşe, 2006 "***Ceza Muhakemesi Hukuku***" 14. Baskı, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım

24- NURULLAH Kunter, YENİSEY Feridun, 2000 "***Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku***", 11. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul

25- ÖNCÜ Mehmet, 1997 "***Adli kolluk***", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir

26- ÖZAY İlhan, 2004 "***Günışığında Yönetim***", İstanbul, Filiz Yayınevi,

27- ÖZDEMİR Bircan, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, "***Adli Kolluğun Görev ve Yetkilerinde Yaşanan Problemler ve Adli kolluk Kurulması Yönünde İstanbul Emniyet Müdürlüğünün Bakış Açısı***" Tez Çalışması, 2009 Ankara

28- ÖZTÜRK Bahri, RUHAN Erdem, 2006 "***Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku***", 10. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi

29- ÖZGENÇ İzzet; 2005 "***Avrupa'da ve Türkiye'de Kolluk-Adalet ilişkisi Sempozyumu***", Çankaya üniversitesi, Ankara, Yetkin Basımevi

30- ÖZGÜVEN A. Duygu; "***Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Adli Kontrol Makale",*** TBB. Dergisi, 2009 TBB. Yayınları, Sayı, 81 Ankara

31- ÖZBEK Özer Veli, 2005 "***Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu Anlamı***", Ankara, Seçkin Yayıncılık,

32- SABAH Ali, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "***Adli Kolluk Uygulamaları***" Tez Çalışması, 2008 Afyonkarahisar

33- SÖNMEZ Nevzat, 2009 "***Emniyet Teşkilatı ve Polis Meslek Hukuku***", 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık

34- ŞAFAK Ali, 1991 "***Ceza Muhakemeleri Usul Hukuk ve Polis***", 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.98

35- ŞAHİN Durmuş, 2007 "***Ceza Muhakemesi Hukuku***" I, Ankara, Seçkin Yayıncılık,

36- ŞAHİN Uğur, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006 "***Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Polisin, Arama, Yakalama ve ifade Alma"*** Yetkisi Yüksek Lisans Tezi, Konya

37- ÜÇOK Coşkun, 1964 Sabri Şakir ANSAY' a Armagan "***Savcıların Avrupa Hukukunda Gelişmesi ve Türkiye'de Kuruluşu",*** Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, Ajans Türk Matbaası, Ankara

38- TOROSLU Nevzat, FEVZİOĞLU Metin, 2006 "***Ceza Muhakemesi Hukuku***", Ankara, Savaş yayınları

39- TUNCAY Engin, Polis Akademisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "***Mülki İdare Amirlerinin Kolluk Birimleri İle Olan İlişkileri***" Tez Çalışması, Ankara 2008

40- YAŞAR Yılmaz, 2005 "***Polis Meslek Hukuku***", Ankara, Başkent Matbaacılık

41- YENİSEY Feridun, NUHOĞLU Ayşe, GÜZEL idris, 2004 "***Ceza Muhakemesi Hukuku***", İstanbul, Nergis Yayıncılık

42- YENİSEY Feridun, 2009 "***Kolluk Hukuku***", İstanbul, Beta Yayıncılık

43- YILDIRIM Ali, ŞİMŞEK Hasan, 2011 Sosyal Bilimlerde "***Nitel Araştırma Yöntemleri***", 8. Baskı, Ankara, Seçkin yayıncılık

44- YILDIZ Serkan Hüseyin, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, "***Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve El Koyma***", 2010, Ankara

45- YILMAZ Halil, 2003 "***Aynasızdan Polise Yol Haritası***", Ankara, Atlas Kitapçılık,

46- YILMAZ Ali, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, "***Avrupa Polis Modelleri ve Türk Polis Sistemleri***" Yüksek Lisans Tez çalışması, 2004 Ankara

47- YURTCAN Erdener; 2002 "***Ceza Yargılaması Hukuku***", 9. Baskı, Melisa Matbaacılık, İstanbul

48- 18.10.2011 Tarihli Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun "***Adli Kolluğun Görev, Yetki ve Sorumlulukları",*** Konulu 7 Nolu Genelge

ON-LİNE KAYNAKLAR

1- **www.gumrukkontrolor.org.tr/yayınlar/Dergiler/47/7.html** erişim tarihi:17.02.2012 saat.10.00, IŞIK Mustafa, TARHAN Mansur Ali, "*Adli Kolluk Olarak Gümrük Muhafaza Teşkilatı*" Makale

1- **www.ankara.pol.tr/2011_v1/kurtulussavası.htm** erişim, 10.03.2012 saat. 16.00

2- **www.jandarma.gov.tr/ust-menu/tarihce.htm.** erişim, 20.03.2013 saat.15.00

4-. **www.mevzuat.adalet.com.tr/htlm/592/htlm**, erişim; 20.02.2012 saat.10.00

5- **www.usak.com.tr/myazdir.asp?id=101**, erişim, 12.02.1012 saat:10.00 ÖZCAN Mehmet, TEZCAN Ercüment, "*Adli Polis Kurulması Yönünde Avrupa Birliği Normlarının Hukuksal Açıdan Değerlendirilmesi*" Makalesi

6-. **www.pa.edu.tr/APP_DOCUMENT/D478B2DD-38**, 23.03.2012 saat.16.00 AKAR Erol, ÖZER Abdurrahman, DEMİRCİ Bülent, "*Avrupa Ülkelerinde Polis Yapılanması"* Makale

8- **www.iudergi.com/tr/index.php/hukukmecmua/article/view/5164**, erişim, 23.03.2012, saat. 16.30 KUNTER Nurullah, "*Reformlar ve Suç Kolluğu*"

9- **www.ekutup.dpt.gov.tr/DocObjects/View/13739.pdf**, erişim, 24.03.2012, Saat. 12.00 "*4. Kalkınma Program Metni*" s.483, m.16

10- **www.yayin.adalet.gov.tr/4_sayi%20icerik/Hikmet%20Usta.htm**. Erişim, 14.05.2012, saat. 11.00, USTA Hikmet, "*Neden Adli Polis Kurulmalıdır*" Makale

11- www.auhf.ankara.edu.tr/kitaplar/armaganlar/a-recai-seckin-armagani,erişim 15.05.2012 saat. 13.00

12- **www.bursa.pol.tr/?bem_mmk&ID=28&adli-kolluk-açısından-polis-Teşkilatı**, erişim,18.05.2012 saat: 15.00

13- **www.sosyalistarşiv.com**. Erişim, 18.05.2012, saat. 15.30

14- **www.çaginpolisi.com.tr/v1/yazdir.php?art_id=2831)**. erişim 01.07.2012 saat.10.00

14- **www.yayin.Adalet.gov.tr/dergi/37.say%C4%B1/11/%20ŞERAFFETTİN** %20Elmacı.pdf. erişim. 15.07.2012 saat: 11.00 ELMACI Şerafettin, "*Hakimlerin Hukuki sorumluluğu Rejimin Cumhuriyet Savcıları Bakımından Uygulanması*" Makalesi

EK – 1

T.C
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Sayı : B.05.1.EGM.0.72.34231.(31936) …../09/2012
Konu : Akademik Araştırma

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Etiler Polis Eğitim Merkezi Müdürlüğünde görevli Komiser Yardımcısı Mehmet AYDINLIOĞLU, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalında yapmakta olduğu yüksek lisans kapsamında İstanbul Emniyet Müdürlüğü personeline yönelik "Türkiye'de Adli Kolluk Birimlerinin İşlevi" konulu mülakat uygulama talebinde bulunmaktadır.

Adı geçen personelin belirtilen akademik çalışma kapsamında İstanbul Emniyet Müdürlüğü kadrosunda görev yapan personele yönelik mülakatı uygulayabilmesi hususunu onaylarınıza arz ederim.

Metin VAROL
Eğitim dairesi Başkanı
1. Sınıf Emniyet Müdürü

Uygun Görüşle Arz Ederim

10/09/2012

Feridun TAŞÇI
Emniyet Genel Müdür Yardımcısı
1. Sınıf Emniyet Müdürü

O L U R

11/02/2012

Mehmet KILIÇLAR
Vali
Emniyet Genel Müdürü

EK – 2

T.C.
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
İstanbul Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü

Sayı : B.12.4.BMD.0.11.14.00.- 49218 10.08.2012
Konu : Mehmet AYDINLIOĞLU

İSTANBUL GÜMRÜK MUHAFAZA
KAÇAKCILIK VE İSTİKBARAT MÜDÜRLÜĞÜNE

İstanbul Etiler Polis Eğitim Merkezinde Komiser Yardımcısı olarak görev yapan Mehmet AYDINLIOĞLU' nun Bölge Müdürlüğümüze verdiği 01.08.2012 tarihli dilekçesinde İstanbul Maltepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi kamu Hukuku alanında Yüksek lisans tezi olan "Türkiye'deki Adli Kolluk Birimlerinin İşlevi" konusu ile ilgili personellerimizle mülakat çalışması yapmak istemektedir. Komiser Yardımcısı Mehmet AYDINLIOĞLU' na yapacağı mülakat çalışmasında gerekli yardımın yapılması hususunda,

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Tevfik USTA
Bölge Müdürü

Ek: Mehmet AYDINLIOĞLU' na ait
01.08.2012 tarihli dilekçesi ve ekleri (6 sayfa)

EK-3

MÜLAKAT SORULARI

1- Soru: Kaç yıldır genel kolluk hizmeti ifa etmektesiniz?

A) 1-3 B) 3-5 C) 5-7 D) Daha fazla

2- Soru: Kaç yıldır adli kolluk biriminde görev ifa etmektesiniz?

A) 1-3 B) 3-5 C) 5-7 D) Daha fazla

3- Soru: Eğitim durumunuz nedir?

A) Lise B) Ön lisans C) Fakülte D) Yüksek lisans

4- Soru: Yaş durumunuz nedir?

A) 20-25 B) 25-30 C) 30-35 D) 35 ---

5- Soru: Sizce adli kolluk görevlileri, adli görevi bulunmayan üstleri tarafından kendilerine soruşturma ile ilgili emir ve talimat verilip, verilmemesi hususunda sorun yaşıyorlar mı?

A) Evet B) Hayır
(Evet denilirse, açıklayınız)

6- Soru: Sizce adli kolluk görevlileri, adli görevleri haricindeki görevlerde üstlerinin emrinde olmasında bir problem yaşıyor mu?

A) Evet B) Hayır
(Evet denilirse, açıklayınız)

7- Soru: Sizce adli kolluk görevlileri kadrolarında yer aldıkları birimlere mevzuatla verilmiş ve adli görev kapsamı dışında kalan diğer görev ve hizmetleri de yerine getirmeleri hususunda problem yaşıyorlar mı?

A) Evet B) Hayır
(Evet denilirse, açıklayınız)

8- Soru: Sizce adli kolluk görevlileri bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olup öncelikle, karşılaştığı suçların işlenmesini önleyerek görev yapması bakımından sorun yaşıyor mu?

A) Evet B) Hayır

(Evet denilirse, açıklayınız)

9- Soru: Sizce adli kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini gecikmeksizin yerine getirmesinde sorun yaşıyor mu?

A) Evet B) Hayır

(Evet denilirse, açıklayınız)

10- Soru: Cumhuriyet savcılarının yardımcısı sayılan adli kolluk görevlileri, görevlerinin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşıyarak görev yapması bakımından sorun yaşıyor mu?

A) Evet B) Hayır

(Evet denilirse, açıklayınız)

11- Soru: Adli kolluk görevlileri, adli görevlerde uzmanlaşması durumunda kendi konularında veya benzer konularda başka illerde de adli kolluk birimlerinde çalıştırılması konusunda sorun yaşanıyor mu?

A) Evet B) Hayır

(Evet denilirse, açıklayınız)

13- Soru: Sizce adli kolluk görevlileri kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar ve şikâyetleri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirerek, emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma için işlemlerine başlamasında sorun yaşıyor mu?

A) Evet B) Hayır

Nasıl (Evet denilirse)

14- Soru: Adli kolluğun görev ve yetkilerinden dolayı yaşanan sorunların çözümüne ilişkin olarak adli kolluğu tamamen Cumhuriyet savcılığına bağlı olarak kurulması sorunların çözümüne katkı sağlayabilir mi?

Açıklama

EK-4

T.C.
İÇİŞLERİBAKANLIĞI

SAYI: B.050.ÖKM.000011-12/1684
07/11/2005
KONU:

GENELGE
2005/115

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Adli Kolluk Yönetmeliğiçerçevesinde yürütülmekte olan adli kolluk hizmetleri ile ilgili olarak uygulamada"adli kolluk görevlerinin hangi personel tarafından ifa edileceği" hususunda bazıtereddütler olduğu görülmektedir.

Ayrıca bazı Cumhuriyet Başsavcılıklarınca "adli hizmetlerin yürütülmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi" gerekçesiyle Emniyet ve Jandarmabirimlerine verilen talimatlarla, özet olarak:

1- "Adli Kolluk Birim Amirliği"nin kurulmasının ya da adli işlemlerle ilgiliyazışmalarda Jandarmada "adli kolluk komutanlığı veya adli kolluk", Emniyette ise"adli kolluk amirliği veya adli kolluk" başlıklarının bulunmasının, her türlü adlitahkikat işlem ve yazışmalarında idari hiyerarşiye tabi unvanları kullanılmamasınınistendiği ve bu bağlamda "İlçe Jandarma Komutanlığına "Jandarma AdliKomutanlığı", İlçe Emniyet Müdürlüğüne "Emniyet Adli Kolluk Amirliği" olarakhitap edilmek suretiyle yazışmalar yapıldığı;

2- Personel istihdamının kendilerine sorularak yapılmasının, adli kolluksorumlularının fotoğraflı sicil özetlerinin gönderilmesinin istendiği;

3- “Zaman zaman vaki olabilecek araç-gereç ve personel taleplerinin yerinegetirilmesi” gibi genel ve idari mahiyette isteklerde bulunulduğu; esasen bir“önleyici kolluk” görevi olan adliye binalarının korunmasına ilişkin olarak bazıdüzenlemeler yapıldığı;

4- Adli olaylarla ilgili bilgi akısında, Emniyet ve Jandarma birimlerinin kendisıralı amirleriyle ve Vali ve Kaymakamlarla ilişkilerine müdahale niteliğinde, bu ilişkileri sınırlayıcı düzenlemeler yapıldığı;

Anlaşılmaktadır.

Konuyla ilişkin mevzuat ışığında, bazı Cumhuriyet Başsavcılıklarının vermiş oldukları ve yukarıda belirtilen talimatlar karsısında mülki idare amirlerimiz ileEmniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik birimlerimiz aşağıdaki esaslara göre hareketedeceklerdir.

A) ADLİKOLLUK GÖREVLERİNİN HANGİPERSONELTARAFINDAN İFA EDİLECEĞİKONUSU

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve ilgili diğer mevzuata göre adli kolluk görevlerinin hangi personel tarafından ifa edileceği hususu mevzuatımızdaikili bir ayrıma gidilmek sureti ile düzenlenmişbulunmaktadır:

1- Adli kolluk:

06.07.2005 tarihli ve B.05.1.EGM.0.65.03.02.4366-3333/1776-118746-(2005-69) sayılı Genelgede açıklandığı gibi 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 164.maddesinde, Emniyet Teşkilatında adli kolluğun hangi görevlilerinden oluştuğu düzenlenmiş, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12.maddelerinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade ettiği hükme bağlanmıştır. Atıf yapılan Emniyet Teşkilatı Kanununun 9/C. maddesinde adli kolluk tanımlanmış, “asgari tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde, adli islerle uğraşmak üzere Emniyet Umum Müdürlüğünce kadrodan ayrılan bir kısım” olduğu belirtilmiştir. Adli Kolluk Yönetmeliğinin 4 üncü madde birinci fıkra a bendinde de adli kolluğun “asgari tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde” görevlendirileceği hüküm altına alınmıştır.

Belirtilen düzenlemeler uyarınca adli kolluk amir ve memurlarından oluşan adli kolluk görevlileri; il ve ilçe teşkilatları bünyesinde kurulu bulunan polis karakolları ile polis merkezi amirliklerinde; adli kısım/büroda görevli olanlar, suça el koyan grup görevlileri ile karakol veya polis merkezinin amirleridir. Bu personel adli kolluk görevlerini yürütmekle yükümlüdür.

2- Adli görevleri sürecinde adli kolluk statüsünde olan diğer kolluk birimleri:

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Diğer kolluk görevlileri" baslıklı 165.maddesinin birinci fıkrasında "Gerektiğinde veya Cumhuriyet Savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu durumda, kolluk görevlileri hakkında, adli görevleri dolayısıyla bu Kanun hükümlere uygulanır." hükmü bulunmaktadır. Buna paralel olarak Adli Kolluk Yönetmeliğinin 5.maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi "Cumhuriyet Savcıları, adli görevlere ilişkin emir ve talimatlarını öncelikle adli kolluk sorumlularına veya adli kolluk görevi ifa eden diğer birim amirlerine verir" ve aynı fıkranın (c) bendi "Cumhuriyet savcılarınca, adli görevler ile ilgili emir ve talimatlar zorunluluk bulunmadıkça, kolluk birimlerinin aralarındaki işbölümü ile kolluk teşkilatlarının görev ve yetki alanları gözetilerek verilir." biçiminde; aynı Yönetmeliğin 7.maddesi ise C.M.K.'nun 165.maddesi ile aynı şekilde düzenlenmiştir.

Görüleceği üzere konuyla ilgili mevzuatta, soruşturma işlemlerini yapan diğer birimlerin de bu görevlerini yapmaya devam edebilecekleri biçimde düzenlemeler yapılmışbulunmaktadır. Bu çerçevede, kendilerine ilgili mevzuatla adli kolluk görevleri verilen tüm kolluk birimleri (örneğin İl Emniyet Müdürlüklerinde Asayiş, Terörle Mücadele, Mali, Narkotik, Organize, Kaçakçılık ve Organize, Çocuk, Olay Yeri İnceleme, Yabancılar, Güvenlik, Özel Harekat Şube Müdürlükleri; Merkezde Terörle Mücadele ve Harekat, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlıklarının ilgili birimleri) bu görevlerini yapmaya; anılan Yönetmeliğin 5.maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri ile 7.maddesi uyarınca devam edeceklerdir. Bu birimlerdeki kolluk görevlileri; ilgili mevzuat uyarınca gerektiğinde veya Cumhuriyet Savcısının talebi halinde adli kolluk görevlerini ifa ederken, Ceza Muhakemesi Kanununun 165 nci maddesi gereğince, bu görevleri dolayısıyla C.M.K. hükümlerine tabi olacaklardır.

Kolluk birimlerinin adli kolluk görevlerini yapma yükümlülükleri, mahkeme veya hâkim kararlarının ifası bakımından da geçerlidir. (CMK'nun mahkeme veya hakim kararları ile yapılabilen soruşturma işlemlerini düzenleyen maddeleri, özellikle 163 üncü maddenin ikinci fıkrası).

B) BAZI CUMHURİYET BAŞSAVCILIKLARI TARAFINDAN KOLLUK KUVVETLERİNE VERİLMİŞOLAN TALİMATLARA İLİŞKİN HUSUSLAR

Konunun açıklığa kavuşturulması ve mülki amirlerle kolluk kuvvetlerinin uyacakları esasların belirlenmesi bakımından; Bakanlıkların ve bağlı kuruluşların teşkilatlanmasını, kadroların ihdasını, unvanların kullanılmasını, resmi yazışma kurallarını, mülki idare amirlerinin hukuki statülerini, görev ve yetkilerini, kolluk kuvvetleriyle ilişkilerini, kolluk kuvvetlerinin özlük islerini, adli kolluğu, Cumhuriyet Başsavcılıklarının adli kollukla ilişkilerini düzenleyen v.s. mevzuatın incelenmesi gerekmektedir.

1- Kamu Görevlerinin ve Hizmetlerinin Teşkilatlanmasına, Kamu Kuruluşlarının Kadrolarının İhdasına ve Kullanılmasına, Görev Unvanlarına İlişkin, Resmi Yazışmalara Dair Hususlar:

Anayasamızın 113.maddesinin "Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir.", 123.maddesinde ise "İdare, kuruluşve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir… Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur." Hükümleri bulunmaktadır. Anayasamızın bu hükümlerine göre Bakanlıkların ve idarenin teşkilatlanması ancak kanunla düzenlenebilir. Anayasamızın bu hükmü çerçevesinde Bakanlıkların teşkilatlanmasına ilişkin usul ve esaslar genel olarak 3046 sayılı Kanunla ve ayrıca her Bakanlığın kendi teşkilat Kanunları ile diğer bazı kuruluşların özel teşkilat Kanunlarıyla düzenlenmiştir.

a) Bakanlıkların ve Bağlı Kuruluşların Teşkilatlanmasına İlişkin Düzenlemeler:

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, mevcut bakanlıkların bölünmesi veya birleştirilmesi, bakanlıkların görevleri, yetkileri ve teşkilatına ilişkin esaslar 27.09.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanunla düzenlenmişbulunmaktadır. Bu Kanunun: "Bakanlık taşra teşkilatı" baslıklı 8.maddesinin (a) bendinde "İl valisine bağlı il

kuruluşları", (b) bendinde "Kaymakama bağlı ilçe kuruluşları" denilmiş; 15.maddesiyle Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarındaki hiyerarşik kademeler ve birim unvanları belirlenmiştir.

Yine aynı Kanunun "Taşra teşkilatına ilişkin esaslar" baslıklı 17.maddesinin 1.fıkrasında "Bakanlık ve bağlı kuruluşlarının taşra teşkilatı, bu Kanunla birlikte teşkilat kanunları, İl İdaresi Kanunu ile belirlenen esas ve usullere göre kurulur." hükmü yer almış; aynı maddenin 2.fıkrasının (c) bendinde "Merkezi idarenin taşra teşkilatı kurma yetkisi kurum ve kuruluşların kendi kanunlarında belirtilir. Kanunlarında açıkça yetki bulunmayan bir kurum veya kuruluştaşra teşkilatı kuramaz.", (d) bendinde de "Sürekli görev veya hizmet yapacak taşra teşkilatı ihtiyaçlara ve hizmetin özelliklerine göre bölge, il ve ilçe kuruluşları olarak, ilgili merkez teşkilatının teklifi üzerine Devlet Planlama Teşkilatı ile Devlet Personel Başkanlığının görüşleri alınarak Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur, kaldırılır veyadeğiştirilir." hükmü mevcuttur.

Konumuz bakımından Emniyet ve Jandarmanın teşkilatlanmasına ilişkin yasal ve idari düzenlemelerin ayrıca ele alınması gerekmektedir:

14.02.1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 29.maddesinin (a) ve (b) bentleri hükümlerine göre ise Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı, İçişleri Bakanlığının bağlı kuruluşlarıdırlar.

04.06.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu ile bu teşkilatın, yani Emniyet Genel Müdürlüğünün teşkilatlanması düzenlenmiştir. Bu Kanunun 16.maddesinin 1.fıkrasının (B) bendi hükmüne göre Emniyet Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı "İllerde il emniyet müdürlükleri, ilçelerde ilçe emniyet müdürlükleri veya ilçe emniyet amirliği ile güvenlik hizmetlerine ilişkin diğer birimlerden oluşur." 10.06.1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 4, 9, 11/A, 27 ve 32/A-B hükümlerine göre Emniyet Genel Müdürlüğünün il ve ilçelerdeki teşkilatı Valilere ve Kaymakamlara bağlı olup bu makamların emri altındadırlar.

10.03.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun "Bağlılık" baslıklı 4.maddesi hükmüne göre ise Jandarma Genel

Komutanlığı Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğretim bakımından" Genelkurmay Başkanlığına, "emniyet ve asayişisleriyle diğer görev ve hizmetlerin ifası yönünden" İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Aynı Kanunun "Konuş, Kuruluş" baslıklı 5.maddesinde de "Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilatı; görevin özelliği ve Türk Silahlı Kuvvetlerindeki esaslara uygun olarak kendi kuruluşve kadrolarında gösterilir." hükmü bulunmaktadır.

03.11.1983 tarihli ve 83/7362 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 5/2.maddesinde, İl Jandarma Komutanlıkları ile İlçe Jandarma Komutanlıkları "Mülki teşkilata tabi olan Jandarma Birlikleri" arasında sayılmıştır. Aynı Yönetmeliğin 7.maddesinin 1.fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde "Bir il sınırları içinde bulunan ve İl Jandarma Komutanlığına bağlı Jandarma İç Güvenlik Birliklerinin, o İl Jandarmasını oluşturacağı; bir İlçe sınırları içinde bulunan ve İlçe Jandarma Komutanlığına bağlı Jandarma İç Güvenlik Birliklerinin, o İlçe Jandarmasını oluşturacağı" belirtilmiştir. Yine aynı Yönetmeliğin "Jandarma İç Güvenlik Birliklerinin Yetki ve Görevleri" baslıklı Dördüncü Kısmında, Jandarmanın mülki, adli ve diğer görevleri düzenlenmiştir. Anılan Yönetmeliğin 142.maddesinin 3.fıkrasına göre il jandarma komutanlıklarının ve ast kademelerinin (mülki makamlar hariç) diğer makamlarla organik bağlığı bulunmamaktadır.

Özetle Emniyet Teşkilatı İçişleri Bakanlığına bağlı bir kuruluş olup, bu Teşkilatın il ve ilçe birimleri de Valilere ve Kaymakamlara bağlı ve bu makamların emirleri altındadırlar. Jandarma Teşkilatı da İçişleri Bakanlığının bağlı bir kurulusudur. Bu Teşkilatın mülki ve adli görevlerini yürütmekle görevli ve yetkili olan İl ve İlçe Jandarma Komutanlıkları mülki teşkilata tabi bulunmaktadırlar. Bir başka deyişle Emniyet ve Jandarma teşkilatlarının Cumhuriyet Başsavcılıklarına bağlı olmaları söz konusu değildir.

Ayrıca, Bakanlıkların ve bağlı kuruluşların il ve ilçe teşkilatlarının kurulması, kaldırılması veya değiştirilmesi, ancak kanunla veya belirli şartlarda Bakanlar Kurulu kararıyla mümkündür. Bunlar dışında herhangi bir tasarrufla, bu arada Cumhuriyet Başsavcılıklarının talimatlarıyla "adli kolluk birim amirliği, adli kolluk komutanlığı veya amirliği" veya başka herhangi bir şekildeBakanlığımızın ve bağlı

kuruluşlarının taşra teşkilatlarında düzenleme yapılarak birim oluşturulması mümkün bulunmamaktadır.

b) Kamu Kuruluşlarının Kadrolarının İhdasına ve Kullanılmasına, Görev Unvanlarına İlişkin Yasal ve İdari Düzenlemeler:

Kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilatlanmasının en önemli unsurlarındanolan kadroların ihdası, iptali ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller ise 13.12.1983tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameile düzenlenmiştir. 190 sayılı K.H.K.'nin 4.maddesinin (a) ve (b) bentlerine göre genel ve katma bütçeli kuruluşların 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memur kadroları (I) sayılı Cetvelde, Yüksek Mahkemelerde ve Adalet Bakanlığında hakim ve savcılık mesleklerinde bulunlar ile bu meslekten sayılan görevlerde olanların kadroları (II) sayılı Cetvelde düzenlenmiştir. Söz konusu (I) ve (II) sayılı cetvellerin 190 sayılı K.H.K.'ye eklenmesi ve kullanılması, 18.07.1984 tarihli ve 84/8360 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kararlaştırılmış; bu karar 13.08.1984 tarihli ve mükerrer 18488 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Aynı K.H.K.'nin 6, 7 ve 8.maddeleri hükümlerine göre; (il özel idareleri ve belediyeler hariç) **kadrolar kanunla ihdas edilir**, kurum ve kuruluşlara kanunlarla verilmiş bulunan görevlerin gerektirdiği kadrolar Maliye Bakanlığı ile Devlet personel Başkanlığının görüşleri de eklenerek ilgili Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca serbest bırakılır, ekli cetvellerde gösterilen serbest kadrolar belirli şartlarla ve usul ile Bakanlar Kurulunca değiştirilebilir.

190 sayılı K.H.K.'nin 10.maddesinde ise "**Bu Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerde yer almayan kadro unvanları kullanılamaz**" hükmü bulunmaktadır.657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ek geçici 54.maddesi hükmüne göre, Emniyet teşkilatı mensupları hakkında 14.07.1965 tarihli ve 657 sayılı D.M.K. hükümleri uygulanmaktadır. Dolayısıyla 190 sayılı K.H.K. hükümleri Emniyet Teşkilatı personeli için de caridir. Nitekim Emniyet Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatı kadroları, 18.07.1984 tarihli ve 84/8360 sayılı Bakanlar Kurulu kararının ekindeki (1) sayılı Cetvelde 275 kurum koduyla ve kurumu "İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü" olarak gösterilmiştir.

Diğer yandan 2803 sayılı Kanunun 13 ve 20.maddelerinin delaletiyle Jandarma Teşkilatı mensupları özlük isleri bakımından 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli Kanununa tabi bulunmaktadırlar. Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin "Teşkilat ve Kuruluş" baslıklı 5.maddesine göre Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilatı; Jandarma Gene Komutanlığı Karargahı ve Bağlı Birlikleri, Jandarma İç Güvenlik Birlikleri,

Jandarma sınır (seyyar) Birlikleri, Jandarma Eğitim Birlikleri, Jandarma Okulları, Jandarma idari ve lojistik Destek Birlikleri, görevin özelliğine bağlı olarak kurulacak diğer kuruluşlardan oluşur. Jandarma İç Güvenlik Birlikleri "mülki teşkilata tabi olan ve olmayan" seklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuş; Jandarma Bölge Komutanlıkları, İl Jandarma Komutanlıkları, İl Merkez ve İlçe Jandarma Komutanlıkları, Bucak Jandarma Komutanlıkları, Jandarma Karakol Komutanlıkları, Jandarma Karakol Komutanlıkları, Jandarma Koruma Birlikleri, Jandarma AsayişKomando Birlikleri, "mülki teşkilata tabi olan Jandarma Birlikleri" arasında sayılmıştır. Aynı Yönetmelik maddesinde "Bu karargah, kıt'a ve birlikler; görevin özelliği ve Türk Silahlı Kuvvetlerindeki esaslar göz önünde tutularak, kendi kuruluşve kadrolarında gösterilir." düzenlemesi bulunmaktadır.

Yine aynı Yönetmeliğin "Fiili kadrolar" baslıklı 191.maddesinde de "Bütçenin hazırlanmasına ve uygulanmasına esas olan personel fiili kadroları, 30/6/1929 tarih ve 1453 sayılı ve 19/7/1931 tarih ve 1844 sayılı Kanuna istinaden her yıl Jandarma Genel Komutanlığınca hazırlanır." denilmektedir. Dolayısıyla Jandarma Teşkilatının kadro isleri de anılan özel Kanunlara göre yürütülmektedir. Mevcut kadro cetvellerinde ve düzenlemelerinde **"Jandarma Adli Komutanlığı" veya "Emniyet Adli Kolluk Amirliği" seklinde ya da benzeri herhangi bir kadro ve unvan bulunmamaktadır. 190 sayılı K.H.K.'nin 10.maddesinin açık hükmü karsısında, kadro cetvellerinde yer almayan bir kadro unvanının kullanılması da mümkün değildir**.

Ayrıca Emniyet Teşkilatı personelinin rütbeleri 3201 sayılı Kanununun 13.maddesinde, Jandarma Teşkilatının (subay-astsubay) personelinin rütbeleri ise 926 sayılı Kanunun 29 ve 77.maddelerinde belirlenmiştir. Yine aynı Kanunlarla bu Teşkilatların personelinin rütbe terfiine ilişkin usul ve esaslar da düzenlenmiştir. Buitibarla **Emniyet ve Jandarma Teşkilatların personelinin gerekli şartlara**

uygunolarak mezkur Kanunlar çerçevesinde iktisap ettikleri rütbeleri kullanmalarının bir yasal bir gereklilik ve aynı zamanda bir hak olduğu; dolayısıyla görev gereği yapılan yazışmalarda anılan personelin kadro unvanlarının yanı sıra rütbelerini de belirtmeleri gerektiği ve bu uygulamanınCumhuriyet Başsavcılıklarının talimatlarıyla değiştirilerek, yazışmalarda Emniyet ve Jandarma Teşkilatı personelinin kadro unvanlarını ve rütbelerini kullanmalarının önlenmesinin mümkün olmadığı görülmektedir.

c) Emniyet ve Jandarma Teşkilatının İl ve İlçe Birimlerinin Yazışma Usulü:

Bütün kamu kurum ve kuruluşlarının resmi yazışma kuralları, Bakanlar Kurulunun 18.10.2004 tarihli ve 2004/8125 sayılı kararıyla yürürlüğe konulan ve 02.12.2004 tarihli ve 25658 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmişbulunmaktadır. Bu Yönetmeliğin resmi yazışmalarda "baslık" hususunu düzenleyen 9.maddesinin 4.fıkrasında "Bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşların taşra teşkilatlarında kullanılan baslıklar 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak düzenlenir." denilmiştir.

Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarının İçişleri Bakanlığına bağlı kuruluşlar oldukları; Emniyet Teşkilatının il ve ilçe birimlerinin Valilere ve Kaymakamlara bağlı ve bu makamların emirleri altında oldukları, Jandarma Teşkilatının ise mülki ve adli görevlerini yürütmekle görevli ve yetkili olan İl ve İlçe Jandarma Komutanlıklarının mülki teşkilata tabibulundukları yukarıda açıklanmıştır.

Bu itibarla **Emniyet ve Jandarma Teşkilatının il ve ilçe birimlerinin resmiyazışmalarındaki baslıklar, (Jandarmanın askeri görevleri kapsamındaki hususlar saklı kalmak üzere) 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri, yani mülki idare teşkilatlanması ile mevcut teşkilat yapıları esas alınarak belirlenecektir. Dolayısıyla Emniyet Jandarma Teşkilatının il ve ilçe birimlerinin resmi yazışmalarında kullanılacak baslıkların, Cumhuriyet Başsavcılıklarının talimatlarıyla değiştirilerek başka şekilde düzenlenmesi mümkün değildir**.

2- Emniyet ve Jandarma Teşkilatının Atanmasına ve Görevlendirilmesine ve Sicil İşlerine İlişkin Hususlar:

a) 3201 sayılı Kanunun 43.maddesi hükmüne göre Emniyet Teşkilatı personelini atama yetkisi (ortak kararname ile atananlar dışında) İçişleri Bakanına aittir. 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 8/B ve 11/Ç. maddeleri hükümlerine göre İl emrine atanan Emniyet Teşkilatı personelinin görev yerlerini belirlemek ve gerektiğinde değiştirmek yetkisi Valiye ait bulunmaktadır. Yine 5442 sayılı Kanunun 30 ve 32/D. maddeleri hükümleri uyarınca da İlçedeki Emniyet teşkilatı personelinin görev yerlerini belirlemek ve değiştirmek yetkisi (Valinin onayını almak kaydıyla) Kaymakama aittir.

2803 sayılı Kanununun 14.maddesi hükmüne göre ise (ortak kararname ile atananlar dışında) Jandarma Teşkilatı personelini atama yetkisi Jandarma Genel komutanına ait bulunmaktadır. Bu maddenin 507 sayılı K.H.K. ile değişik son fıkrası hükmüne göre, (nokta ataması yapılmayıp) il jandarma komutanlıkları emrine atanan astsubay ve uzman jandarmalardan emniyet ve asayişgörevi alacak olanların istihdam yerleri ve il içi yer değiştirmeleri il jandarma komutanının teklifi üzerine valinin onayı ile yapılmaktadır.

Diğer yandan 5271 sayılı C.M.K.'nun "adli kolluk ve görevine ilişkin164.maddesi hükmünde adli kolluk personelin görevlendirilme usulüne ilişkin herhangi bir açıklık yer almamış; Adli Kolluk Yönetmeliğinin ise "Tanımlar" baslıklı 3.maddesinde adli kolluk görevlileri "…tabi oldukları atama usulüne göregörevlendirilen komutan, amir, memur ve diğer görevliler…" olarak tanımlanmış,"Görevlendirme" baslıklı 4.maddesinde Emniyet Genel Müdürlüğü ve JandarmaGenel Komutanlığınca (ve diğerlerince) "asgari tam teşekküllü karakol" bulunanyerlerde mevcut imkanlar ölçüsünde yeterince adli kolluk personeligörevlendirileceği belirtilmiştir. Yönetmeliğin bu düzenlemesinden de anlaşılacağıgibi adli kolluk personelinin görevlendirilmesi, Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarınınkendi özel Kanunları ile 5442 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacaktır.

Bu yasal ve idari düzenlemelere göre **adli kolluk personelininbelirlenmesinde Cumhuriyet Başsavcılıklarından görüşalınmasını zorunlukılan herhangi bir**

hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla adli kollukpersonelinin belirlenmesi ve görevlendirilmesi hususu, Valiler ve Kaymakamlar ile anılan Teşkilatlarının sıralı amirlerinin yetkisi dahilinde ve sorumluluğualtındadır.

b) Emniyet Teşkilatı personeli de kapsayan 657 sayılı Devlet MemurlarıKanunundaki sicile ilişkin hükümlerinin uygulanmasına dair usul ve esaslar,Bakanlar Kurulunun 08.09.1986 tarihli ve 86/10985 sayılı kararıyla yürürlüğekonulan ve 18.10.1986 tarihli ve 19255 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan DevletMemurları Sicil Yönetmeliğiyle düzenlenmişbulunmaktadır. 657 sayılı D.M.K.'nun"Sicil Amirleri"ne ilişkin 112.maddesi hükmü ve anılan Yönetmelik düzenlemeleridoğrultusunda Emniyet Teşkilatının il ve ilçe birimlerindeki personelinin sicilamirleri, kendi sıralı amirleri ile Valiler ve Kaymakamlardır. Aynı Yönetmeliğin"Sicil Dosyalarını İnceleyebilecek Yetkililer" baslıklı 28.maddesinde "Başbakan,bakanlar, atamaya yetkili amirler, valiler, kurumların merkez teşkilatının en üstyöneticileri ve kaymakamlar, basında bulundukları teşkilatta görevli bütünmemurların sicil dosyalarını inceleyebilirler." denilmiştir. Bu itibarla, EmniyetTeşkilatı personelinin sicil dosyalarını, dolayısıyla bu dosyada bulunan sicilraporlarını, söz konusu Yönetmelik maddesinde sayılanlar dışında herhangi birininincelemesi mümkün değildir.

Diğer yandan Jandarma Teşkilatı personelinin sicil isleri ise 2803 sayılıKanunun 20.maddesi hükmünün delaletiyle 926 sayılı Türk Silahlı KuvvetleriPersonel Kanunu, 3269 sayılı Uzman ErbaşKanunu, 3466 sayılı Uzman JandarmaKanunu ile Subay/Astsubay Sicil Yönetmelikleri, Uzman Jandarma Atama ve SicilYönetmeliği ve Uzman ErbaşYönetmeliği uyarınca yürütülmektedir. Bu bağlamdaJandarma Teşkilatı personelinin mesleki sicilleri Komutanlık sicil amirlerinceverilmektedir. Ayrıca 2803 sayılı Kanununun Ek-2 nci maddesi ile "İl ve İlçeJandarma Komutanları hakkında Valilerce mülki sicil düzenlenmesi" hususu hükümaltına alınmıştır.

5271 sayılı C.M.K.'nun 166.maddesi hükmü ve Adli Kolluk Yönetmeliğinin11.maddesi ile Cumhuriyet Başsavcılarına verilen yetki, adli kolluk personelihakkında "bunların soruşturma ve kovuşturma işlemlerindeki ehliyetiyle

buişlemlerde gösterdikleri çalışkanlık, is disiplini ve basarı durumlarına" ilişkin kanaat

ve görüsünü içeren bir değerlendirme raporu düzenleyerek İllerde Valilere, İlçelerdeKaymakamlara göndermekten ibarettir.Bu itibarla **adli kolluk görevlisi olarak görev yapan Emniyet ve JandarmaTeşkilatı personelinin sicil raporlarının veya sicil özetlerinin CumhuriyetBaşsavcılıklarına gönderilmesi ya da incelettirilmesi mümkün değildir**.

3- Cumhuriyet Başsavcılıklarının Araç-Gereç-Personel Talepleri, Adliye Binalarının ve Yargı Mensupları ile Adalet Teşkilatının Diğer PersonelinKorunmasına Yönelik Tedbirlerle İlişkin Hususlar:

5271 sayılı C.M.K.'nun 251.maddesinin 7.fıkrasında "250 nci maddesindebelirtilen suçlar nedeniyle Cumhuriyet savcıları, soruşturmanın gerekli kılmasıhalinde geçici olarak, bu mahkemelerin yargı çevresi içindeki genel ve özel bütçeliidarelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, il özel idarelerine ve belediyelere ait bina,araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler." Hükmübulunmaktadır. Böylece, adli kolluk görevlileri ve bu görevlilere kendi teşkilatlarıncaadli görevleriyle ilgili olarak tahsis edilen araç-gereç dışında, CumhuriyetBaşsavcılıklarının İdareden araç-gereç-personel talebinde bulunabilmesi, ancakbelirli suçların soruşturulması hallerine inhisar ettirilmiştir. Bunlar dışında,**Cumhuriyet Başsavcılıklarının Emniyet ve Jandarma Teşkilatının il ve ilçebirimlerinden, hangi amaç için olduğu belirtilmeksizin sınırsız ve genel olarakaraç-gereç-personel taleplerinin karşılanması yönünde talimat vermelerimümkün bulunmamaktadır.** Cumhuriyet Başsavcılıklarının veya diğer adlimercilerin, C.M.K.'dan kaynaklanıp yukarıda belirtilen durumlar dışında,yürütmekte oldukları kamu görevlerinin ifası için diğer kamu kurum vekuruluşlarının imkanlarından yararlanmak ihtiyacı duymaları halinde, bu türtaleplerin 5442 sayılı İl İdaresi Kanunundaki genel görev ve yetkileri çerçevesindeVali ve Kaymakamlarca değerlendirilebileceği tabiidir.

Öte yandan, adliye binalarının ve yargı mensupları ile adalet teşkilatının diğerpersonelin korunmasının bir "önleyici kolluk" görevi olduğu ve adli görevkapsamında değerlendirilmeyeceği tartışmasızdır. 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun11/A-C, 32/B-Ç. maddeleri hükümlerine göre **"suç islenmesini önlemek,**

kamudüzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri almak; kişi dokunulmazlığı,tasarrufa müteallik emniyeti, kamu esenliğini sağlamak; önleyici kolluk"görevleri ve yetkileri, İllerde Valilere, İlçelerde Kaymakamlara verilmiştir.Dolayısıyla adliye binalarının ve yargı mensupları ile adalet teşkilatının diğerpersonelin korunmasına ilişkin her türlü tedbir Valiler ve Kaymakamlar tarafındanalınarak kolluk kuvvetlerine uygulatılacaktır. **Cumhuriyet Başsavcılıklarının,"önleyici kolluk" hususlarında herhangi bir karar ve tedbir alma yetkileribulunmadığından dolayı Emniyet ve Jandarma Teşkilatının il ve ilçelerdekibirimlerine bu yönde talimat vermeleri de mümkün değildir. CumhuriyetBaşsavcılıklarının bu neviden önleyici kolluk tedbirlerine ilişkin talep veyaönerileri bulunduğu takdirde, bunları (Emniyet ve Jandarma birimlerine değil)**
Valilere veya Kaymakamlara intikal ettirmeleri gerekmektedir.

4- Adli Olaylarla İlgili Bilgi Akısında Emniyet ve Jandarma Birimlerinin Kendi Sıralı Amirleriyle ve Vali ve Kaymakamlarla İlişkileri:

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu uyarınca Vali, İlde Devletin ve Hükümetin veayrı ayrı her Bakan'ın mümessili ve bunların idari ve siyasi yürütme vasıtasıdır. İl'in her y önden genel idare ve genel gidisini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur.(Madde 9). İl İdare Şube Başkanları kendi şubelerine taalluk eden işlerinürütülmesinden ve şubeleri memur ve müstahdemlerin kanun, tüzük, yönetmelik vehükümet kararları ile belirtilen ödev ve görevlerin sürat ve intizamla yapılmasındanvaliye karsı sorumludurlar (madde 21).

Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet veteşkilatının amiridir; **lüzumu halinde suçluların aranması ve suçlarınaydınlatılmasına yönelik acele tedbirlerin alınması için, -5271 sayılı CezaMuhakemesi kanunundaki usul ve esaslara uygun olarak- yetkilerinikullanmaları hususunda adli kolluk üst ve astlarına emirler verebilir.** Suçislenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır.Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilatamir ve memurları Vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekleyükümlüdür (madde 10,11). İl sınırları içine huzur ve güvenliğin, kişidokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esnekliğinin sağlanması veönleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve

görevlerindendir (madde 11). Valiler, kollukamirlerinin birinci derecede sicil amiridirler (madde 18).

İl İdare Şube Başkanlarının her biri kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının verdiği ödev ve görevleri ve valinin emirlerini yürüterek aldıkları islerüzerinde gereken incelemeleri yaparak bilgi ve düşüncelerini zamanında bildirmek
ve valinin isteği her türlü malumatı vermekle ödevlidirler (madde-21).

Kaymakam İlçede Hükümeti temsil eder ve İlçenin genel idaresindenKaymakamlar da, ilçe dahilinde Valilere paralel yetki ve sorumluluklarasahiptirler (aynı Kanun madde 31, 32, 34, 37, 38).

Diğer yandan, Bakanlar Kurulunun 28.06.1961 tarihli ve 5/1409 sayılıkararıyla yürürlüğü giren ve 15.07.1961 tarihli ve 10855 sayılı Resmi Gazetedeyayımlanan "Emniyet ve AsayişİslerindeİI, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve EmniyetÖdevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik' in 4.maddesinin (a) fıkrasının 1.bendinde "Hergün saat (11) bütün Türkiye'de emniyet ve asayişsaatidir. **Muayyen is olsunolmasın tam bu saatte ve mühim hadiselerde saat kaydıyla mukayyet olmayarakderhal jandarma kumandanları ve emniyet müdürleri (bulunmadıkları takdirdevekilleri) beraberce valinin ve bulunmadığı takdirde vekilinin yanına davetedilmeden giderler. Jandarma kumandanları ve emniyet müdürleri (24) saatzarfında kendi memuriyet ve inzibat bölgeleri içinde olan bütün vukuatı ve**
aldıkları haberleri, bunlara karsı alınan veya alınması gerekli bulunantedbirleri ve tekliflerini bildirirler. ve o gün için hizmete amade bulunan kuvvetmiktarını da izah ederler.", 2. bendinde "**Emniyet ve asayişe taalluk eden her türlüihbar ve malumatı jandarma kumandanları ve emniyet müdürleri re'senyekdiğerlerine bildirmekle mükellef oldukları gibi, bu haber ve malumatınasayişsaatinde arzını beklemek herhangi bir mahzuru intaç edecekse aynızamanda ve derhal mülkiye amirine de bildirirler.**", 3.bendinde "**Memleketinemniyet ve asayişine müteallik ihbarlar doğruca C. Savcılığına yapıldığıtakdirde savcılık gecikmeksizin bu ihbar ve şikayetlerden mahalli idare amirinive müstacel hallerde aynı zamanda ilgili bulunan jandarma kumandanı veemniyet**

müdürünü de haberdar eder."; aynı maddenin (c) fıkrasında da **İlçe vebucaklardaki emniyet ve asayişhizmetleri de yukarıdaki esaslar dairesindeyürütülür**." denilmiştir.

03.11.1983 tarihli ve 83/7362 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 144.maddesinde"**Jandarma İç Güvenlik Birlik Komutanları; bölgelerindeki her türlü suçları vesonuçlarını...vakit geçirmeksizin o yerin en büyük mülki amirine sözlü ya dayazılı olarak bildirirler**. Suçla ilgili görülen olaylar aynı zamanda CumhuriyetSavcılığına da bildirilir.", 146.maddesinin 1.fıkrasında da "Her gün saat 11 bütünTÜRKİYE' de emniyet ve asayişsaatidir. Mülki amirler asayişsaatindeki toplantınınzamanında yapılması için gerekli önlemleri alır. Belirli bir is olsun ya da olmasın tambu saatte ve önemli olaylarda saate bağlı kalmaksızın derhal, **Jandarma iç güvenlikbirlik komutanları ve en büyük polis amiri (bulunmadıkları takdirde vekilleri)birlikte en büyük mülki amirinin, bulunmadığı takdirde vekilinin yanına davetedilmeden giderler. Jandarma iç güvenlik birlik komutanları ve en büyük polisamirleri (24) saat içinde kendi görev ve sorumluluk bölgelerinde meydana gelenbütün olayları ve aldıkları haberleri, bunlara karsı alınan ve alınması gereklibulunan tedbirleri ve önerilerini bildirirler** ve o gün için görevde kullanılabilecek
kuvvet miktarını açıklarlar." düzenlemesi bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi **Bakanlar Kurulunca çıkarılan bu Yönetmeliklerle,emniyet ve asayişe ilişkin her türlü olayın kolluk amirleri tarafından en seri şekilde mülki idare amirlerine bildirilmesi emredilmiştir. Hatta "memleketinemniyet ve asayişine müteallik ihbarlar" doğruca C. Savcılığına yapıldığıtakdirde, Savcılığın dahi gecikmeksizin bu ihbar ve şikayetlerden mahalli(mülki) idare amirini haberdar etmesi öngörülmüştür**.

Ayrıca, yine Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 13, 14 ve148/b. maddelerine göre Jandarma Bölge Komutanları ve İl Jandarma Komutanları"ast birliklerinin (diğer görevlerinin yanı sıra) adli görev ve işlemlerini tam, doğru vezamanında yapılmasını sağlamak, denetlemek, yanlışve eksiklerin nedenleriniinceleyerek gidermek" ile görevlidirler. Kuskusuz aynı şekilde, İl

Emniyet Müdürleri ile İlçe Emniyet Müdürleri veya Amirleri de statüleri, görev, yetki vesorumluluklarının gereği olarak, emirleri altındaki personelin (diğer görevlerinin yanı
sıra) adli görevlerini usulüne ve isin icaplarına uygun olarak yapmalarını teminetmek, bu görevlerine ilişkin işlemleri de denetlemek, tespit ettikleri eksikleriningiderilmesi için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Öte yandan suçla mücadele bir bütün olup; istihbarı, önleyici ve caydırıcıkolluk hizmetlerinden başlamakta ve suçun islenmesinden sonra şüphelininyakalanması, delillerin elde edilmesi, elde edilen delillerin ve yakalanan şüphelininyargı mercilerinin önüne çıkarılması, hatta "cezanın özel önleyici fonksiyonu"bakımından yargılama ve ceza infaz aşamalarını kapsayan bir süreçtir. Bu bütünlükiçerisinde; istihbarı, önleyici ve caydırıcı tedbirlerin alınmasıyla ve uygulanmasıyla görevli ve sorumlu olan mülki idare amirleri ile Emniyet ve Jandarma Teşkilatındakisıralı amirlerin, bu görevlerini en iyi şekilde icra edebilmeleri bakımından, islenensuçlarla ilgili olarak da hızlı ve sağlıklı bilgi akısına ihtiyaç duyacakları tabiidir. Bubakımdan, meydana gelen bütün olaylar hakkında, sıralı amirlere ve mülkimakamlara bilgi ve haber verilmesi gereği bulunmaktadır.

Cumhuriyet Başsavcılıklarınca; adli olaylarla ilgili bilgi akısında, Emniyet veJandarma birimlerinin kendi sıralı amirleriyle ve Vali ve Kaymakamlarla iliksilerine müdahale niteliğinde, bu ilişkileri sınırlayıcı mahiyette olmak üzere yapılandüzenlemelerin dayanağı olarak, 5271 sayılı C.M.K.'nun 157.maddesindeki"Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zararvermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir." Hükmügösterildiği anlaşılmaktadır. Ancak, TBMM'ye arzı Bakanlar Kurulunca 03.12.2002tarihinde kararlaştırılan ve Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğünün07.03.2003 tarihli ve B.02.KKG.0.10/101-508/1020 sayılı yazısı ekinde TBMMBaşkanlığına sunulan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanun Tasarısının (soruşturmanıngizliliğine ilişkin) 159.maddesinin 1.fıkrasının gerekçesinde "…**Soruşturma evresigenel olarak ve esas itibarıyla kamuya karsı gizli biçimde cereyan eder**…"denilmiştir. Adalet Komisyonunda Kanun Tasarısının baslığı "Ceza MuhakemesiKanunu Tasarısı" olarak değiştirilmiş, 159.madde 157.madde olarak düzenlenmişvemevcut halini almış, 2 ve 3.fıkralar fıkralar metinden çıkarılmıştır.

Tasarıya ilişkinAdalet Komisyonunun 01.12.2004 tarihli ve Esas No:1/535,1/292-Karar No:65 sayılı

Raporunda 157.maddenin gerekçesinde ise "Tasarının 159 uncu maddesinin ikincifıkrası gereksiz görülerek, üçüncü fıkrası ise ceza hükmü içermesi nedeniyle 5237sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlendiğinden metinden çıkarılmışve 157 ncimadde olarak kabul edilmiştir." denilmiş, bir başka deyişle Adalet Komisyonungerekçesinde maddenin esasıyla ilgili olarak Hükümet Tasarısında yer alan ve yukarıda belirtilen gerekçeyi nakzeden veya buna ilave herhangi bir husus yer almamıştır. Dolayısıyla, C.M.K.'nun 157.maddesinin gerekçesi dikkate alındığında;yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan Kanunlar ve Yönetmelikler uyarınca ve bunlarlabelirlenmişesaslar çerçevesinde, Emniyet ve Jandarma birimlerinin adli olaylarhakkında kendi sıralı amirleri ile Vali ve Kaymakamlara bilgi vermelerine,C.M.K.'nun anılan maddesi engel teşkil etmemektedir.

Bu itibarla Vali ve Kaymakamların kanunlarla belirlenmişolan hukukistatüleri, görev ve yetkileri, kolluk kuvvetleriyle organik bağlantısı ve mülkimakamlar-polis-jandarma arasındaki ilişkileri düzenleyen Bakanlar KuruluYönetmelikleriyle birlikte önleyici kolluk görevinin gerekleri dikkate alındığında;**emniyet ve asayişe ilişkin her türlü ihbar, bilgi ve olayın kolluk kuvvetlerininamirlerince mülki idare amirlerine bildirilmesi gerekmektedir. Dolayısıylaemniyet ve asayişe ilişkin adli olaylarla ilgili bilgi akısında, emniyet vejandarma birimlerinin kendi sıralı amirleriyle ve Vali ve Kaymakamlarlailişkilerine Cumhuriyet Başsavcılıklarının talimatlarıyla müdahale edilmesi, builişkileri sınırlayıcı düzenlemeler yapılması mümkün değildir**.

5- Sahil Güvenlik Komutanlığına İlişkin Hususlar:

3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun9.maddesinin (c) bendi hükmüne göre İçişleri Bakanlığının bağlı kuruluşlarındanbirisi de Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. 09.07.1982 tarihli ve 2692 sayılı SahilGüvenlik Komutanlığı Kanununun 2.maddesi hükmüne göre de bu Komutanlık"Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kurulusu içerisinde olup, barışta görev ve hizmetyönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır." Yine 2692 sayılı Kanunun "Kadro vekuruluş" baslıklı 6.maddesinde "Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtı; görevinözelliği ve Türk Silâhlı Kuvvetlerindeki esaslara uygun olarak kendi kuruluşvekadrolarında gösterilir. Sahil

Güvenlik Komutanlığının kuruluşve kadroları,Genelkurmay Başkanlığının görüsü alınarak İçişleri Bakanlığınca düzenlenir…"hükmü yer almıştır. Yine 2692 sayılı Kanunun "Emir Komuta Bağlantısı" baslıklı10.maddesinde ise "Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli,görevlerini 211 sayılıTürk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununa tabi olarak kendi emir ve komutabağlantısı içerisinde yapar." hükmü bulunmaktadır. Ayrıca, söz konusu Komutanlıkmensupları 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanuna tabidir.Diğer yandan442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre "Valilerin veKaymakamların, il ve ilçelerde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet veteşkilatının amiri oldukları" hususu, ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Sahil Güvenlik Komutanlığının bağlılığı, teşkilat yapısı ve kadrosu, emirkomutabağlantısı, personel rejimi nazarı itibara alındığında; anılan Komutanlık da,Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarıyla ilgili olarak yukarıda açıklanan esaslardoğrultusunda hareket edecektir.

6- Cumhuriyet Başsavcılıklarıyla Kolluk Kuvvetlerinin İlişkisininKapsamı ve Niteliği:

04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Adli kollukve görevi" baslıklı 164.maddesi hükmü ve Adli Kolluk Yönetmeliği ile getirilendüzenlemeler, kolluk kuvvetlerine kanunlarla verilen adli görevlerin yürütülmeesasları, kolluk kuvvetleri içinde adli görevlerle ilgili olarak işbölümü yapılması veuzmanlaşmaya, adli kolluk görevlilerinin hizmet içi eğitimi v.s. hususlara iliksin olup; bu Kanun hükmünün ve Yönetmeliğin, Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarının ilve ilçe kuruluşlarının mevcut yapılarında değişiklik yapması, yeni bazı kadrolar veunvanlar ihdas etmesi, yeni bir yazışma usulü getirmesi, CumhuriyetBaşsavcılıklarının mülki idare amirlerinin önleyici kolluk yetkilerine müdahaleimkanı vermesi, kolluğun mülki makamlarla ve sıralı amirleriyle ilişkilerini yenidendüzenlemesi ve sınırlandırması söz konusu değildir. Bir başka deyişle **anılan Kanunve Yönetmelik düzenlemeleriyle Cumhuriyet Başsavcılıkları ve kollukkuvvetleri arasında organik bir bağ kurulmamış, (kolluk kuvvetlerinin mevcutteşkilat yapıları ve bütünlükleri içerisinde) yalnızca adli hizmetlerle sınırlı fonksiyonel/görevsel bir ilişki tesis edilmiştir.**

Adli Kolluk Yönetmeliğinin “Adli kollukla ilgili esaslar” baslıklı5.maddesinin(b) bendindeki “Adli kolluk, bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olup,öncelikli görevi, karsılaştığı suçun islenmesini önlemektir.”, (d) bendindeki “Adlikolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde üstlerinin emrindedir.”, (f)bendindeki “Adli kolluk görevlileri, kadrolarında yer aldıkları birimleremevzuatla verilmişve adli görev kapsamı dışında kalan diğer görev vehizmetleride yerine getirirler.”, (g) bendindeki “Adli kolluk görevlilerinin özlük hakları,bağlı oldukları teşkilat tarafından yürütülür.” seklindeki düzenlemeler de bu
hususu açıkça teyit etmektedir.

Bu bağlamda, **Cumhuriyet Başsavcılıklarının Emniyet ve Jandarmabirimlerine vermişoldukları yukarıda belirtilmiştürden talimatlar, yineyukarıda açıklanan Anayasa, Kanunlar, Kanun Hükmünde Kararnamehükümleri ile Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulmuşYönetmeliklereaçıkça aykırı bulunmaktadır**. Bu itibarla, hukuki dayanağı olmayan bahse konutalimatların herhangi bir geçerliliği ve uygulama kabiliyeti bulunmamaktadır.

Sonuç olarak:

1.- C.M.K.’nun 164.maddesi ile Adli Kolluk Yönetmeliğinin 4.maddesi uyarınca görevlendirilen adli kolluk görevlilerinin yanı sıra, aynı Kanunun 165.maddesi ve Yönetmeliğin 7.maddesi uyarınca kendilerine adli kolluk görevleri verilen tüm kolluk birimleri (örneğin Đl Emniyet Müdürlüklerinde Asayiş, Terörle Mücadele, Mali, Narkotik, Organize, Kaçakçılık ve Organize, Çocuk, Olay Yeri İnceleme, Yabancılar, Güvenlik, Özel Harekat Sube Müdürlükleri; Merkezde Terörle Mücadele ve Harekat, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlıklarının ilgili birimleri) bu görevlerini yapmaya devam edeceklerdir. Bu birimlerdeki kolluk görevlileri, gerektiğinde veya Cumhuriyet Savcısının talebi halinde adli kolluk görevlerini ifa ederken, Ceza Muhakemesi Kanununun 165.maddesi hükmü uyarınca, bu görevleri dolayısıyla C.M.K. hükümlerine tabi olacaklardır.

2- Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarının il ve ilçe kuruluşlarının “adli kollukbirim amirliği, adli kolluk komutanlığı veya amirliği” ya da başka herhangi birşekilde adlandırılması ve bunlarla bu suretle yazışma yapılması veya bu kuruluşlarınbelirtilen adları kullanmaları mümkün bulunmamaktadır.

Bütün resmi yazışmalarda Emniyet ve Jandarma personelinin mevcut kadrounvanlarını ve rütbelerini kullanmaları gerekmektedir.Emniyet ve Jandarma Teşkilatının il ve ilçe kuruluşlarının resmiyazışmalarında baslıkların, (Jandarmanın askeri görevleri kapsamındaki hususlarsaklı kalmak üzere) 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri, yani mülki idareteşkilatlanması ile mevcut teşkilat yapıları esas alınarak belirlenmesi icap etmektedir.

3- Adli kolluk personelinin belirlenmesinde Cumhuriyet Başsavcılıklarından görüşalınmasını zorunlu kılan herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla adli kolluk personelinin belirlenmesi ve görevlendirilmesi hususu, Valiler ve Kaymakamlar ile anılan Teşkilatlarının sıralı amirlerinin yetkisi dahilinde ve sorumluluğu altındadır.

4- Adli kolluk görevlilerinin değerlendirilmesiyle ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılarına verilen yetkinin, adli kolluk personeli hakkında "bunların soruşturma ve kovuşturma işlemlerindeki ehliyetiyle bu işlemlerde gösterdikleri çalışkanlık, isdisiplini ve basarı durumlarına" ilişkin kanaat ve görüsünü içeren bir değerlendirmeraporu düzenleyerek İllerde Valilere, İlçelerde Kaymakamlara göndermekten ibarettir. Adli kolluk görevlisi olarak görev yapan Emniyet ve Jandarma Teşkilatı personelinin sicil raporlarının veya sicil özetlerinin Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderilmesi ya da incelettirilmesi mümkün değildir.

5- Önleyici kolluk görevi niteliğinde olan "adliye binalarının ve yargı mensupları ile adalet teşkilatının diğer personelin korunmasına" ilişkin her türlü tedbirin Valiler ve Kaymakamlar tarafından alınarak kolluk kuvvetlerine uygulatılması gerekmektedir. Cumhuriyet Başsavcılıklarının, bu tür "önleyici kolluk" hususlarında herhangi bir karar ve tedbir alma yetkileri bulunmadığından dolayı Emniyet ve Jandarma Teşkilatının il ve ilçelerdeki birimlerine bu yönde talimat vermeleri mümkün olmayıp; Cumhuriyet Başsavcılıklarının bu neviden önleyici kolluk tedbirlerine ilişkin talep veya önerileri bulunduğu takdirde, bunları (Emniyet ve Jandarma birimlerine değil) Valilere veya Kaymakamlara intikal ettirmeleri gerekmektedir.

6- Vali ve Kaymakamların hukuki statüleri, görev ve yetkileri, kollukkuvvetleriyle organik bağlantısı ve mülki makamlar-polis-jandarma arasındakiilişkileri düzenleyen

Bakanlar Kurulu Yönetmelikleriyle birlikte önleyici kollukgörevinin gerekleri dikkate alındığında, emniyet ve asayişe ilişkin her türlü ihbar,bilgi ve olayın kolluk kuvvetlerinin amirlerince mülki idare amirlerine bildirilmesigereği bulunmaktadır. Dolayısıyla emniyet ve asayişe ilişkin adli olaylarla ilgili bilgiakışında, emniyet ve jandarma birimlerinin kendi sıralı amirleriyle ve Vali ve Kaymakamlarla ilişkilerine Cumhuriyet Başsavcılıklarının talimatlarıyla müdahale
edilmesi, bu ilişkileri sınırlayıcı düzenlemeler yapılması mümkün değildir.

Mülki idare amirleri ile Emniyet ve Jandarma makamlarının birbirleriyleilişkilerinin; 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev veYetkileri Kanunu, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, "Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması veYetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri GösterirYönetmelik" ile "Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği" çerçevesindeyürütülecektedir.

7- Sahil Güvenlik Komutanlığı da, Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarıyla ilgiliolarak yukarıda açıklanan esaslar doğrultusunda hareket edecektir.

Bağlı kuruluşlar ile İllerde Valiler ve İlçelerde Kaymakamlar bu Genelgeningereklerini ifa edecekler ve aksamadan uygulanması için icap eden tedbirlerialacaklardır.

Bilgilerini ve gereğini arz ve rica ederim.

Abdülkadir AKSU
Bakan

DAĞITIM:

Gereği: **Bilgi:**

-Jandarma Genel Komutanlığına -Başbakanlığa
-Emniyet Genel Müdürlüğüne -Adalet Bakanlığına
-Sahil Güvenlik Komutanlığına -Müsteşarlık Özel Kalemine
-Valiliklere -Müsteşar Yardımcılarına
-Bakanlık Merkez Birimlerine

EK - 5

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.Ö3.0.CİG.0.00.00.05/010.06.02/44 05/01/2006
Konu : Adlî kolluğun görev, yetki ve sorumlulukları ile soruşturmanın gizliliği

GENELGE No: 98

01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza MuhakemesiKanunu ile bu Kanun kapsamında çıkartılan Yönetmeliklerin uygulanması sırasındayürütülmekte olan soruşturmalarla ilgili olarak; çeşitli yazılı ve görsel basınorganlarında, şüphelilerin yakalanması ve arama konusu basta olmak üzere kolluğunyetkilerinin kısıtlandığı, bu nedenle de suç ve suçlularla mücadele etme imkânınınazaldığı seklinde haberlerin yer aldığı, bunun da kolluğun suçlularla yapacağımücadeleyi olumsuz yönde etkilediği gibi vatandaşların adalete olan güvenduygusunun zedelenmesine sebebiyet verdiği, bazen soruşturmanın gizliliğininsınırlarının, kolluğun görev, yetki ve sorumluluklarının kapsamının belirlenmesindebir takım tereddütler yaşandığı, bazı yer Cumhuriyet başsavcılıklarınca bu hususta farklı uygulamalar yapıldığı, kimi zaman da soruşturmanın gizliliği ilkesini ihlaledecek şekilde, suçun şüphelilerine, delillerine,

olay yerinin fotoğraf vegörüntülerine medyada yer verildiği, çeşitli sebeplerle Bakanlığımıza intikal edenbilgilerden anlaşılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının; "Suç ve cezalara iliksin esaslar11 kenarbaslıklı 38'inci maddesinin dördüncü fıkrasında; "Suçluluğu hükmen sabit oluncayakadar, kimse suçlu sayılamaz."

Avrupa İnsan Haklan Sözleşmesinin, "Adil yargılanma hakkı" kenar baslıklı6'ncı maddesinin ikinci bendinde; "Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasalolarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 285'inci maddesinin birinci fıkrasında; "(1)Soruşturmanın gizliliğini alenen ihlâl eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasiile cezalandırılır. Ancak, soruşturma aşamasında alınan ve kanun hükmü gereğincegizli tutulması gereken kararların ve bunların gereği olarak yapılan işlemleringizliliğinin ihlâli açısından aleniyetin gerçekleşmesi aranmaz."

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun; "Soruşturmanın gizliliği" kenarbaslıklı 157'nci maddesinin birinci fıkrasında; "(1) Kanunun baksa hüküm koyduğuhâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturmaevresindeki usul işlemleri gizlidir."

"Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri" kenar baslıklı 161 'inci maddesinde 160'ıncı maddeye atıf yapılarak, bir ilâ besinci fıkralarında; "(1) Cumhuriyet savcısı,doğrudan doğruya veya emrindeki adlî kolluk görevlileri aracılığı ile her türlüaraştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamugörevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adlî görevi gereğincenezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir ilsem yapmak ihtiyacıortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemiyapmasını ister.

(2)Adlî kolluk görevlileri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ileuygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek vebu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerinegetirmekle yükümlüdür.

(3)Cumhuriyet savcısı, adlî kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde,sözlü olarak verir. Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.

(4)Diğer kamu görevlileri de, yürütülmekte olan soruşturma kapsamındaİhtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri, talep eden Cumhuriyet savcısına vakitgeçirmeksizin temin etmekle yükümlüdür.

(5)Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerindenistenen adliye ile ilgili görev veya islerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülenkamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirleriniyapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali vekaymakamlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer KamuGörevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri, en üst dereceli kollukamirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır."

"Adlî kolluk ve görevi" kenar baslıklı 164'üncü maddesinde; "(1) Adlî kolluk;4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12 ncimaddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve YetkileriKanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük MüsteşarlığınınTeşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncümaddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.

(2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatlarıdoğrultusundaöncelikle adlî kolluğa yaptırılır. Adlî kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adlîgörevlereilişkin emirlerini yerine getirir.

(3) Adlî kolluk, adlî görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir.""Diğer kolluk birimlerinin adlî kolluk görevi" kenar baslıklı 165'nci maddesinde; "(1)
Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer koltuk birimleri deadlî kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu durumda, kolluk görevlileri

hakkında, adlî görevleri dolayısıyla bu Kanun hükümleri uygulanır."

"Değerlendirme raporu yetkisi" kenar baslıklı 166'ncı maddesinde "(1)Cumhuriyet başsavcıları her yılın sonunda, o yerdeki adlî kolluğun sorumlularıhakkında değerlendirme raporları düzenleyerek, mülkî idare amirlerine gönderir."Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin "Soruşturmanıngizliliğinin uygulanması" kenar baslıklı 27'nci maddesinde; "Suçluluğu bir yargıhükmüne bağlanana kadar kişinin masumiyeti esastır ve soruşturma evresi gizlidir.Bu nedenle, soruşturma evresinde gözaltındaki bir kişinin "suçlu" olarak kamuoyunaduyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplıgörüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teshir edilmelerine sebebiyet verilmezve soruşturma evrakı hiçbir şekilde yayımlanamaz."01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Adlî Kolluk Yönetmeliği'nin;"Adlî kollukla ilgili esaslar" kenar baslıklı 5'nci maddesinde; "Adlî kolluklailgili düzenleme ve uygulamalarda aşağıdaki genel esaslara uyulur:

a) Cumhuriyet savcıları, adlî görevlere ilişkin emir ve talimatlarını öncelikleadlî kolluk sorumlularına veya adlî kolluk görevi İfa eden diğer birim âmirlerineverir.Adlî kolluk, bağlı bulunduğu kolluk teşkilâtının bir parçası olup. Öncelikli görevi,karsılaştığı suçun islenmesini Önlemektir.Cumhuriyet savcılarınca, adlî görevler ile ilgili emir ve talimatlar zorunlulukbulunmadıkça, kolluk birimlerinin aralarındaki işbölümü ile kolluk teşkilâtlarınıngörev ve yetki alanları gözetilerek verilir.Adlî kolluk, adlî görevlerin haricindeki hizmetlerde üstlerinin emrindedir.Adlî kolluk görevlilerine, adlî görevi bulunmayan üstleri tarafından, yürütülensoruşturma ile ilgili emir ve talimat verilemez. Yönetmeliğin 7 nci maddesihükümleri saklıdır.Adlî kolluk görevlileri, kadrolarında yer aldıkları birimlere mevzuatla verilmişve adlî görev kapsamı dışında kalan diğer görev ve hizmetleri de yerine getirirler.

b) Adlî kolluk görevlilerinin Özlük haklan, bağlı oldukları teşkilât tarafından yürütülür.

"Görev ve yetkiler11 kenar baslıklı 6'ncı maddesinin altıncı fıkrasında;

"Adlî kolluk görevlileri, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanınyapılabilmesi için. Cumhuriyet savcısının emirleri doğrultusunda şüphelinin lehineveya aleyhine olan tüm delilleri, kanunda ön görülen koşullara

uyarak toplamak,muhafaza altına almak ve bunları bir fezleke ile Cumhuriyet savcısına sunmaklayükümlüdür. Hukuka aykırı delil elde edildiğinin tespiti hâlinde, fezlekede bu hususada yer verilir. Adlî kolluk görevlileri diğer soruşturma işlemlerini de aynı titizlikleyerine getirir."

Hükümleri yer almaktadır.

Soruşturma evresinin gizliliği, ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük, gerçeğeulamsa ilkelerine uyulması için bir zorunluluktur. Ancak her şeyden önce suçsuzlukkarinesinin sağlam tutulabilmesi yönünden de vazgeçilemez niteliktedir. Aksitakdirde, ülkemizde ve yabancı ülkelerde de örneklerine rastlandığı üzere, yargısızinfazlar sonucu insanlar derin üzüntüler yasamakta ve suçsuzluk karinesi ihlâledilmektedir.

Bu maksatla, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile gizlilik ilkesi Kanunhükmü hâline getirilmiş, böylece soruşturmaya ilişkin olarak ilgili mercilertarafından elde edilen bilgi ve bulguların kamuoyu ile paylaşılmasının önünegeçilmek istenmistir. Bunun nedeni, bir taraftan sanığın **lekelenmeme hakkı,** diğertaraftan da, **delillerin güvence altına** alınması gereğidir.Kanun koyucu; kolluğa, basın ve yayın kuruluşlarına ve hiçbir mercie, suçislediği şüphesi altında bulunan kişileri suçlu olarak ilân etme yetkisi vermediği içinmedya mensuplarının bilgi alma hakkı ile kişilerin Anayasa ile teminat altına alınankişilik haklarının korunması ilkelerini zedelemeyecek tedbirlerin alınmasıgerekmektedir. Aksi takdirde bireysel ve yanlış uygulamalar sonucunda kollukteskilâtlar zarar görmekte, eleştirilere maruz kalmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine açılan davalar sonucu verilen mahkumiyet kararlarından da anlaşılacağı üzere; kolluğun soruşturma aşamasındaki ifade alma ve özellikle delil elde edilmesi sırasında başvurduğu işlemlerdeki bilgi eksikliği ile kimi zaman da soruşturmanın gizliliğine vurgu yapılarak belirtilen sebeplerle tazminatahükmedildiği bilinmektedir.

Nitekim, Avrupa İnsan Haklan Mahkemesi;

Allenet de Ribemont i Fransa davasında (10.02.1995), başvurucunun polistegözaltındayken üst düzey bir polis memuru tarafından basın toplantısında bircinayetin azmettiricisi olarak gösterilmesi üzerine, bunun masumiyet karinesininihlali olduğuna.

Sekanina - Avusturya davasında (25.08.1993), suçsuzluk karinesinin yargılama öncesinde olduğu kadar beraattan sonra da gözetilmesi gerektiğine, sanığın beraatıkesinleştikten sonra yerel mahkemenin başvurucunun suçuna ilişkin şüpheleredayanmasının artık kabul edilemez olduğuna.Hükmederek, anılan Ülkeler aleyhinde kararlar vermiştir.

Diğer taraftan; mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun1481nci maddesindeki Adalet Bakanı ve valilerin hazırlık soruşturmaları ile ilgiliemir verme ve talepte bulunma yetkileri Avrupa Birliğine uyum yasalarıçerçevesinde çıkarılan 14/07/2004 tarihli ve 5219 sayılı Kanun'la kaldırılmışolduğundan 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 14'üncü maddesinde düzenlenenyetkinin hukukî dayanağı ortadan kalkmıştır.

Ayrıca, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, mülga 1412 sayılı CezaMuhakemeleri Usulü Kanunu'nun 156'ncı maddesine yer verilmemiş olmasısebebiyle hiçbir merciin Cumhuriyet savcıları dışında adlî görevleri nedeniyle kollukâmir ve memurlarına emir ve talimat verme yetkisi bulunmamaktadır.Bu kanunî düzenlemeler karsısında Adalet Bakanı ve mülkî amirler de dâhilolmak üzere hiçbir merciin adlî soruşturmalarla ilgili talepte bulunma ve kolluğaemir verme yetkileri kalmamıştır.Bilindiği üzere; Parlamenter demokratik sistemlerde sorumsuzluk vedokunulmazlık kavramları önemli bir yere sahiptir. 1982 Anayasası milletvekillerinin
meclis çalışmalarındaki ileri sürdükleri düşünce, söz ve kullandığı oy ileCumhurbaşkanı'nın karsı İmza kuralı uyarınca siyasî, -vatana ihanet suçu dışında görevleriyleilgili suçlarından cezaî yönden sorumsuzluk ilkesini, bunların dışındakifiillerinden dolayı soruşturma ve kovuşturmayı izin şartına bağlayarak nisbî korumagetirmiştir. Benzer şekilde bir kısım kamu görevlilerinin keyfî ve asılsız cezasoruşturma ve kovuşturmalarından korunmalarına yönelik özel usullerdüzenlenmiştir. Kanunen kendilerine verilen veya görevlerinden kaynaklananeylemlerinden dolayı Anayasa'da belirlenen kişiler ve fiiller dışında hiç kimsenincezaî sorumluluğunun olmadığı düşünülemez.

Hiyerarşik bir teşkilatlanma yapısına sahip olan kolluğun basındaki en üstderecedeki amirlerinin; yönlendirme, emir ve sicil verme, gözetim ve denetim yetkisini caiz

bulundukları, bu yetkilerini adlî kolluk görevi ifa edenlere karsı dakullandıkları, dolayısıyla kollukta mevcut yapı itibarıyla organik bir bölünme değil,sadece görevlerin daha etkili ve verimli yürütülmesi için fonksiyonel bir İşbölümünün yapıldığı ve ayrıca 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunundakidüzenlemeler dışında kollukla ilgili diğer mevzuatta kolluk âmir ve memurlarının,görev ve yetkilerinde herhangi bir değişiklik yapılmadığı da dikkate alındığında;idarî yönden mülkî âmire karsı sorumluluktan devam ederken, adlî kolluk göreviçerçevesinde Cumhuriyet başsavcılarına karsı sorumsuz olduklarının düşünülmesi,mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yürürlükte olduğudönemdeki uygulamanın da gerisine gidecek şekilde yorumlanması, 5271 sayılı CezaMuhakemesi Kanunu'nun, temel esprisine ve kanun koyucunun bu yoldaki iradesineaykırılık teşkil edecektir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Cumhuriyet savcıları soruşturmanın asılsevk ve idarecisi hâline getirilmiş, kolluk âmir ve memurlarının ise Cumhuriyetsavcısına karsı sorumluluklarını daraltan herhangi bir düzenleme yapılmadığı gibigetirilen değişikliklerle mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun154'üncü maddesindeki düzenlemeler aynen 5271 sayılı Ceza MuhakemesiKanunu'nun löTinci maddesine alınmıştır. Bu bağlamda "En üst dereceli kollukâmirleri hakkında ise hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılamausulü" 5353 sayılı Yasa'nın 24'üncü maddesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 161'inci maddesinin besinci fıkrasına eklenmiş ye madde gerekçesinde de "En Üstderecedeki kolluk âmirlerinin adlî görevleriyle ilgili islemiş bulundukları suçlardandolayı haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi hususunda hâkimleringörevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulünün uygulanması gerektiği,kolluk âmirlerinin görevlerinin ifası sırasında takdir yetkisinin herhangi bir endişeyekapılmaksızın objektif olarak kullanabilmelerini sağlamak" amacının güdüldüğüvurgulanmıştır. Hem madde metninden hem de değişikliğin gerekçesinden en üstdereceli kolluk âmirlerinin adlî görevlerinin bulunduğu açıkça belirtilmesine karsın,görevli bu kişilerin sorumluluğunun kabul edilmemesi bu yasal düzenlemeyeaykırılık teşkil edecektir.

Bu itibarla;

1- Soruşturmanın gizliliği ilkesi **nazara** alınarak;

a)Kişilik hakları ve suçsuzluk karinesi ile delillerin güvence altına alınmasıdagöz önünde bulundurulmak suretiyle, gözaltındaki kişilerin suçlu olarakkamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkarılmasına, kişilerin basınla sorulucevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teshir edilmelerine sebebiyetverilmemesi, soruşturma evrakının basın organlarında yayınlanmasının önlenmesi,

b)Soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyerek istediği belgelerin birörneğini alabilen şüpheli, mağdur ve vekillerinin de gizli kalması gereken hususlanaçıklamamaları yönünde uyarılması,Kamuoyunda ciddi rahatsızlıklar yaratan bu nevi uygulamalara son verilmesi,bu bentlerin aksine tutum ve davranış sergileyenler hakkında derhâl yasal gereğinetevessül olunması,

2- Soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek ve gizlilik ilkesine sadıkkalınmak kaydıyla, kamu görevlileri hakkındaki ön inceleme ve idarî niteliktekisoruşturmalarda sürelerin kısalığı dikkate alınarak, görevli müfettiş veyamuhakkiklerin talep etmeleri hâlinde, başka yolla temini mümkün olmayan delillerinbirer örneğinin dizi pusulasına bağlanarak verilmesi,

3- Adlî Kolluk Yönetmeliği'nin 5'nci maddesinde adlî kolluğun bağlıbulunduğu teşkilatın bir parçası olduğunun vurgulanması ve kadrolarında yeraldıkları birimlerin adlî görev kapsamı dışında kalan diğer hizmetleri de yerinegetirecek olduklarının belirtilmesi karsısında. Cumhuriyet başsavcılıklarınca, adlîişlemlerle ilgili yazışmalarda "adlî kolluk komutanlığı" veya "adlî kolluk amirliği"baslıklarını kullanmak veya kolluğun personel istihdamının kendilerine sorularakyapılmasını istemek gibi gereksiz yazışmalara girilmemesi,

4- Adlî kolluk görevlilerinin el koydukları olayları, yakalanan kişiler ileuygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhal bildirmek,Cumhuriyet Savcısının emri doğrultusunda insan haklarına saygılı bir şekilde maddigerçeği ortaya çıkarmak ve âdil bir yargılamanın yapılabilmesi İçin şüphelinin lehineveya aleyhine olan tüm delilleri kanunda öngörülen şartlara uygun olarak toplamak,muhafaza altına almak ve bunları bir fezleke ile Cumhuriyet savcısına sunmak
zorunda olduklarının bilinmesi,

5- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile soruşturmanın asıl sevk veidarecisi durumuna getirilen Cumhuriyet savcılarının, adlî kolluk görevlilerine vediğer kolluk âmir ve memurlarına yürütmekte oldukları soruşturmalarla ilgili hertürlü emri verebilecekleri, bütün kamu görevlilerinden bilgi ve belgeisteyebilecekleri dikkate alınarak, sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmaktakötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları ile diğer kamugörevlileri hakkında doğrudan doğruya soruşturma yapılması,

6- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki düzenlemeler dışında kolluklailgili diğer mevzuatta kolluk âmir ve memurlarının görev ve yetkilerinde herhangi birdeğişiklik yapılmadığı dikkate alınarak, en üst dereceli kolluk âmirleri hakkındahâkimlerin tâbi olduğu yargılama usullerine göre işlem yapılacak olması nedeniyle bu kapsamda adlî görevlerin ifasından dolayı kanunlardan doğan sorumluluklarınındevam ettiğinin hatırdan çıkartılmaması,

7 - Adlî kolluk hizmetlerinin etkili ve verimli yürütülebilmesi amacıyla; kollukgörevlilerince ifa edilen adlî işlemlerin denetlenmesi, adlî kolluk sorumlularıhakkında soruşturma ve kovuşturma işlemlerindeki ehliyetleri İle bu işlemlerdegösterdikleri alışkanlık, is disiplini ve basarı durumları dikkate alınarak her yılınsonunda değerlendirme raporlarının il veya İlçe Cumhuriyet başsavcıları,Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan ilçelerde kıdemli Cumhuriyet savcısı ve birdenfazla Cumhuriyet başsavcılığının yetki çevresinde faaliyet gösteren adlî kolluksorumluları hakkında diğer yer Cumhuriyet başsavcılıklarının yazılı görüsü dealınarak adlî kolluk biriminin merkezinin bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcısıtarafından düzenlenmesi ve ilgili sicil âmirlerine verilmek üzere mülkî amiregönderilmesi,

8 - Kolluğun; gecikmesinde sakınca bulunan hâller dışında millî güvenlik vekamu düzeninin, genel sağlık ve ahlâkın korunması, suç islenmesinin önlenmesiamacıyla etkili merci aracılığıyla yaptıkları Önleme araması taleplerinin ivedilik vetitizlikle sonuçlandırılması.

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Cemil ÇİÇEK
Bakan